

Iselin Lothe

Visjonen om en blå åker

En casestudie av norsk havvindutbygging

Masteroppgave i Statsvitenskap

Veileder: Espen Moe

Mai 2024

Iselin Lothe

Visjonen om en blå åker

En casestudie av norsk havvindutbygging

Masteroppgave i Statsvitenskap
Veileder: Espen Moe
Mai 2024

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Utbyggingen av havvindparken Sørilige Nordsjø II har skapt enorm debatt i norsk politikk de siste fire årene. Debatten handler om kabling av parken og hvorvidt parken skal kobles til europeiske kraftmarkeder og/eller til det norske fastlandet. Følgelig berører dette det store stridsspørsmålet i norsk politikk; å avstå ytterligere suverenitet til europeiske kraftmarkeder. Gjennom en kvalitativ casestudie undersøker denne oppgaven hvorvidt suverenitetsargumenter skaper forsinkelser i norsk havvindutbygging med utgangspunkt i den politiske strategien «ressursnasjonalisme». Datagrunnlaget består av tolv semistrukturerte ekspertintervjuer med sentrale politikere og andre aktører innen fornybar-sektoren, avisartikler, hørings svar, samt annen relevant forskningslitteratur.

Datagrunnlaget indikerer at eksisterende utfordringer som kostnader, kraftoverskudd, kompliserte bunnforhold i Nordsjøen, og en dominerende petroleumssektor forblir viktige årsaker til det lave tempoet. Imidlertid ser det ut til at debatten har endret seg ved at kabelspørsmålet, som handler om ressursnasjonalisme, har blitt et nytt moment som ser ut til å skape forstyrrelser i utbyggingsplanene for Sørilige Nordsjø II.

Videre viser oppgaven til at utviklingen av ressursnasjonalisme på det energipolitiske feltet også burde studeres utenfor Norge. På bakgrunn av at verden er desperat etter grønn omstilling, og at ressursnasjonalisme har en tendens til å forsinke prosjekter i overgangen til fornybare energiteknologier, er dette en problematikk som er viktig å belyse ytterligere.

Abstract

The development of the offshore wind park "Sørlige Nordsjø II" has sparked enormous debate over the past four years in Norway. The debate revolves around cabling of the park and whether the park should be connected to European power markets or to the Norwegian market alone. Consequently, this touches upon a major controversial issue in Norwegian politics; to cede additional sovereignty to European power markets. Through a qualitative case study and by using the political strategy "resource nationalism" as a theoretical lens, this thesis investigates whether arguments revolving sovereignty are causing interruptions in Norwegian offshore wind developments. The data material consists of twelve semi-structured expert interviews with key politicians and other stakeholders in the renewable energy sector, newspaper articles, consultation responses, and other relevant secondary literature.

The data indicates that existing challenges such as costs, power surplus, complex seabed conditions in the North Sea and a dominant petroleum sector remain significant causes of the interruption. However, it appears that the debate has changed, now revolving around the cable issue, which can be related to resource nationalism, emerging as a new factor that seems to be disrupting the development plans for "Sørlige Nordsjø II".

Furthermore, the thesis suggests that the development of resource nationalism in the energy policy field should also be studied outside of Norway. Given that the green transition is urgent, and that resource nationalism tends to delay projects in the shift to renewable energy technologies, this is an issue that deserves further investigation.

Forord

Å (endelig) levere masteroppgave er både fint, rart og trist. Dette betyr slutten på studenttiden, og de fem beste årene i livet mitt. Jeg tar med meg gode minner, erfaringer og stunder fra Trondheim som jeg aldri ville vært foruten. En spesiell takk til min gode venninne og romkamerat Vilde gjennom 4 år, som har gjort hverdagen bedre. Jeg vil også takke det gode støtteapparatet hjemme i Fredrikstad, inkludert venner og familie, som oppfordret meg til å flytte til Trondheim selv om det virket skummelt. Også en stor takk til alle jeg har møtt på veien her på NTNU som har gjort studietiden til en uforglemmelig periode i livet.

Til slutt vil jeg takke alle informanter som tok seg tid til et intervju i en ellers hektisk hverdag. Deres innspill har vært av stor verdi for masteroppgaven min. En stor takk fortjener også veileder Espen Moe, som har gitt gode, konstruktive tilbakemeldinger og kontinuerlig fulgt opp med god hjelp underveis. Takk for at du alltid har vært lett tilgjengelig.

Trondheim, 31.05.24

Iselin Lothe

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 – Introduksjon	9
1.1 Forskningsspørsmål	10
1.2 Oppgavens struktur	11
Kapittel 2 – Teoretisk rammeverk og litteraturgjennomgang	12
2.1 Ressursnasjonalisme	12
2.1.1 Suverenitet	14
2.2. Ulike retninger av ressursnasjonalisme	15
2.3 Forskningshull	17
Kapittel 3 – Metode	19
3.1 Casestudie	19
3.2 Data	20
3.3 Kvalitetskriterier	25
Kapittel 4 – Deskriptiv empiri	28
4.1 Havvind i en historisk kontekst	28
4.1.1 Den første fasen: 2005-2010	29
4.1.2 Den andre fasen: 2010-2019	30
4.1.3 Den tredje fasen: 2020-nåtiden	31
Kapittel 5 – Empirisk datamateriale	33
5.1 Aktørenes generelle synspunkt på havvind som teknologi	33
5.1.1 Politikere	33
5.1.1.1 Opposisjonen	33
5.1.1.2 Posisjonen	34
5.1.2 Kraft- og fornybarselskaper	35
5.1.3 Organisasjoner og forbund	35
5.2 Hvilke argumenter ligger til grunn for det lavet tempoet til norsk havvindutbygging?	35
5.2.1 Politikere	36
5.2.1.1 Opposisjonen	36
5.2.1.2 Posisjonen	41
5.2.3 Kraft- og fornybarselskaper	45
5.2.4 Organisasjoner og forbund	46
Kapittel 6 – Analyse	50
6.1 Anerkjente årsaker til det lave tempoet	50
6.1.1 Kraftoverskudd og en dominerende petroleumssektor	50
6.1.2 Bunnforhold	51
6.1.3 Kostnader	51

6.1.4 Andre motiver?	52
6.2 Ressursnasjonalisme som et nytt motiv	53
6.2.1 Partipolitiske uenigheter	53
6.2.2 Frykten for avstått suverenitet og høye strømpriser	55
6.3 Er ressursnasjonalisme et motiv som er spesifikt for Støre-regjeringen?	58
6.3.1 Ekstern kontekst: krig i Ukraina, energikrise og høye strømpriser	59
6.4 Ressursnasjonalisme som en reaksjon på «boom and bust»-sykluser	61
Kapittel 7 – Konklusjon	63
Litteratur	66
Vedlegg	73

Liste over forkortelser

ACER	Agency for the Cooperation of Energy Regulators
Ap	Arbeiderpartiet
EU	Den europeiske union
FN	Forente Nasjoner
FoU	Forskning og Utvikling
FrP	Fremskrittspartiet
GW	Gigawatt
H	Høyre
KrF	Kristelig Folkeparti
LCOE	Levelized cost of energy
LO	Landsorganisasjonen i Norge
MDG	Miljøpartiet de Grønne
NHO	Næringslivets Hovedorganisasjon
IEA	Det internasjonale energibyrået
IR	Internasjonale Relasjoner
O&G	Olje og gass
R	Rødt
Sp	Senterpartiet
SV	Sosialistisk Venstreparti
TWh	Terrawatt-timer
V	Venstre

Tabeller

Tabell 1: Informantliste

Tabell 2: Høringsinstansenes ståsted til forslaget under høring

Tabell 3: Kodegrupperinger

Figurer

Figur 1: Flytende vs. bunnfaste installasjoner

Kapittel 1 – Introduksjon

I Europa er det bred politisk enighet om at verdens forbruk av fossile brensler må reduseres på grunn av trusselen om ødeleggende klimaendringer (Karlstrøm & Ryghaug, 2014). Dette krever en omstilling av dagens energisystem som er dominert av fossil energi til et system basert på fornybare energikilder. Etter Paris-avtalen fra 2015 signerte Den europeiske union (EU) en strategi for grønn vekst, «European Green Deal», med mål om å kutte klimagassutslipp med 55 prosent sammenlignet med 1990-nivåene innen 2030, og bli klimanøytrale innen 2050 (Bødal et al., 2024). Norge har forpliktet seg til å bidra inn i dette arbeidet. Følgelig krever dette en energiomstilling som innebærer at flere hensyn må balanseres i energipolitikken. Hovedsakelig gjelder dette å tilrettelegge for elektrifisering og industriell omstilling, noe som krever at norsk kraftproduksjon må økes betraktelig (Moe et al., 2022). I den forbindelse har havvind, også kjent som offshore vindkraft, fått stor oppmerksomhet de tre siste tiårene. Havvind har et stort potensial til å kutte klimagassutslipp og være en bidragsyter for å bekjempe klimaendringene som verden i dag konfronteres med. Siden 1990-tallet har havvind gått fra å være en umoden nisje til å bli en stor industri og et marked med ambisjoner om å tilrettelegge for energiomstillingen i Europa (van der Loos et al., 2021).

Myndigheter og energinæringer i land med store kystlinjer og energiindustri har varslet om nye utbyggingsplaner for havvind (Bødal et al., 2024). Norge utgjør en god kandidat for å støtte en slik utvikling. Med sin lange kystlinje og svært gode vindforhold har Norge stort potensial til å utvikle imponerende havvindressurser. Ved å ta i bruk sin verdensledende kompetanse innen olje- og gass (O&G) har Norge samtidig en unik mulighet til å ta i bruk kompetansen til å utvikle en sterk leverandørindustri i havvindmarkedet. Følgelig har havvind blitt portrettert som et kinderegg fordi det forener energi-, klima- og industripolitikk (Moe et al., 2022). Ved å satse på havvind kan Norge få mer fornybar energi, kutte klimagassutslipp og samtidig tilrettelegge for industrielle muligheter ved å skape arbeidsplasser. Til tross for at havvind blir beskrevet som en gullgruve av norske politikere og bedrifter har utbyggingen av teknologien ikke foregått smertefritt.

En elektrisitetssektor dominert av vannkraft og avhengighet av kostnadseffektive tiltak har gitt få muligheter for umodne teknologier de siste to tiårene (Normann, 2015). I 2023 utgjorde flytende havvind i Norge 0,088 gigawatt (GW) (Equinor, 2023). Det samme året oversteg Kina havvindinstallasjoner på 37,7 GW, UK har installert kapasitet på 14,7 GW og Danmark 2,6 GW (GWEC, 2024). Imidlertid består kapasiteten til disse landene hovedsakelig av bunnfaste havvindinstallasjoner; en mer moden teknologi sammenlignet med flytende havvind (Moe, 2015, s. 205). I desember 2022 la Støre-regjeringen frem et forslag om storstilt havvindsatsning med ambisjoner å tildele arealer tilsvarende 30 GW innen 2040 (Fosse, 2022). Ambisjonene for havvind i norsk energipolitikk er dermed store, men foreløpig ikke realisert.

Framveksten av nye teknologier kjemper ofte mot interessene til etablerte aktører og institusjoner. Tidligere litteratur om norsk havvind har belyst utfordringene ved utbygging av fornybare energiteknologier, slik som havvind, og begrunner dette med ulike strukturelle forhold. Dette inkluderer prinsippet om kostnadseffektivitet, en allerede fornybar kraftsektor bestående av 90 prosent vannkraft og 10 prosent vindkraft, samt en dominerende petroleumssektor (Gulbrandsen et al., 2021; Moe, 2015; Normann, 2015; Rauter, 2022; Skjærseth et al., 2023). Imidlertid har litteraturen i mindre grad rettet fokus mot hvordan suverenitetsargumenter skaper forstyrrelser for utbygging av havvind i Norge. Følgelig er dette en tematikk som er underrepresentert i litteraturen, og som

fortjener større plass. Denne oppgaven vil være et bidrag for å fylle dette forskningshullet.

Til tross for at de fleste politiske partier på Stortinget støtter utbygging av havvind forblir diskusjonen om undersjøiske kabler en grunnleggende uenighet. Det er to ulike måter å koble en havvindpark til markedet; gjennom en radial eller hybrid tilkobling. Der en radial tilkobling vil overføre kraft fra havvindparken til det norske fastlandet, vil en hybridkabel være i stand til å sende kraften fra Norge til Europa eller begge veier (SINTEF, 2022). Dermed vil hybridkabler innebære et Norge tettere integrert med kontinentet som vil reise spørsmål om hvorvidt suverenitet vil utfordres. Uenigheter om Norges forhold til EU og EØS-avtalen har i lang tid vært et stridsspørsmål i norsk politikk (Moe et al., 2022). Det nye aspektet i denne debatten handler i stor grad om klima- og energipolitikk, ettersom mellomlandskablene North Sea Link og NordLink til Storbritannia og Tyskland har ført til ytterligere integrasjon med EUs kraftmarkeder.

På grunn av tematikkens betente natur, der dette inkluderer motstand mot EU-integrasjon og vindkraftmotstand, er det ikke uten grunn at dette har skapt en stor debatt i norsk politikk. På den ene siden av debatten, som Hansen og Moe (2022) betegner som en mainstream-diskurs, er Arbeiderpartiet og Høyre som anser hybridkabler som lønnsom infrastruktur. Partiene mener at havvind er mest lønnsomt om parkene knyttes sammen i et stort elektrisitetsnett med ilandføring av strøm til Europa, ettersom strømmen som produseres til havs på kort sikt vil bli for dyr for det norske fastlandet uten subsidier (Moe et al., 2022). Dette synet blir støttet av de fleste partiene på Stortinget. Derimot på den andre siden av debatten er det Hansen og Moe (2022) karakteriserer som en suverenitetsdiskurs, som hevder at hybridkabler vil true nasjonal suverenitet, føre til mindre kontroll over ressursforvaltning og høyere strømpriser. Denne diskursen er tydeligst representert av Senterpartiet, og i nyere tid Rødt og Fremskrittspartiet (Hansen & Moe, 2022). Deriblant støtter Senterpartiet utbygging av havvind, men ønsker at havvindparker skal bygges med radialkabel til det norske fastlandet støttet av statlige subsidier.

I den forbindelse argumenterer Hansen & Moe (2022) for at en synlig effekt av Støre-regjeringen bestående av Arbeiderpartiet og Senterpartiet er en forsinkelse og reduksjon av norsk satsning på havvind. Dette skyldes de grunnleggende uenighetene innad i regjeringen om hvorvidt havvindparker skal knyttes til det norske fastlandet eller til Europa gjennom hybridkabler (Moe et al., 2022). Følgelig vil denne oppgaven gå i dybden på denne påstanden, og undersøke hvorvidt suverenitetsargumenter skaper forstyrrelser i utbyggingen av havvind. Dermed utgjør ressursnasjonalisme en nyttig teoretisk linse til å forklare det lave tempoet i norsk havvindutbygging. I lys av litteraturen om ressursnasjonalisme foreligger det en påstand om at fornybar eksport truer norsk energisuverenitet (Hansen & Moe, 2022). Påstanden beskylder eksport av fornybar energi i å øke den gjensidige avhengigheten med EU. Ressursnasjonalisme har først og fremst vært et dominerende rammeverk for å forstå energipolitikk hovedsakelig i Latin-Amerika (Poncian & Pedersen, 2023). Å anvende dette rammeverket i en norsk kontekst vil dermed gi et bidrag til litteraturen.

1.1 Forskningsspørsmål

Ettersom havvind er en hjørnestein i energiomstillingen i Europa har dette temaet høy politisk relevans. Samtidig er det viktig å kaste lys over ressursnasjonalismens utvikling både i Norge og verden generelt i forbindelse med overgangen til fornybare energiteknologier. Dette kan begrunnes med at ressursnasjonalisme har en tendens til å

forsinke prosjekter (Bremmer & Johnston, 2009, s. 155), noe som kan sette den grønne omstillingen på vent. På bakgrunn av at verden desperat skriker etter grønn omstilling er det høyst relevant å belyse denne problematikken ytterligere. Med dette som utgangspunkt vil denne oppgaven trekke på innsikt fra ressursnasjonalisme som teoretisk grunnlag for å besvare følgende forskningsspørsmål:

Hvordan kan ressursnasjonalisme forklare det lave tempoet i utbyggingen av norsk havvind?

Forskningsspørsmålet vil besvares ved å studere debatten som er oppstått i forbindelse med utbygging av havvindparken Sørliche Nordsjø II. I juni 2020 lyste Solberg-regjeringen ut områdene Utsira Nord og Sørliche Nordsjø II for produksjon av vindkraft til havs med en installert kapasitet på tilsammen 4,5 GW (Regjeringen, u.å.). Følgelig var ambisjonene til Høyre å bygge ut Sørliche Nordsjø II med en installert kapasitet på 3 GW (Høyre, 2022, s. 23). Imidlertid har Støre-regjeringen besluttet å dele opp havvindauksjonen av Sørliche Nordsjø II i to faser, der kraften fra første fase skal sendes til det norske fastlandet. Deretter er det planlagt en fase to på de resterende 1,5 GW der kabelspørsmålet skal utredes videre fra prosjekt til prosjekt (Moe et al., 2022). Følgelig har denne beslutningen blitt utsatt for mye kritikk fra opposisjonspartiene, der kritikken baserer seg på at interne uenigheter i regjeringen om synet på kabling har forskjøvet havvindsatsingen ut i tid. Debatten kretser rundt det store stridsspørsmålet i norsk politikk; nemlig Norges forhold til EU og hvorvidt Norge skal avstå mer suverenitet til europeiske kraftmarkeder.

1.2 Oppgavens struktur

Oppgaven deles i syv kapitler. Etter introduksjonskapittelet vil jeg i kapittel 2 presentere oppgavens teoretiske rammeverk, hvilket tar utgangspunkt i litteratur om den politiske strategien «ressursnasjonalisme». Herved vil det foreligge en litteraturgjennomgang av tidligere studier som hver for seg peker på hvordan ressursnasjonalisme hindrer åpenheten i globale ressursmarkeder. Deretter vil jeg i kapittel 3 beskrive oppgavens forskningsdesign, samt redegjøre for datainnsamlingsmetode og kvalitetskriterier knyttet til de metodiske valgene som er tatt. Datamaterialet består av en rekke primær- og sekundærkilder i form av intervjudata, avismateriale og hørings svar, samt annen relevant forskningslitteratur. I kapittel 4 foreligger det en deskriptiv beskrivelse av havvind i en historisk kontekst. Dette er nødvendig for å begrunne påstanden om at tempoet for utbyggingstakten er lavt. Videre vil jeg i kapittel 5 fremstille det empiriske materialet, der de mest fremtredende argumentene om årsaken til det lave tempoet vil bli presentert. Empirien vil deretter analyseres i tråd med den teoretiske forventningen i kapittel 6. Avslutningsvis vil jeg i kapittel 7 presentere konklusjonen, samt foreslå veien videre for fremtidig forskning.

Kapittel 2 – Teoretisk rammeverk og litteraturgjennomgang

I dette kapittelet vil jeg presentere oppgavens teoretiske rammeverk som blir anvendt for å besvare problemsstillingen om hvorvidt ressursnasjonalisme kan forklare det lave tempoet til norsk havvindutbygging. Følgelig består dette av en litteraturgjennomgang av tidligere studier som har studert ressursnasjonalismen som er oppstått i utviklingsland så vel som vestlige deler av verden.

2.1 Ressursnasjonalisme

Flere politiske partier har gått hardt ut i media og kritisert regjeringens havvindsatsing, deriblant Høyre og Venstre. Eksempelvis uttalte stortingsrepresentant Alfred Bjørlo (V) seg til E24 i juli 2023: «Vi og flere andre i opposisjonen har etterlyst hybridkabler lenge. Men regjeringen har strittet imot. Nå ser det ut som de etter hvert ser at de ikke kan la Senterpartiet sin ensporede nasjonalisme få fortsette å koste skattebetalerne» (Sagmoen & Hovland, 2023). Samtidig har Høyre i rapporten deres «Energi for fremtiden» kritisert Støre-regjeringen for å skyve havvindsatsingen ut i tid på grunn av interne uenigheter innad i regjeringen angående kabelspørsmålet (Høyre, 2022, s. 23). Årsaken til denne uenigheten ligger i spørsmål om suverenitet; et begrep som er sterkt forankret i den ressursnasjonalistiske tilnærmingen.

Ressursrike stater må fatte viktige beslutninger om hvordan naturressursene de har juridisk kontroll over skal forvaltes. Slike avveininger er ofte komplekse, ettersom statene står overfor dilemmaet om å ta del i internasjonale markeder, som er god butikk, og samtidig ivareta interessene til lokale økonomier. Sistnevnte er hjørnesteinen i det som refereres til som ressursnasjonalisme; en strategi der regjeringer bruker nasjonalistisk politikk for å forbedre lokal fortjeneste fra ressursnæringer (Wilson, 2015). Ressursnasjonalisme defineres som en geopolitisk diskurs anvendt på politisk og økonomisk tenkning om hvordan en stat og dens befolkning skal forvalte og fordele overskudd fra naturressurser (Koch & Perreault, 2018). Karakteristisk for ressursnasjonalisme er tendensen til at nasjonalstater hevder økonomisk og politisk kontroll over naturressursene som finnes innenfor sitt suverene territorium (Childs, 2016; Koch & Perreault, 2018). Derfor lyder hovedargumentet som følger; det er folket i et gitt land, i stedet for private selskaper eller utenlandske aktører, som bør dra nytte av ressursene til en territorielt definert stat¹. I dette ligger det en forståelse av at naturressursene som staten innehar skaper en form for kollektiv tilhørighet blant folket.

Litteraturen om ressursnasjonalisme har i stor grad vært sentrert rundt arbeid fra ulike disipliner, herunder Internasjonale Relasjoner (IR), statsvitenskap, geografi, samt næringsliv (Childs, 2016; Koch & Perreault, 2018). Ressursnasjonalisme har blitt et utbredt fenomen, og et økende problem for en rekke ressursrike regjeringer (Kalyuzhnova & Nygaard, 2009; Wilson, 2015). I litteraturen har interessen for ressursnasjonalisme økt de siste årene på grunn av en global «ressursboom». Denne nylige «ressursboomen» har ført til en betydelig oppblomstring av ressursnasjonalisme, der en rekke stater har vedtatt nasjonalistisk politikk for å maksimere politiske og økonomiske fordeler hentet fra naturressurser (Childs, 2016; Emel et al., 2011; Koch & Perreault, 2018; Wilson, 2015). Hovedsakelig gjelder dette fra gruve- og energisektorer.

¹ Max Webers definisjon av den moderne staten hviler på flere egenskaper. Dette inkluderer et administrativt og juridisk system som kan endres ved lovgivning. Samtidig er staten en ordning som har myndighet over medlemmer og handlinger innenfor sitt område. Staten er derfor en obligatorisk organisasjon med et avgrenset territorium (Weber, 2013, s. 56).

På grunn av deres økonomiske og politiske betydning er det i forbindelse med hydrokarboner og gruvedrift at ressursnasjonalismen har vært mest utbredt².

Historisk sett er ikke ressursnasjonalisme en ny politisk strategi. Den var særlig utbredt i utviklingsland på 1970-tallet under den siste «ressursboomen», men avtok etter den påfølgende «ressursbust-perioden» på 1980-tallet³ (Emel et al., 2011; Kaup & Gellert, 2017; Wilson, 2015). Imidlertid bekrefter en rekke analytikere at ressursnasjonalismen igjen er på fremmarsj i det 21. århundre ved å peke på statlige konfiskasjoner, skatteøkninger, samt andre nasjonalistiske innblandinger som nylig har blitt gjennomført i flere utviklingsland så vel som industrialiserte land. Eksempelvis tjener BREXIT og Donald Trump som gode eksempler på slike forestillinger. Gjennom BREXIT har Storbritannia gjenvunnet sin suverene kontroll over energipolitikken deres på bekostning av usikkerhet om markedsadgang, investeringer og strømpriser (Farstad et al., 2018). Mens Trump-administrasjonen har omfavnet «energidominans» som sin ledende ideologi i energipolitikken (Schneider & Peoples, 2018). Et godt eksempel er uttalelsen til president Donald Trump der han beskyldte den føderale regjeringen for brudd på suverenitet ved å sette energirikdommen utenfor rekkevidde: «Enorme mengder forekomster av kull og andre ressurser har på en måte blitt tatt ut av hendene dine. Og vi skal få det endret. Vi skal legge det tilbake i hendene dine» (Trump, 2017).

Ressursnasjonalisme har i tillegg fått oppmerksomhet av internasjonale organisasjoner, deriblant Det internasjonale energibyrået (IEA) og EU (Wilson, 2015). I den forbindelse har EUs handelskommisær signalisert at ressursnasjonalisme utgjør en barriere for åpenheten i verdens ressursmarkeder (Mandelson, 2008). Følgelig kan dette få konsekvenser for den grønne omstillingen i Europa, da dette avhenger av internasjonalt samarbeid, samt kraftutveksling mellom stater.

En betydelig andel av tidligere forskning vektlegger ressursnasjonalismens sykliske natur, som for øvrig er i tråd med ressursøkonomiens «boom and bust»-natur (Bremmer & Johnston, 2009; Koch & Perreault, 2018; Ostrowski, 2023; Wilson, 1987; Wilson, 2015). Eksempelvis har markedssyklusmodellen til Wilson (1987) vært mye brukt for å forstå moderne mønstre av ressursnasjonalisme, og har blitt mye praktisert av forskere, offentlige kommentatorer, konsultantselskaper og internasjonale organisasjoner som IEA og De forente nasjoner (FN) (Wilson, 2015). Markedssyklusmodellen antar at sannsynligheten for og retningen av markedspolitiserings er direkte knyttet til «boom and bust»-fasen av det markedet (Wilson, 1987, s. 144). Det er gjennom «boom and bust»-syklusen at ressursnasjonalismen kommer til uttrykk.

Modellen antar at regjeringer vil i «boom»-perioder ha overtaket i forhandlinger, og derav være i en posisjon der de kan stille høye krav til bedrifter. Derimot vil forhandlingsmakten rotere tilbake til bedriftene under «bust»-perioden, der bedriftene ofte er i stand til å presse stater til å vedta liberal energipolitikk gjennom direkte eller indirekte trusler om å utsette investeringer (Wilson, 2015). På samme måte anerkjenner denne modellen ressursnasjonalismen som et syklisk fenomen, slik som Bremmer og Johnston (2009) og Koch og Perreault (2018), som stiger under «boomen» før den avtar under «busten».

² Denne oppgaven refererer til hydrokarboner som olje, gass og kull.

³ Begrepet «boom and bust» innebærer tider med enten prisstigning (boom) eller prisnedgang (bust). «Boom-perioden» kjennetegnes av økonomisk vekst og høy etterspørsel av varer og tjenester, mens «bust-perioden» innebærer økonomisk nedgang og lavere etterspørsel.

Flere forskere knytter ressursnasjonalisme til globale priser, der det hevdes at når prisene er høye vil beslutningstakere endre hvordan naturressurser styres og beskattes (Bremmer & Johnston, 2009; Guriev et al., 2011; Kalyuzhnova & Nygaard, 2009; Kaup & Gellert, 2017; Vivoda, 2009; Wilson, 1987; Wilson, 2015). Deriblant antyder Bremmer og Johnston (2009) at de fleste former for ressursnasjonalisme er følsomme for råvarepriser. Videre hevder Vivoda (2009) at høye oljepriser er blant driverne til gjenoppblomstring av ressursnasjonalisme. Guriev et al. (2011) illustrerer både teoretisk og empirisk at regjeringer er mer tilbøyelige til å nasjonalisere når oljeprisen er høy og politiske institusjoner er svake.

I stedet for å se på ressursnasjonalisme som en reaksjon på «boom and bust»-sykluser, vil denne oppgaven anses som en kontrovers til tidligere litteratur ved å rette fokuset mot ressursnasjonalisme som direkte knyttet til nasjonal suverenitet. Denne påstanden vil undersøkes med utgangspunkt i utbygging av norsk havvind som case. Sentralt for dette er kabelspørsmålet; uenigheten om hybrid- eller radialkabel på Sørlige Nordsjø II. Norske kraftselskaper ønsker å tjene gode penger ved å eksportere strøm til markeder der strømprisen er høyere enn i Norge (Moe et al., 2021). Dette har skapt stor misnøye i den norske befolkningen, der det hevdes at politikere og kraftselskaper selger strøm til høystbydende på bekostning av nasjonal suverenitet (Moe et al., 2022). Slik litteraturen antyder vil ressursnasjonalisme stige under «boomen». Denne oppgaven forsøker å bevise at det nødvendigvis ikke er høykonjunkturer som vekker liv i de ressursnasjonalistiske forestillingene. Snarere er det ideen om at norsk strøm skal være under norsk kontroll som representerer økt grad av ressursnasjonalisme, og at dette i hovedsak handler om suverenitet.

2.1.1 Suverenitet

Suverenitet defineres som den absolutte retten staten har til å styre over territoriet (Nye & Welch, 2011, s. 27). Dette forbyr andre stater fra å gripe inn utover sine egne grenser og i hverandres jurisdiksjon. Følgelig er dette sentrale westfalske definisjoner som har sterkt fotfeste i studiet av internasjonal politikk. Likevel er det mulig å videreføre disse prinsippene ved å gjøre de gjeldende overfor naturressurser.

I moderne diskusjoner om ressursnasjonalisme defineres suverenitet som nasjonalstatenes eksklusive kontroll over interne ressurser i opposisjon til ekstern utenlandsk kapital (Emel et al., 2011, s. 70). Det vil si at nasjonale regjeringer hevder suverenitet over territoriet inkludert ressursene som befinner seg i det. Denne oppfatningen av suverenitet har et indre territorielt fokus og en bestemt suveren aktør (staten) med kapasitet til å kontrollere ressurser isolert fra eksterne relasjoner (Emel et al., 2011). I denne konteksten blir globale eksterne krefter ansett som en trussel mot nasjonal territoriell suverenitet. Thaler og Hofmann (2022, s. 2) definerer energisuverenitet som et lands evne til å uavhengig bestemme strukturen og kildene til sin energiforsyning og dets energipolitikk, der dette inkluderer regler for energimarkedet og systemdrift. Energisuverenitet definert på denne måten betegner evnen til å fatte beslutninger om energi uten utenlandsk innflytelse og innblanding. Med andre ord vil energisuvereniteten i et land svekkes, dersom landets energipolitikk inneholder regler satt eller påvirket av andre stater (Thaler & Hofmann, 2022). Som nevnt er dette hovedargumentet til suverenitetsdiskursen i Hansen og Moe (2022).

2.2. Ulike retninger av ressursnasjonalisme

I litteraturen eksisterer det ulike typer ressursnasjonalisme som separeres gjennom et globalt nord- og sør-skille. På steder der ressursnasjonalismen eksisterer i det globale nord blir det ansett som del av en legitim debatt. Tilfellene av ressursnasjonalisme i slike land kommer ofte til uttrykk gjennom beskatning eller energisikkerhet.

Eksempelvis blir den tungt beskattede petroleumsvirksomheten i Norge ansett som «en kontrollert suksess» (Childs, 2016). Andre eksempler er Wilson (2015) som undersøker tilfellet av markedsbasert ressursnasjonalisme i Australia, Canada og USA, der disse regjeringene har brukt beskatning som den primære metoden for å sikre en større del av ressursrenten under den globale «boomen». Den markedsbaserte formen for ressursnasjonalisme kan ses i lys av landenes bredere status som liberale markedsøkonomier. Den australske og kanadiske regjeringen har begrunnet sine ressurspolitiske regimer med at markedsmekanismer er den beste måten å utvide eksportorienterte næringer på. Mens i USA, en netto energiimportør, har det overordnede målet for nyere energipolitikk vært å utvide lokal produksjon for å redusere avhengigheten av import og derav forbedre energisikkerheten (Wilson, 2015). Til tross for at regjeringene ikke har tatt i bruk intervensjonistiske metoder, har regjeringenes markedsbaserte regimer utviklet en form for ressursnasjonalisme gjennom skatteøkninger.

I likhet med Wilson (2015) argumenterer Koch og Perreault (2018) for at ressursnasjonalismen i USA kommer til uttrykk gjennom energisikkerhet og sårbarhet. Diskursen antyder at landet er sårbart for utenlandske leverandører og tilfeldighetene i geopolitiske forhold utenfor sin kontroll (Koch & Perreault, 2018). Sveits er også et tilfelle der hvor energisuverenitet og sikkerhet blir prioritert fremfor strømvifte med EU, til tross for den fysiske sammenkoblingen av nettene deres (Thaler & Hofmann, 2022, s. 5). For øvrig understreker også Childs (2016) at ressursnasjonalisme i stor grad handler om energisikkerhet, i tillegg til økonomisk velvære. Det er naturlig at suverenitet er tett knyttet opp til energisikkerhet. Energisikkerhet sett i lys av suverenitet vil innebære at man erstatter importerte ressurser med innenlandske (Cherp & Jewell, 2011; Hansen & Moe, 2022). I dette ligger det en forståelse av at når det foreligger energisikkerhet, vil det i tillegg være energisuverenitet. Slik Hansen og Moe (2022) adresserer blir energisuverenitet stadig viktigere til å forklare retningen for overgangen til fornybar energi. Dette argumentet kan underbygges ved å se til den norske havvindcasen, der energisuverenitet er sterkt forankret.

Imidlertid blir ressursnasjonalisme i det globale sør portrettert som en risiko og barriere for vekst og utvikling. Eksempelvis har det i Bolivia vært store protester mot nyliberal politikk, der ressursnasjonalismen har blitt uttrykt gjennom sosiale bevegelser som motsetter seg utenlandsk kapital (Koch & Perreault, 2018; Kohl & Farthing, 2012; Wilson, 2015). Protestene har til tider vært så omfattende at aktivistene har lyktes i å velte regjeringer i 1952, 2003 og 2005 (Kohl & Farthing, 2012). I den kontekst undersøker Kohl og Farthing (2012) hvordan ressursnasjonalistiske forestillinger innebygd i sosiale bevegelser i Bolivia begrenser regjeringens politiske muligheter til å skape økonomisk vekst. I likhet argumenterer Koch og Perreault (2018) for hvordan ressursnasjonalisme i Bolivia har gitt regjeringen lite handlingsrom når det gjelder eksport av ressurser. Flere aktivister har anklaget regjeringen som «selgere av fedrelandet», ettersom Bolivias ressurslager blir ansett som nasjonal arv (Koch & Perreault, 2018). Laing (2020) undersøker urfolksdemonstranter innsats for avkolonisering av nasjonalstaten i Bolivia, og fremhever spenningene mellom ressursnasjonalisme og urfolks selvbestemmelse.

Samtidig refererer flere studier til den utbredte ressursnasjonalismen observert i Venezuela og Tanzania (Arbucias, 2023; Bremmer & Johnston, 2009). Bremmer og Johnston (2009) argumenterer for at Venezuela er et av de mest beryktede eksemplene på ressursnasjonalisme i dag. Venezuela har ført en eksternt orientert ressursnasjonalistisk politikk, der utenlandske investeringer har blitt sterkt begrenset av president Hugo Chávez (Bremmer & Johnston, 2009). Landet eksemplifiserer det som kalles revolusjonær ressursnasjonalisme. Dette kan ofte ha alvorlige konsekvenser for internasjonale selskaper, fordi eierskap av verdifulle eiendeler kan bli fratatt ved at eksisterende kontrakter brytes på en urettferdig måte. Videre gjennomførte Arbucias (2023) en komparativ analyse av regeringsstrider i diamantrike Tanzania og petroleumsrike Venezuela som skyldtes gjenoppblomstringen av ressursnasjonalisme. Studien anerkjenner Wilson (2015) om at de studerte forskjellene i ressursnasjonalisme respekterer hvordan økonomiske og politiske institusjoner strukturerer regjeringens politikk og mål, men legger til et ytterligere argument. Dette argumentet antyder at ressurser som petroleum eller diamanter fører til at stater opplever ulike former for regeringsstrid (Arbucias, 2023).

I tillegg har flere studier engasjert seg i ressursnasjonalismens synlighet i Kasakhstan (Kalyuzhnova & Nygaard, 2009; Koch & Perreault, 2018; Sarsenbayev, 2011; Wilson, 2015). Ressursnasjonalisme har vært dominerende i den postkommunistiske overgangen i forbindelse med politiske spørsmål til hvordan ledere, økonomiske eliter og lokalbefolkning har reagert på nye måter å tilnærme seg ressursrikdom (Koch & Perreault, 2018). Dette har vært tilfellet i Kasakhstan, en sovjetisk etterfølgerstat, med rike forekomster av uran og metaller, i tillegg til olje og gass. Dette ressurslageret regnes som landets kilde til velstand, samt nasjonalangst, ettersom russiske ledere krevde deler av kasakhstansk territorium etter Sovjetunionens fall (Koch & Perreault, 2018). Russisk engasjement i hydrokarbonindustrien ble raskt anerkjent som en trussel mot nasjonal suverenitet. For å beskytte suverenitet har ressursnasjonalismen i Kasakhstan kommet til uttrykk gjennom et svært nasjonalistisk regime i O&G-sektoren (Koch & Perreault, 2018; Wilson, 2015). Dette ressursnasjonalistiske narrativet om at statskontrollerte selskaper skal lede Kasakhstans utvinningsindustri er godt internalisert blant befolkningen.

Hittil er det etablert at ressursnasjonalisme i energieksporterende så vel som energiimporterende land er svært utbredt. Norge representerer ingen unntak. I den sammenheng undersøkte Hansen og Moe (2022) hvordan sentrale norske debatter om fornybar energi ikke inkluderer forestillinger om at fornybar energi styrker suverenitet. Studien ble gjennomført med utgangspunkt i en ressursnasjonalistisk tilnærming, og fant at fornybar ekspansjon kan utløse politiske og folkelige tilbakeslag, samt at ressursnasjonalistiske krav om avstått suverenitet kan utgjøre en barriere for fornybare energiovergang (Hansen & Moe, 2022).

Det er mulig å trekke paralleller mellom ressursnasjonalismens praksis i det globale sør, samt det globale nord, og den norske havvindcasen. I det globale nord korresponderer argumentene om markedsmekanismer som den mest effektive måten å utvide eksportorienterte næringer godt med den norske klima- og energipolitikken som tradisjonelt har vært markedsbasert. For øvrig er dette argumentene som representerer mainstream-diskursen til Hansen og Moe (2022).

I det globale sør har regjeringen i Bolivia hatt lite handlingsrom til å eksportere ressurser, hvorpå flere aktivister har anklaget regjeringen som «selgere av fedrelandet» (Koch & Perreault, 2018). Dette kan ligne argumentene i det norske tilfellet om «selgere av

arvesølvet», ettersom det er stor motstand mot eksport av vannkraft. Frykten for økte strømpriser er det som gjennomsyrer motstanden, noe som også er tilfellet i havvindcasen. Videre ligner ressursnasjonalismen som Arbucias (2023) observerer i Venezuela og Tanzania på situasjonen til norsk havvind. I likhet med at ressurser som petroleum og diamanter fører til regeringsstrid i Venezuela og Tanzania, skaper også naturressurser produsert av havvind regeringsstrid i Norge. På samme måte som russisk engasjement i Kasakhstans hydrokarbonssektor anses som en trussel kan dette sammenlignes med hvordan EUs interesser i norsk energipolitikk anses som truende. Forventningen om at statseide selskaper skal kontrollere utvinningsindustrien er dypt forankret blant den kasakhstanske befolkningen (Koch & Perreault, 2018; Wilson, 2015). Dette er også sammenlignbart med ideen om at norsk strøm skal være i norske hender. På bakgrunn av dette er det nærliggende at ressursnasjonalisme i en norsk sammenheng burde undersøkes, og få en plass i litteraturen.

2.3 Forskningshull

Med dette som utgangspunkt er det mulig å identifisere et forskningshull i litteraturen. For det første ser det ut til at ressursnasjonalisme i seg selv er et lite undersøkt fenomen⁴. I tillegg har mye av den eksisterende litteraturen på ressursnasjonalisme kun forsket på gruvedrift og hydrokarboner. Langt færre studier har undersøkt ressursnasjonalisme i sammenheng med fornybare energiteknologier. Av de få studiene tilgjengelige har ressursnasjonalismens rolle i energioverganger blitt undersøkt.

Eksempelvis adresserer Tutt og Heubaum (2023) at gapet mellom nasjonalisme og fornybar energi ikke er tilstrekkelig utforsket. Studien deres bidrar til litteraturen ved å undersøke utviklingen av tre ulike former for nasjonalisme, inkludert ressursnasjonalisme, i det skotske nasjonalpartiets taler og manifeste. Deriblant finner studien at nasjonalistiske ideer forbundet med fossilt brensel nødvendigvis ikke avtar i energiovergangen til fornybar energi, men fortsetter å eksistere (Tutt & Heubaum, 2023). Videre undersøker Poncian og Pedersen (2023) hvordan ressursnasjonalisme i Tanzania stopper overgangen til storskala sol- og vindprosjekter. Studien konkluderer med at en kombinasjon av negative oppfatninger av private internasjonale selskaper, behovet for å sikre energisektoren mot utenlandsk manipulasjon, samt frykt for høyere priser på fornybar energi, kan forklare hvorfor Tanzania ikke har investert ytterligere i fornybare energiprojekter (Poncian & Pedersen, 2023). For øvrig ligner dette motargumentene for havvind i den norske debatten. Derimot har ingen studier foreløpig studert ressursnasjonalisme i forhold til havvind. Havvind er en relativt ny teknologi, og derfor er det nærliggende at forskningen på ressursnasjonalisme og havvind er minimal.

For det andre har en betydelig andel av litteraturen studert tilfellene av ressursnasjonalisme i Latin-Amerika, Afrika og Asia, hvor på Vesten er lite representert. Av de vestlige landene har ressursnasjonalismen vært synlig i både USA, Storbritannia, Skottland og Canada (Bremmer & Johnston, 2009; Tutt & Heubaum, 2023). Imidlertid er det få studier utover Hansen og Moe (2022) som har undersøkt ressursnasjonalisme i en norsk kontekst.

For det tredje vil ressursnasjonalisme gi en ny innfallsvinkel i å undersøke utfordringene til utbygging av norsk havvind. Flere studier som undersøker havvind i Norge har fokusert langt mer på økonomiske forklaringer, og vektlegger argumenter som

⁴ Ved å gjøre et litteratursøk (per februar 2024) i søkemotoren «Scopus» med søkeordet «resource nationalism» resulterer det i 289 artikler. Det samme søket i «Web of Science» gir kun 211 artikler.

kostnadseffektivitet, samt såkalte «vested interests» som favoriserer O&G-bransjen fremfor fornybar energi, i hvorfor utbygging av havvind stagnerer (se for eksempel Moe, 2012, 2015; Normann, 2015; van der Loos et al., 2021)⁵. Det foreligger få antydninger utover Hansen og Moe (2022) til at ressursnasjonalisme kan skape problemer for havvindutbygging, samt grønn omstilling både i Norge og Europa.

På bakgrunn av dette kan det argumenteres for at denne oppgaven vil fylle disse forskningshullene, og derav være et bidrag til litteraturen ved å undersøke hvordan ressursnasjonalisme kan forklare det lavet tempoet til norsk havvindutbygging. For øvrig vil argumentet i denne oppgaven til en viss grad basere seg på Hansen og Moe (2022) sine funn, men samtidig inkludere andre innvendinger ved å rette hovedfokuset mot havvind. Snarere vil hovedargumentet i denne oppgaven hevde at den norske havvindcasen utfordres av ressursnasjonalistiske forestillinger som forsinker utbyggingen av teknologien, som et tilleggsmotiv til eksisterende utfordringer som kostnader og andre faktorer.

Oppsummert har dette kapittelet presentert den teoretiske forventningen om at ressursnasjonalisme ser ut til å forsinke utbyggingen av havvind i Norge. I det påfølgende kapittelet vil jeg gi en beskrivelse av min tilnærming til problemsstillingen, samt fremgangsmåten for å besvare den.

⁵ «Vested interests» handler om at en økonomi mister sin evne til å endre, tilpasse seg eller skifte status quo (Moe, 2010, s. 1732).

Kapittel 3 – Metode

I dette kapitlet presenteres oppgavens forskningsdesign, samt de ulike datainnsamlingsmetodene som er anvendt for å besvare problemsstillingen. Kapitlet inneholder også en refleksjon av kvalitetskriterier knyttet til de metodiske valgene som er tatt.

3.1 Casestudie

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke hvorvidt ressursnasjonalisme kan forklare det lave tempoet til norsk havvindutbygging. For dette formål vil jeg anvende et kvalitativt casestudie-design med en teoriforankret tilnærming. Dette innebærer å analysere ut fra en teoretisk interesse med en generaliserende hensikt. Begrepet «casestudie» er tvetydig, og omfatter et mangfoldig sett av forskningsdesign (Seawright & Gerring, 2008). Denne oppgaven hviler imidlertid på Moses og Knutsen (2019, s. 118) sin definisjon som anser casestudie som en måte å tilegne seg kunnskap om hendelser i den virkelige verden. «Casestudier er historier med et poeng; de er tilfeller av noe» (Moses & Knutsen, 2019, s. 133).

Casen som skal undersøkes er norsk havvindutbygging; en case som er interessant å av flere årsaker. Først og fremst er grønn omstilling et svært hett tema på den politiske dagsorden. I kjølvannet av krigen i Ukraina har energiuavhengighet blitt stadig viktigere, der flere europeiske stater har økt ambisjonsnivået for havvind (Moe et al., 2022). For det andre har Norge svært gode forutsetninger for å skape et hjemmemarked for havvind ved å ta i bruk sin verdensledende kompetanse innen O&G-spesialiteter. Imidlertid har et norsk hjemmemarked for havvind aldri blitt etablert, noe som i seg selv er fascinerende. For det tredje ligger Norge bak andre land i utbyggingsprosessen når det gjelder bunnfast havvind. Derimot på flytende havvind er Norge verdensledende med «Hywind Tampen» med en kapasitet på 0,088 GW i 2023 (Equinor, 2023). Imidlertid kan det ses at andre land har kommet raskere i gang, ved å eksempelvis se til Skottland, som auksjonerte ut havvindlisenser på 25 GW, hvorpå 15 GW er flytende havvind, til prosjekter som vil produsere minst 100 TWh (terrawatt-timer) (Moe et al., 2022). Ambisjonen er at disse parkene skal oppnå fullt samtykke allerede i 2026 og oppstart av produksjon i 2030 (offshoreWIND, 2022). Norges ambisjoner er å tildele arealer tilsvarende 30 GW for produksjon av havvind innen 2040. Ettersom ambisjonene er å tildele, vil selve oppstarten av produksjon trolig skje flere år senere. Det er påfallende hvordan andre land, slik som Skottland med lignende forutsetninger som Norge, ser ut til å lykkes raskere med havvindsatsingen. Derfor er det interessant å undersøke hvorfor utbyggingen i Norge ser ut til å stagnere.

Forskningsspørsmålet vil besvares ved hjelp av en teoritestende casestudie. En case er alltid ledsaget av en teori med en generaliseringsdimensjon. En teori representerer en begrunnet og presis antakelse om svaret på et forskningsspørsmål, samt en forklaring på hvorfor det foreslåtte svaret er riktig (King et al., 1994, s. 25). I dette tilfellet foreligger det en teoretisk forventning om at ressursnasjonalisme kan forklare det lave tempoet i utbyggingen av norsk havvind. Følgelig er Lijphart (1971) sin typologi av casestudier relevant med særlig fokus på «theory-confirming case studies»⁶. Teoribekreftende casestudier er en test av påstanden som enten kan vise seg å bekreftes eller avkreftes (Lijphart, 1971, s. 692). Slike casestudier beskriver vanligvis en enkelt hendelse ved å tilpasse den inn i et allerede eksisterende konseptuelt rammeverk, der formålet er å

⁶ Oversettes til teoribekreftende casestudier.

vurdere forklaringskraften til en bestemt teori (Moses & Knutsen, 2019, ss. 136-7). Derfor har oppgaven en deduktiv inngang med hensikt å bekrefte eller avkrefte hvordan den uavhengige variabelen «ressursnasjonalisme» kan forklare den avhengige variabelen «lavt tempo».

King et al. (1994) foreslår ulike måter å forbedre et forskningsdesign, hvorpå teoritesting er et sentralt moment. I den forbindelse er det viktig at teorien er falsifiserbar. En teori burde være i stand til å generere så mange observerbare implikasjoner av den som mulig. Dette vil åpne opp for mer testing av teorien med mer variasjon i dataene, og vil utsette teorien mer for falsifisering (King et al., 1994). Falsifisering er forbundet med korrespondanseteorien om sannhet og Karl Poppers utsagn om at «en teori eller en påstand er sann, hvis det den sier stemmer overens med virkeligheten (Moses & Knutsen, 2019, s. 24)⁷. Dersom det viser seg at teorien ikke stemmer overens med hendelser i den virkelige verden vil teorien falsifiseres. Teorier som er feil er nødvendigvis ikke negativt; det er mer å lære fra en teori som kan motbevise enn fra teorier så bredt definert at de i prinsippet ikke kan være feil (King et al., 1994, s. 26). Uavhengig av hvorvidt ressursnasjonalisme kan forklare det lave tempoet til norsk havvindutbygging er det likevel viktig å belyse problematikken som norsk havvindpolitikk står overfor; at prosjekter forsinkes uavhengig om det er av økonomiske årsaker, uenigheter om kabelspørsmål, eller andre faktorer.

Blant fordelene til casestudier er at den konkrete casen kan undersøkes intensivt selv med begrensede ressurser (Lijphart, 1971, s. 691). Imidlertid blir metoden også kritisert av King et al (1994) som hevder at én enkelt observasjon ikke egner seg for å teste hypoteser eller teorier. Naturalistiske forskere anser også casestudier som en metode med begrensede resultater (Moses & Knutsen, 2019, s. 133). I den naturalistiske tilnærmingen rangeres casestudier lavest i hierarkiet av metoder på grunn av deres manglende evne til å kontrollere, sammenligne og trekke tilfeldig utvalg. Ved bruk av følgende teknikker kan man isolere spesifikke forhold for å sikre et sterkere grunnlag for slutninger (Moses & Knutsen, 2019, s. 44)⁸. I casestudier er det utfordrende å teste hypoteser opp mot empiri utover det aktuelle tilfellet som studeres. Likevel anses verdien ved slike studier å være muligheten til å gå i dybden på én spesifikk case, der man får nærhet til samspillet mellom teori og empiri (Moses & Knutsen, 2019, s. 144).

Til tross for metodens begrensinger utgjør casestudie en egnet metode for å analysere den norske havvindcasen i dybden. Følgelig vil dette gjennomføres med utgangspunkt i «logic of inference», slik King et al. (1994) presenterer, der det endelige målet er å gjøre slutninger basert på empirisk informasjon om verden. Særlig er deskriptive slutninger relevant; prosessen med å forstå et uobservert fenomen på grunnlag av et sett med oversvasjoner (King et al., 2021, s. 54). I denne oppgaven er ressursnasjonalisme det uobserverte fenomenet som skal undersøkes. Videre handler deskriptive slutninger om å dele verden inn i systematiske og ikke-systematiske komponenter (King et al., 2021, s. 73). Målet er å fjerne støy for å isolere det som er systematisk.

3.2 Data

Havvind i Norge er et komplekst politikfelt som stadig er i endring. I forbindelse med at uenigheten om utbyggingen av havvindområdet Sørlege Nordsjø II nylig er oppstått, er det begrenset med tilgjengelig data. Derfor vil jeg benytte meg av triangulering, hvilket

⁷ Korrespondanseteorien om sannhet handler om at vitenskapelige diskusjoner må samsvare med fenomener i den virkelige verden (Moses & Knutsen, 2019, s. 30).

⁸ Slutninger er oversatt til norsk fra den engelske termen «inference».

innebærer å belyse samme problemsstilling ved hjelp av ulike data og datainnsamlingsmetoder (Grønmo, 2016, s. 67). Dette inkluderer et datagrunnlag som baserer seg på en rekke primær- og sekundærkilder, deriblant intervjudata, offentlige dokumenter som hørings svar og avisartikler, samt annen relevant forskningslitteratur. Dermed vil både intervju og dokumentstudie anvendes som metode for innsamling av data.

Opgaven tar først og fremst utgangspunkt i et stort omfang av sekundærlitteratur som ble samlet inn gjennom et omfattende litteratursøk. I så henseende er Hansen og Moe (2022) og Moe et al. (2022) særlig relevant. Følgende forskningsartikler påstår at energiomstillingen settes i fare på grunn av en suverenitetsproblematikk. Mer spesifikt konkluderer Hansen og Moe (2022) med at dette har å gjøre med ressursnasjonalisme. Denne oppgaven vil undersøke denne påstanden ytterligere ved å teste om dette faktisk er tilfelle på en case som litteraturen foreløpig ikke har adressert, nemlig norsk havvind.

Deretter er dataen fra intervjuene samlet inn gjennom tolv semistrukturerte ekspertintervjuer både på makro- og mesonivå, og de rekrutterte informantene er ulike stortingsrepresentanter, i tillegg til aktuelle kraftselskaper og organisasjoner innen fornybar-sektoren (se tabell 1). For å bedre evaluere en bestemt teori er det nødvendig å samle inn data om så mange av dens observerbare implikasjoner som mulig (King et al., 2021, s. 23). Dermed valgte jeg å intervju informanter på tvers av de ulike stortingspartiene for å utsette teorien mer for testing. I den forbindelse var det ønskelig å velge ut den energipolitiske talsmannen fra hvert parti, ettersom vedkommende har svært god innsikt om energipolitikken i Norge. Imidlertid lot det seg ikke gjøre å intervju alle energipolitiske talsmenn. Likevel kom jeg i kontakt med andre stortingsrepresentanter med relevant og verdifull innsikt om temaet. Samtidig kontaktet jeg stortingsrepresentanter og andre politikere fra Kristelig Folkeparti (KrF) og Sosialistisk Venstreparti (SV). Ingen representant fra følgende partier hadde mulighet til å delta i et intervju. Likevel er det mulig å samle inn data på partienes synspunkter gjennom andre primær- eller sekundærkilder⁹.

I tillegg anså jeg det nødvendig å intervju kraftselskaper fra fornybar-sektoren for å inkludere innspill også fra et mesonivå. Ved hjelp av triangulering ble jeg kjent med de mest profilerte kraftselskapene og organisasjonene gjennom en dokumentstudie av norske aviser. I tillegg kom jeg i kontakt med aktører som Fornybar Norge, de to anonyme kraft- og fornybarselskapene, ZERO og Fagforbundet. Andre aktører jeg kontaktet, som ikke hadde mulighet til intervju eller med manglende svar var Bellona, Motvind Norge, Equinor og Energi og Klima. Det er verdt å nevne det var også av interesse å intervju andre aktører, men på grunn av masteroppgavens tidsbegrensinger lot det seg ikke gjøre.

Tabell 1. Informantliste

Informant	Stilling	Parti/organisasjon/bedrift	Dato
Nikolai Astrup	Stortingsrepresentant – Energi- og miljøkomiteen	Høyre (H)	8. mars

⁹ Det er verdt å nevne at KrF ikke er et fremtredende parti i havvind-debatten.

Terje Halleland	Stortingsrepresentant (FrP) – Energi- og miljøkomiteen	Fremskrittspartiet (FrP)	11. mars
Alfred Jens Bjørlo	Stortingsrepresentant – Næringskomiteen	Venstre (V)	27. mars
Einar Wilhelmsen	Energipolitisk talsperson	Miljøpartiet De Grønne (MDG)	26.mars
Ola Borten Moe	Stortingsrepresentant	Senterpartiet (Sp)	22.mars
Mani Hussaini	Stortingsrepresentant – Energi- og miljøkomiteen	Arbeiderpartiet (Ap)	2.april
Bendik Hugstmyr Woie	Energipolitisk rådgiver	Rødt (R)	12.april
Sindre Østby Stub	Næringspolitisk rådgiver havvind	Fornybar Norge	22.mars
Anonym	Anonym	Norsk kraftselskap	8.april
Anonym	Anonym	Norsk fornybarselskap	8.april
Gunnar Steinsholt	Rådgiver, Poltikk og Samfunn	Fagforbundet	10.april
Stig Schjølset	Fagsjef	ZERO	25. april

Informantene ble kontaktet gjennom e-post, der de ble spurt om å delta på et ekspertintervju om det lave tempoet til norsk havvindutbygging. I tråd med retningslinjene fra Sikt ble informasjonsskriv om prosjektet, samt rettighetene til informanten under intervjuet, sendt på forhånd slik at informanten ble opplyst om hva

deltakelse ville innebære¹⁰. Deretter ble intervjuene gjennomført i form av videosamtaler over Teams i perioden mars til april 2024. Av hensyn til stortingsrepresentantene og bedriftenes hektiske timeplan var det enklest å gjennomføre intervjuene digitalt med en varighet på ca. 30 minutter. Jeg ble invitert til å holde enkelte av intervjuene på Stortinget, men på grunn av tidspress hadde jeg ikke muligheten til å besøke.

Alle intervjuene ble gjennomført med utgangspunkt i to intervjuguider; én intervjuguide for politikere og én intervjuguide for selskaper og organisasjoner innen fornybar-sektoren. Spørsmålene i intervjuguidene ble kategorisert i ulike undergrupper med temaene «generelle synspunkter om havvind», «tilknytning til Europa» og «utfordringer og tempo». Det er verdt å nevne at spørsmålene ble tilpasset etter politiker på grunn av deres ulike politiske ståsted. Dette var nødvendig for å veilede informanten inn på temaet jeg var interessert i å undersøke, nemlig deres syn på kabelspørsmålet og dets betydning for tempoet på utbyggingstakten. I etterkant av selve intervjuprosessen ble intervjuene lagret i en kryptert sky, gjennom appen «Diktafon», og deretter transkribert manuelt. Videre ble intervjuene kodet etter ti ulike kodegrupperinger (se vedlegg).

I henhold til Sikt sine retningslinjer ble ikke intervjuene lagret på noen privat enhet. Videre fikk informantene tilbud om anonymisering og sitatsjekk. Sitatsjekk foregikk ved å sende informanten den transkriberte versjonen av intervjuet, der sitatene som var ønskelig å bruke ble markert. Det er verdt å nevne at enkelte av informantene ønsket å endre på direkte sitater i etterkant i forhold til språk og ordlyd. Seks informanter benyttet seg av sitatsjekk, og to av informantene ønsket anonymisering.

For å få oversikt over de ulike politiske meningene om kabelspørsmålet som er fremstilt blant andre viktige aktører, vil det være relevant å undersøke norske medier.¹¹ Derfor baserer også det empiriske datamaterialet seg på en analyse av en rekke avisartikler hentet fra Atekst Retriever i perioden 12. juni 2020 til 20. mars 2024¹². Tidsperioden følger prosessen fra da Sørliche Nordsjø II ble åpnet for energiproduksjon til havs, og frem til havvind-auksjonen som ble avholdt den 18. mars om hvilke aktører som får bygge ut Sørliche Nordsjø II. Det er rimelig å avgrense tidsrammen slik, ettersom kabelspørsmålet er mer fremtredende i det jeg har operasjonalisert som «den tredje fasen» av det norske havvindeventyret (se kapittel 4). Utvalget av kilder i Atekst ble avgrenset til 10 riksmidier, ettersom jeg er interessert i å undersøke politikere og andre aktører sine meninger om havvind på et nasjonalt nivå¹³. Det totale utvalget omfattet 575 avisartikler, der 87 av artiklene inneholdt relevant informasjon for analysen. Kun 16 av avisartiklene ble anvendt empirisk, da følgende artikler gjenspeiler det viktigste innholdet fra debatten.

Videre tar datagrunnlaget i oppgaven også utgangspunkt i en rekke hørings svar fra høringen om «forslag til program for strategisk konsekvensutredning av nye områder til fornybar energiproduksjon til havs». Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har i samarbeid med en direktoratsgruppe identifisert nye områder for fornybar

¹⁰ Prosjektet er godkjent av Sikt, og utført i tråd med deres etiske retningslinjer.

¹¹ Det er lite sannsynlig at ressursnasjonalisme nevnes. Derfor ser jeg etter artikler som nevner noe om kabling, da dette muligens kan knyttes indirekte opp mot ressursnasjonalisme.

¹² Atekst Retriever er en norsk database med tilgang til et arkiv av aviser, tidsskriftartikler og nyhetskilder.

¹³ De relevante avisene var Aftenposten, Børsen, Dagbladet, Dagsavisen, E24, Klassekampen, Nettavisen, NRK, TV2 og VG Nett. Søkeordet jeg brukte var «havvind» AND «EU» for å filtrere ut relevant informasjon for analysen. Det er verdt å nevne at jeg brukte ordet «EU» istedenfor «kabel», fordi dette ga et større treff.

energiproduksjon til havs, og laget forslag til program for strategisk konsekvensutredning (Regjeringen, 2023). Det foreligger to ulike forslag til program for strategisk konsekvensutredning, der det ene forslaget omhandler områdene Sørvest F (Sørlige Nordsjø) og Vestavind F (Utsira Nord). Mens det andre forslaget innebærer et utredningsprogram for 18 uidentifiserte områder. Sørvest F og Vestavind F dekker de åpne områdene av Sørlige Nordsjø II og Utsira Nord (NVE, 2023). Totalt var det 98 instanser som utarbeidet et hørings svar til høringen. Det er høyst relevant å analysere følgende hørings svar, da dette gjør det mulig å kartlegge instansenes argumenter om kabelspørsmålet, samt tempoet for utbyggingstakten. Blant instansene som er plassert under «verken positive eller negative» i tabell 2 kommer det ikke frem i hørings svarene hvorvidt de stiller seg positive eller negative til forslagene. Likevel har disse instansene til felles at de kommer med innspill til hvilke hensyn som må ivaretas for den videre konsekvensutredningen.

Tabell 2. Høringsinstansenes ståsted til forslaget under høring¹⁴

Positive	Verken positive eller negative (med innspill)	Negative
AS Norske Shell + Lyse AS + Eviny AS Aker BP Aker Solutions Bergens Næringsråd Biomarint Forum Blåvinge konsortiet (Fred. Olsen Seawind, Hafslund og Ørsted) Deep Wind Offshore Equinor Eviny Fornybar AS Fiskebåt Fornybar Norge Frøya kommune Fylkeskommunen i Agder GCE Ocean Technology Kinn kommune Kristiansund kommune Kystrederiene LO Norge Møre og Romsdal fylkeskommune Naturressurskommunene NORCE Nordland fylkeskommune Nordmøre IPR Norges Fiskarlag Norges Jeger- og Fiskerforbund Norges Rederiforbund NorSea	Fiskeridirektoratet Kartverket Kystverket Medlemmene i OEDs sameksistensgruppe Miljødirektoratet Museum Stavanger AS Naturvernombudet Nei til EU Norges Geologiske Undersøkelse Norsk Maritimt Museum NTNU Vitenskapsmuseet Oljedirektoratet Pelagisk Forening Riksantikvaren Sametinget Sjøfartsdirektoratet Statsforvalteren i Rogaland Statsforvalteren i Troms og Finnmark Statsforvalteren i Trøndelag Viken Fylkeskommune	11 privatpersoner BirdLife Norge og Sabima Dream Team bussen Jørgen Åkre (Motvind Nordvest) Meteorologisk institutt Motvind Nordvest Motvind Innlandet Motvind Nord Vuoestebiegga Davvin Motvind Norge Norges Kystfiskarlag Norges Miljøvernforbund Norgesdemokratene

¹⁴ Justis- og beredskapsdepartementet hadde ingen kommentar.

Norsk Hydro Norsk Industri Norsk Polarinstitutt Norwegian Offshore Wind Næringsalliansen for Trøndelag Næringsforeningen i Stavangeregionen Næringslivets Hovedorganisasjon Ocean Cluster Helgeland Offshore Norge SalMar Aker Ocean Sjømat Norge Source Galileo Norge Statnett Tekna Tjeldbergodden Utvikling AS Trøndelag Fylkeskommune Universitetet i Bergen, Bergen Offshore Wind Centre Universitetet i Stavanger Utror AS Utsira Energi AS Vestfold og Telemark Fylkeskommune Vestland Fylkeskommune Vår Energi AS Vårgrønn Wind Catching Systems AS Å Energi		
---	--	--

3.3 Kvalitetskriterier

Deretter er det nødvendig å diskutere ulike kvalitetskriterier i forhold til de metodiske valgene som er tatt, ettersom det er viktig å ta hensyn til ulike feilkilder og partiskhet i dataene når resultatene skal analyseres (King et al., 2021, ss. 227-8). I den sammenheng er reliabilitet, validitet og generaliserbarhet sentrale begreper å diskutere for å vurdere forskningens kvalitet.

Reliabilitet handler om at bruk av samme prosedyre på samme måte alltid vil gi samme resultat, hvorpå dette avhenger av det finnes eksplisitte prosedyrer som kan følges (King et al., 2021, s. 25). Ved å være transparent i beskrivelsen av datainnsamlingen vil dette bidra til å styrke reliabilitet. Følgelig ble det gjort lydopptak av intervjuene, samt vedlagt intervjuguide (se vedlegg), som vil sørge for transparens. Samtidig består det resterende datamaterialet av offentlige dokumenter som er tilgjengelige for enhver forsker. Dette vil bidra til å sikre at forskningsprosessen er pålitelig og etterprøvbart.

Validitet referer til at vi måler det vi tror vi måler (King et al., 2021, s. 24). I kvalitativ forskning vil validitet vurderes ut ifra teoretiske begrepsdefinisjoner (Ringdal, 2018, s. 248). Ved at jeg gir et konkret svar på problemsstillingen som samsvarer med den teoretiske forventningen vil dette styrke validitet. Samtidig vil et triangulært datamateriale

bidra til økt intern og ekstern validitet ved at man kan trekke mer pålitelige slutninger om sammenhenger i materialet og generalisere mer forsvarlig (Bukve, 2021, s. 154). Det er likevel verdt å påpeke at en begrensning ved oppgaven er at enkelte spørsmål i intervjuene var ledende. Følgelig kan dette få konsekvenser for validiteten ved at resultatene ikke reflekterer informantens faktiske meninger. Samtidig som ledende spørsmål kan lede informanten i en bestemt retning, hvilket kan føre til skjevheter i resultatene. Likevel er det nødvendig å ha en viss balanse mellom åpne og ledende spørsmål, da dette var nødvendig for å veilede informanten inn på temaet for oppgaven. Dette fordi det er lite sannsynlig at informantene eksplisitt nevner ressursnasjonalisme, siden det er en teoretisk term anvendt i akademia¹⁵. Samtidig er det viktig å ta i betraktning at hver politiker nødvendigvis ikke representerer hele partiets meninger, som kan ha innvirkning på validitet. Likevel kan det ses at denne oppgaven ikke har store reliabilitet- eller validitetsproblemer.

Videre er det viktig å påpeke at resultatene kan være preget av seleksjonsskjevhet, hvilket kan resultere i partiske slutninger. Dette innebærer å velge observasjoner på en måte som systematisk representerer populasjonen de ble hentet fra (King et al., 2021, s. 27). Ifølge King et al. (2021) vil en «unbiased» prosedyre være korrekt når den tas som gjennomsnitt. På bakgrunn av at dette er en «single-case study» med få antall N (observasjoner) er det forventet at resultatene kan være partisk, ettersom casestudier mangler evnen til å trekke tilfeldig utvalg, som for øvrig er blant metodens svakheter (Moses & Knutsen, 2019). Likevel har jeg forsøkt å ta hensyn til dette problemet ved å intervjuer stortingsrepresentanter og politikere fra samtlige partier på Stortinget, slik at politiske meninger som nødvendigvis ikke støtter den teoretiske forventingen også blir tatt høyde for. Dette vil åpne opp for mindre partiske slutninger. Samtidig baserer datagrunnlaget seg på et stort utvalg avisartikler og hørings svar, som inkluderer et variert og bredt spekter av ulike politiske meninger knyttet til tempoet på havvindutbyggingen. Følgelig vil dette redusere risikoen for seleksjonsskjevhet.

På grunn av at denne oppgaven undersøker én enkelt case med få observasjoner er det nærliggende at det foreligger generaliseringsproblemer. Generalisering referer til studiens gyldighet utover de tilfellene som har vært utforsket (Tjora, 2020, s. 258). Til tross for at casestudier har en generaliseringsdimensjon er det likevel utfordrende å generalisere på vegne av en hel populasjon. Likevel har denne oppgaven gitt verdifull innsikt i at ressursnasjonalisme er et fenomen som uttrykker seg på forskjellige måter, og at tilfellet i Norge har flere unike trekk sammenlignet med andre tilfeller beskrevet i litteraturen.

Kort oppsummert har jeg valgt et teoritestende casestudiedesign for å teste hvorvidt ressursnasjonalisme egner seg til å forklare det lave tempoet til norsk havvindutbygging. For dette formål har jeg samlet data gjennom intervjuer, avisartikler og hørings svar, og kodet materialet etter ti kodegrupperinger. Samtidig har jeg diskutert forskningens kvalitet, samt oppgavens begrensninger. I det neste kapittelet vil jeg introdusere det historiske bakteppe for havvind i Norge.

¹⁵ Ressursnasjonalisme anses som en «akademiker-term» som ikke er vanlig å bruke i daglig tale.

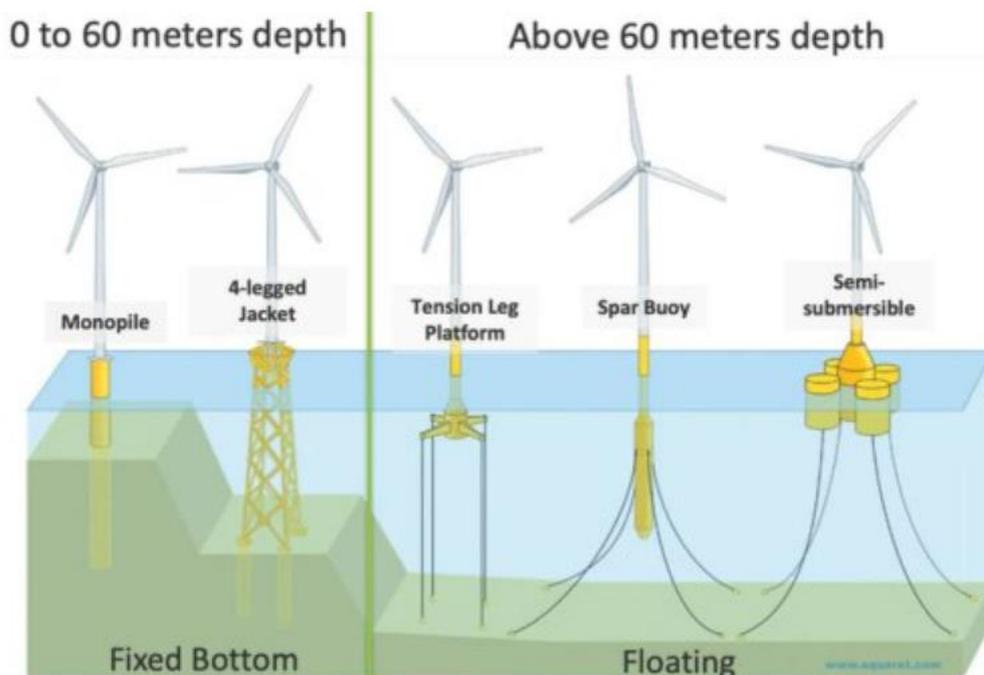
Kapittel 4 – Deskriptiv empiri

I dette kapittelet presenterer jeg havvind i Norge i en historisk kontekst. For å kunne besvare forskningsspørsmålet er det først og fremst nødvendig å operasjonalisere hva som ligger til grunn for påstanden om at tempoet for utbyggingstakten er lavt, hvilket forutsetter et historisk bakteppe.

4.1 Havvind i en historisk kontekst

Jeg har valgt å dele det historiske bakteppet til det norske havvindeventyret i tre faser. Det er verdt å nevne at hver fase representerer kun de viktigste hendelsene som kjennetegner den aktuelle perioden. Deriblant illustrerer både den første og den andre fasen hver for seg hvordan havvind har blitt behandlet som en kasteball mellom hvorvidt teknologien har vært en politisk prioritering eller ikke. Videre har jeg valgt å operasjonalisere «en tredje fase» i det norske havvindeventyret, som hittil ikke er adressert i litteraturen. Den tredje fasen presenterer bakteppet til dagens betente debatt om utbygging av Sørlige Nordsjø II. Problematikken i de ulike fasene viser hver for seg hvordan havvindsatsingen har blitt forsinket de to siste tiårene.

Før jeg presenterer det historiske bakteppet er det nødvendig å definere forskjellen på bunnfaste og flytende havvindinstallasjoner, da dette er to grunnleggende begrep i denne oppgaven. Havvind kan produseres enten i form av flytende eller bunnfaste turbiner. Slik figur 1 illustrerer kan bunnfaste havvindinstallasjoner bygges ned til 60 meter dybde. Det er først når havbunnen er dypere enn 60 meter at flytende fundamenter må tas i bruk, og disse kan installeres inntil en dybde på 2000 meter (International Energy Agency, 2019; Østenby, 2019). De flytende turbinene knyttes til havbunnen ved hjelp av ulike forankringsløsninger (Dahl et al., 2022). Som vist i figur 1 eksisterer det ulike fundamenter for både bunnfaste og flytende installasjoner, men det vil ikke være relevant å utdype disse ytterligere.

Figur 1: Flytende vs. bunnfaste havvindinstallasjoner (Northwest Power and Conservation Council, 2022).

Bunnfast havvind er en mer moden teknologi sammenlignet med flytende installasjoner, og derav også en rimeligere teknologi knyttet til mindre usikkerhet. NVE har estimert kostnad for kraftproduksjon for både bunnfast og flytende havvind som fremstilles i form av «levelized cost of energy» (LCOE)¹⁶. Tallene for LCOE-prisnivået for bunnfast og flytende havvind er hentet fra 2021. Der er kostnadene for bunnfast havvind anslått til 69 øre per kWh, mens for flytende havvind er det estimert 117 øre per kWh (NVE, u.å.)¹⁷. Det er verdt å nevne at kostnadene er usikre, og at estimeringene må regnes som grove estimater.

4.1.1 Den første fasen: 2005-2010

Starten på det norske havvindeventyret startet allerede i 2005 i forbindelse med at behovet for ny kraftproduksjon ble stadig mer debattert på Stortinget. O&G-produksjonen nådde en topp i 2004, og deretter gikk produksjonen betydelig ned (Normann, 2015; van der Loos et al., 2021). Følgelig var denne perioden preget av energiunderskudd, og for å løse dette problemet dukket ideen om et hjemmemarked for havvind opp (Normann, 2015). Ideen var å utvikle den bunnfaste havvindparken Havsul, men prosjektet manglet konsesjoner og finansiering på tidspunktet. Likevel spilte de tidlige planene om Havsul en viktig rolle i å plante ideen om et hjemmemarked for havvind i politikkstrømmen (Normann, 2015). I denne første fasen av engasjement for havvind utarbeidet også Statoil et flytende turbinkonsept ved navn Hywind i 2007¹⁸. Statoil mottok støtte på 7,5 millioner euro fra Enova, et offentlig foretak, til det som skulle bli verdens første fullskala flytende turbindemonstrasjon langs norskekysten (Normann, 2015). Imidlertid fikk ikke selskapet konsesjon, ettersom det ikke eksisterte noen lov som regulerte denne delen av Nordsjøen. Dette førte til at prosjektet måtte flyttes innenfor ti kilometer fra strandsonen, og Norge gikk derav glipp av en stor industriell mulighet ved å bygge ut flytende havvind.

Likevel var 2007 til 2009 en periode hvor den offentlige oppmerksomheten om klimaendringer var særlig fremtredende, der ideen om havvind var høyt oppe på den politiske dagsordenen. Motivasjonen for mange selskaper til å satse på havvind kunne forklares av nedgangen i olje og gassproduksjonen i 2004. Mange bedrifter så etter nye forretningsmuligheter på andre områder, hvorpå havvind var komplementerende til eksisterende infrastruktur (van der Loos et al., 2021). I denne første fasen var det to svært engasjerte olje- og energiministere, Åslaug Haga og Terje Riis-Johansen, som var forkjempere for fornybar energi. Politikken deres signaliserte et ønske om offentlig støtte til statlige investeringer for havvind (Normann, 2015).

Imidlertid utgjorde fraværet av et innenlandsk hjemmemarked en stor hindring for rask utbygging. Med økt forståelse om at utbygging av havvind ville innebære en større kostnad sammenlignet med andre mer modne teknologier, som landbasert vind- og vannkraft, ble havvind ansett som et urealistisk politisk alternativ (Normann, 2015). Dette førte til at store norske energi-selskaper, slik som Statoil og Statkraft, investerte i de voksende internasjonale markedene (van der Loos et al., 2021). For mange av aktørene var drivkraften å diversifisere¹⁹ knyttet til veksten i det internasjonale markedet

¹⁶ LCOE er et estimat på totalkostnaden for å produsere energi over den økonomiske levetiden til kraftverket, delt på den totale energien produsert over levetiden (NVE, u.å.).

¹⁷ Den siste oppdateringen av datagrunnlaget ble gjort i oktober 2023 med unntak av havvind, som har siste LCOE prisnivå fra 1.1.2021 (NVE, u.å.).

¹⁸ Statoil er det tidlige navnet til petroleumsselskapet Equinor.

¹⁹ Diversifisere defineres i denne oppgaven som å utvide sin ekspertise til nye områder/markeder.

rundt 2010. Fraværet av et norsk hjemmemarked for havvind har dermed vist at store energiselskaper ser utover landegrensene for marked og feltutvikling (Njøs et al., 2014).

Oppsummert viser den første fasen hvordan nedgang i O&G-produksjon førte til økt interesse for havvind. Til tross for den store entusiasmen for havvind skapte fraværet av et hjemmemarked og ugunstige rammebetingelser utfordringer for å realisere prosjektene under planlegging.

4.1.2 Den andre fasen: 2010-2019

I perioden etter 2010 ble det gjort et nytt stort oljefunn i Barentshavet som førte til nedprioritering av havvind og økt aktivitetsnivå i petroleumssektoren (Normann, 2015). Følgelig reduserte dette presset for fornybar forandring, hvilket førte til lite engasjement for havvind blant norske selskaper og aktører (MacKinnon et al., 2022). I løpet av 2010 ble det klart at statlig finansiering av demonstrasjonsprosjekter for havvind ikke var mulig å oppnå, til tross for at det ikke var noe særlig motstand mot havvind i regjeringen (Normann, 2015). Samtidig ble det utnevnt en ny olje- og energiminister i 2011, Ola Borten Moe, som var mindre begeistret for fornybar energi, noe som førte til økt satsing på O&G på bekostning av havvind (van der Loos et al., 2021). Dermed manglet havvind en varig politisk entreprenør som kunne opprettholde teknologien som en politisk prioritet over tid. I løpet av sommeren 2012 ble det også klart at Enova ikke fikk mandat til å støtte Havsul eller andre tilsvarende havvindprosjekter, hvilket førte til at Havsul-prosjektet ble skrinlagt på grunn av mangelen på gunstige rammebetingelser (Normann, 2015).

Imidlertid opplevde O&G-bransjen et nytt prissjokk i 2014 som førte til nok en nedgang i O&G-produksjon. Deretter startet en andre bølge for engasjement for havvind fra politikere og andre aktører etter 2015 (van der Loos et al., 2021). I den forbindelse publiserte Solberg-regjeringen to stortingsmeldinger i 2017 som pekte på denne reduserte etterspørselen som en av de største bekymringene for norsk økonomi, og argumenterte for økt oppmerksomhet mot diversifisering (van der Loos et al., 2021).

Dermed fikk havvind nok en gang innpass på den politiske dagsordenen etter 2017. I den forbindelse ble debatten om statlig finansiering av demonstrasjonsprosjekter gjenopptatt. Likevel var det ingen konkrete planer om å utvikle en demonstrasjonspark eller et kommersielt marked innen 2018 (van der Loos et al., 2021). Samtidig var det lite aktivitet utover FoU-investeringer, og det manglet aktive tiltak for å skape et hjemmemarked. Industrien har hevdet at FoU-investeringene har hatt begrenset verdi, da firmaer så til internasjonale markeder og feltutviklinger for å implementere, samt selge sine produkter og tjenester (Njøs et al., 2014).

Imidlertid ser det ut til at noe endret seg på politikkområdet for norsk havvind i 2019, ettersom Enova besluttet å gi 2,3 milliarder kroner til utbygging av verdens største flytende havvindpark «Hywind-Tampen» (Dahl et al., 2022). Motivasjonen bak finansieringen var at den skulle bidra til kommersialisering av flytende havvind, samt bistå Equinor og norske leverandører i deres internasjonale ambisjoner ved å samtidig redusere utslipp fra O&G-produksjon (van der Loos et al., 2021). Etter 2019 har flere selskaper satsset strategisk langsiktig på havvind, men manglende politisk satsning på å støtte en slik diversifiseringsstrategi har begrenset enkelte selskapers forventninger om hvorvidt havvind vil være lønnsomt i fremtiden.

Den andre fasen illustrerer nok en gang hvordan prioritering av O&G førte til nedskalering av havvind. Samtidig viser den hvordan nedgang i O&G-produksjon igjen

impliserte økt fornybart ambisjonsnivå. Imidlertid skjedde det ikke store endringer for politikkområdet utover FoU-investeringer. Det er først i forbindelse med finansieringen av «Hywind Tampen» at store politiske endringer skjer i havvindpolitikken. I den påfølgende perioden, som jeg har operasjonalisert som «den tredje fasen», kunngjorde olje- og energiminister Tina Bru at to havbassenger utenfor norskekysten ville bli åpnet for konsesjonsutredning for vindkraft til havs (Dahl et al., 2022).

4.1.3 Den tredje fasen: 2020-nåtiden

I 2020 lyste Solberg-regjeringen ut områdene Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II for produksjon av havvind (Høyre, 2022, s. 23). På grunn av havdybden er Utsira Nord mest egnet for flytende vindturbiner, mens for Sørlege Nordsjø II er det mest aktuelt med bunnfaste installasjoner. Til sammen var det tenkt at områdene skulle ha 4,5 GW installert kapasitet. Imidlertid har Støre-regjeringen annonsert at de vil dele opp havvindauksjonen av Sørlege Nordsjø II i to faser, der første fase på 1,5 GW skal gjennomføres med radial tilkobling til det norske fastlandet. Deretter er det planlagt en fase to på de resterende 1,5 GW, der kabelspørsmålet skal utredes videre (Moe et al., 2022). Herved skal kabelspørsmålet vurderes fra prosjekt til prosjekt. I den forbindelse har Høyre kritisert Støre-regjeringen for at interne uenigheter om kabler fører til at havvindsatsingen skaleres ned og skyves ut i tid (Høyre, 2022). Kritikken baserer seg på at ambisjonene for Sørlege Nordsjø II halveres, samt at arealene som ble lyst ut kom først i løpet av høsten 2022 når de kunne vært lyst ut allerede på våren tidligere det året: «Det begynner å bli tydelig at Norge vil bli hengende etter andre land hvis ikke regjeringen øker ambisjonsnivået vesentlig» (Høyre, 2022, s. 25).

Underveis i arbeidet med masteroppgaven ble havvindauksjonen avholdt den 18. mars 2024. Dette underbygger det faktum at havvind er et politikfelt i stadig endring. Hensikten med auksjonen er at den skal bidra til at det ytes så lite statsstøtte som mulig. Allerede i februar ble fem aktører kvalifisert til å delta og by i auksjonen, hvilket vil si at de har dokumentert og bekreftet at de oppfyller minimumskriteriene for bærekraft og positive ringvirkninger, i tillegg til prekvalifiseringskriteriet om gjennomføringsevne (Regjeringen, 2024). Resultatet av auksjonen endte med at Ventyr SN II AS, eid av Parkwind og Ingka-gruppen (eiere av IKEA), blir de første aktørene som får bygge ut Sørlege Nordsjø II (Regjeringen, 2024). Vinnerbudet i auksjonen ble 115 øre/kWh. I den forbindelse uttalte statsminister Jonas Gahr Støre seg:

Dette er en gledens dag. Denne regjeringen har jobbet med å realisere havvind i Norge siden dag én, og i dag har vi gjennomført den første vellykkede auksjonen. Norge har havområder med rike vindressurser, og en leverandørindustri med verdensledende teknologikompetanse. Det skal vi bygge videre på i årene som kommer med utlysning av nye arealer og nye auksjoner (Regjeringen, 2024).

Nåværende olje- og energiminister Terje Aasland uttalte seg også: «Dette er en milepæl i regjeringens havvindsatsing, og i dag har vi tatt et stort steg videre i arbeidet med å utvikle havvind i Norge» (Regjeringen, 2024).

Det er uenighetene knyttet til utbygging av Sørlege Nordsjø II, før den avholdte havvindauksjonen, som har satt stort preg på dagens havvinddebatt. I de to tidligere fasene ser man hvordan prioritering av O&G-sektoren, fraværet av et hjemmemarked, manglende offentlig støtte, samt ugunstige rammebetingelser har påvirket hvordan havvindprosjekter utsettes. Den tredje fasen har som nevnt ikke blitt adressert i litteraturen, og presenterer en ny dimensjon ved at kabelspørsmålet har fått større

betydning. Trolig er det denne diskusjonen, som kretser rundt en suverenitetsproblematikk, som fører til et lavt tempo i utbyggingstakten. Det er den tredje fasen som denne oppgaven vil rette sitt hovedfokus på.

Kapittel 5 – Empirisk datamateriale

I de neste seksjonene i kapittel 5 vil det empiriske datamaterialet fra datainnsamlingen presenteres, der de mest fremtredende argumentene og forklaringene vil bli presentert. Gjennom en dokumentstudie av hørings svar og norske avviser, samt egne intervjuer, har jeg samlet inn informasjon om ulike stortingsrepresentanter og aktører i fornybar-sektoren sine perspektiver på den norske havvindcasen²⁰. På denne måten har jeg fått bred innsikt i debatten og skaffet oversikt over ulike forklaringer på årsaker til det lave tempoet i havvindutbyggingen. Jeg har valgt å dele aktørene i tre grupperinger; 1) politikere (opposisjon og posisjon), 2) kraft- og fornybarselskaper og 3) organisasjoner og forbund. En slik inndeling er å anse som hensiktsmessig med hensyn til struktur, ettersom argumentene i hver gruppering samsvarer med hverandre.

5.1 Aktørenes generelle synspunkt på havvind som teknologi

Før jeg fremstiller politikernes og aktørenes perspektiver på tempoet på utbyggingstakten til norsk havvind vil det først være relevant å utdype deres generelle syn på teknologien

5.1.1 Politikere

5.1.1.1 Opposisjonen

Blant partiene i opposisjonen som jeg har vært i kontakt med er Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, og Miljøpartiet De Grønne og Rødt. Det ser ut til at de fleste partiene i opposisjonen er positive til havvind med unntak av Rødt. I den forbindelse uttaler Einar Wilhelmsen, energipolitisk talsmann i MDG, i et spørsmål om synspunktet deres på havvind at han og MDG er kjempepositive (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Alfred Bjørlo (V), medlem av Stortingets Næringskomite, uttrykker at havvind «er en løsning som både gir mye energi og som har vist seg i praksis at det er både mulig å få til og at det fungerer» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Høyres energipolitiske talsmann, Nikolai Astrup, uttaler også:

Norge har Europas beste vindressurser til havs, og vi har en leverandørindustri med relevant kompetanse som allerede leverer tjenester i det europeiske og globale markedet. Og vi har behov for kraft. 50 prosent av vår energibruk er fossil, og mangel på kraft er i ferd med å kortslutte klimaomstillingen. Så i det perspektivet har havvind en rolle å spille (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024).

Samtidig har FrPs energipolitiske talsmann, Terje Halleland, en positiv holdning til havvind:

Utgangspunktet mitt er at jeg er positiv til havvind som teknologi. Men både den gang, altså før havvind kom i den situasjonen som vi er i nå, så har havvind vært et dyrere alternativ enn de andre alternativene. For eksempel opp imot vind på land, så vil aldri havvind bli billigere enn det vi kan få til på land. Så derfor er havvind for min del, da vi jobbet med dette i regjering, så var det at vi kunne eksportere strøm til et betalingsvillig til Europa. Og så skulle vi ha et hjemmemarked rundt flytende havvind for å forberede næringslivet vårt, lage et

²⁰ Det empiriske materialet utelukker det regionale og lokale nivået representert i mediene og hørings svarene på grunn av begrensningene innenfor rammen av masteroppgaven.

hjemmemarked for at vi kunne etablere verdikjeder som da kunne levere tjenester utad. Altså det fullstendig motsatte ressursnasjonalisme (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024).

Et synspunkt blant opposisjonspartiene som er gjentakende i intervjuene handler om at det norske havvindeventyret er forsinket. I den forbindelse påpeker Bjørlo at havvind er en energiform som er kommet langt i mange andre land nær Norge i Nordsjøen, og at Norge er på etterskudd (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Videre begrunner han dette ved å se flere år tilbake da daværende olje- og energiminister Ola Borten Moe i 2011 sa at «havvind var for dyrt», og stoppet utvikling av alle havvindprosjekter: «Og dermed kom vi bakpå mens andre land rundt oss har fortsatt, England, Danmark og andre» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Bjørlo anerkjenner deretter Norges pilotprosjekter fra den tiden, som Hywind, men at andre land er kommet lenger enn Norge i dag. Videre refererer han til den tildelte kontrakten på Sørlige Nordsjø II i forbindelse med havvindauksjonen:

Den gikk til et belgisk-nederlandsk selskap. Det tenker jeg er på en måte helt naturlig, fordi det er land der de er kommet mye lenger. Selskapene der nede er vant til å jobbe med den type prosjekt. De er rett og slett foran de norske selskapene på det. Og det viser på en måte hvor bakpå vi er, tenker jeg (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024).

Halleland fremhever Norges verdensledende posisjon på flytende havvind, men anerkjenner forsinkelsen når det gjelder bunnfast havvind. Videre begrunner han dette med at bunnfast har aldri vært et segment som Norge har hatt behov for: «Mens andre har vært tvunget til å få opp kraftproduksjonen, så er det en dyrere produksjon enn hva vann og vind på land har vært i Norge før. Så det er helt naturlig at vi ligger etter der» (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). I forbindelse med MDGs syn på saken var Wilhelmsen med på et representantforslag som Rasmus Hansson, medlem av Næringskomiteen, fremmet til energimeldingen «En storsatsing på havvind». Forslaget ble imidlertid ikke vedtatt, men de fikk inn noe av forslaget i behandlingen av energimeldingen likevel (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). I forslaget ba Wilhelmsen og andre om storskala demonstrasjonsprosjekter, samt en finansieringsordning for dette: «Så det er det jeg har fått nå. Det tok bare ti år» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Selv om det er nokså enighet blant opposisjonspartiene at havvind i Norge er forsinket varierer det mellom partiene hva de tenker er årsaken til det lave tempoet for utbyggingen. Følgelig vil jeg i seksjon 5.2 utdype dette ytterligere.

5.1.1.2 Posisjonen

Posisjonen består av de nåværende regjeringspartiene Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Ifølge Mani Hussaini (Ap), medlem av Stortingets Energi- og miljøkomite, kan havvind være det nye industrieventyret for Norge. «Det kan være i form av nye arbeidsplasser på Vestlandet, som i dag er mer eller mindre olje- og gasssektoren som dominerer, hvor man kan skape ny grønn næring som potensielt kan erstatte de jobbene i olje- og gasssektoren» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Videre anerkjenner han flytende havvind sitt store potensial i å skape 50 000 nye arbeidsplasser de neste årene. Det jobber 200 000 mennesker i olje- og gasssektoren, og etter hvert som de må finne nye arbeidsplasser i forbindelse med utfasing av O&G, vil flytende havvind erstatte en del av jobbene: «Så det er nye jobber, det er mulighet for fortsatt utvikling av norske

kysten, og ikke minst er det viktig fordi det er sårt tiltrengt fornybar kraft som vi trenger over hele landet» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

Derimot viser Borten Moe (Sp) en viss skepsis overfor havvind på grunn av de høye kostnadene forbundet med teknologien. I stedet snakker Borten Moe varmt om andre fornybare energiteknologier, slik som vind på land og vannkraftutbygging, i tillegg til kjernekraft og gasskraft med rensing (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). Det er verdt å merke at regjeringen som helhet er positive til havvind ved å se til de høye ambisjonene om storstilt satsning på havvind på 30 GW innen 2040 (Fosse, 2022).

5.1.2 Kraft- og fornybarselskaper

Slik det er illustrert i tabell 2 er kraft- og fornybarselskapene, som har utarbeidet en uttalelse, positive til høringen om å utrede nye områder for produksjon av havvind. I tillegg viser kraft- og fornybarselskapene som jeg intervjuet en optimistisk holdning til havvindutbyggingen. Deriblant nevner vedkommende fra kraftselskapet at «havvind er en god produksjonsteknologi som passer godt til det norske kraftsystemet» (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b). Dersom man skal få til en storskala utbygging av produksjon for å dekke forbruket vårt og stimulere til ny industri, så mener kraftselskapet at havvind er nødvendig. Vedkommende fra kraftselskapet poengterer at «vi trenger mer produksjon, vi er klare til å bygge og vi tror på havvindutbyggingen» (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b).

5.1.3 Organisasjoner og forbund

Tabell 2 gir også en god oversikt over hvilke organisasjoner/forbund som støtter havvindutbyggingen. I tillegg fremkommer det i intervju- og mediematerialet at aktører som ZERO, Fornybar Norge, Vårgrønn, Norsk Industri, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og Fagforbundet er positive til havvindutbyggingen. Følgelig har miljøorganisasjonen ZERO støttet havvind på norsk sokkel de siste ti til femten årene. Sammenlignet med vind på land og solkraft, som er relativt arealkrevende, er havvind en god løsning som kan gi masse kraft (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024). Landsorganisasjonen i Norge (LO) er også for fullskala havvind under forutsetninger om at det sikrer rimelig kraft til industrien og forbrukere (Haugan & Hansen, 2022). Steinsholt fra Fagforbundet nevner at det er en generell enighet innad i industrien om at havvind er en god teknologi, men bekrefter også at det er mye splittede meninger innad i fagbevegelsen knyttet til kabling (G. Steinsholt, personlig kommunikasjon, 10. april 2024).

5.2 Hvilke argumenter ligger til grunn for det lavet tempoet til norsk havvindutbygging?

I intervjuene, høringsuttalelsene og media fremkommer ulike forklaringer på årsaken til det lave tempoet til utbyggingen av norsk havvind. De viktigste årsakene som pekes på inkluderer kostnader, utfordringer knyttet til kabling, rammebetingelser og prioritering av O&G. Ressursnasjonalisme blir vektlagt i mindre grad, men trekkes likevel frem som en forklaring blant noen politikere og aktører.

5.2.1 Politikere

5.2.1.1 Opposisjonen

Økonomiske argumenter

I opposisjonen vektlegges særlig økonomiske argumenter som en forklaring på hvorfor havvindutbyggingen i Norge har stagnert. For øvrig er disse argumentene tett knyttet opp til kabeldiskusjonen. I et spørsmål om hva årsaken til at Norge ligger bak andre land i utbygging av bunnfast havvind svarer Astrup at det handler om økonomi: «Det handler om økonomi i den forstand at Norge de siste 30 årene har hatt betydelig lavere strømpriser enn alle andre land i Europa, med unntak av Island» (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024). Videre begrunner Astrup at villigheten til å betale for kraft fra havvind har vært mye lavere i Norge, og subsidiebehovet har vært mye høyere. I tillegg handler det om at prognosene for hvor mye kraft Norge har behov for har vært lavere sammenlignet med i dag. Dermed har tanken vært: «at vi trenger jo ikke denne kraften selv, og hvis vi trenger den selv så er den for dyr». Derfor har nok villigheten til å satse på det vært mindre (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024).

I slutten av mai 2023 valgte Høyre å «trekke i nødbremsen» etter at det ble klart at Sørilige Nordsjø II kan koste skattebetalerne 23 milliarder kroner (8 milliarder kroner mer enn tidligere anslag) (Tollersrud et al., 2023). I den kontekst kritiserte Erna Solberg Senterpartiet for å ha blokkert hybridkabler på Sørilige Nordsjø II. I følge Solberg har dette ført til at prosjektet blir et mindre kraftprosjekt, og et kraftprosjekt som kan resultere i over 20 milliarder kroner i skattebetalernes penger; et prosjekt som i utgangspunktet kunne gitt fortjeneste (Tollersrud et al., 2023). Høyre mener utbyggingen på Sørilige Nordsjø II kunne vært løst på en langt billigere måte for fellesskapet, som også ville ha gitt oss mer kraft:

Ved å lyse ut hele Sørilige Nordsjø II kunne vi ha realisert tre ganger så mye kraft, og ved å koble Sørilige Nordsjø II til et eller flere andre land ville økonomien i prosjektet vært mye bedre og støttebehovet lavere. Vi vet at flytende havvind på Utsira Nord vil ha et betydelig støttebehov, og da mener vi det er feil å spise uforholdsmessig mye av det økonomiske handlingsrommet ved å velge en suboptimal utbyggingsløsning på Sørilige Nordsjø II (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024).

Videre uttaler Halleland fra FrP at tempoet på utbyggingstakten kan forklares enkelt ved at Sørilige Nordsjø II blir for dyrt (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Følgelig handler de dyre kostandene om kabling:

Sørilige Nordsjø ligger så langt fra Norge som det overhodet mulig kan komme. Samtidig som vi skal kunne kalle det for Norge. Det ble denne gang gjort av en grunn. Det var det at havvindanlegget skulle gå til kraft i Europa. Det var aldri tanken at det skulle være kraft som skulle inn til Norge. Derfor får vi plutselig veldig dyre kostnader når vi midt underveis snur både strategi og strøm (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024).

På Offshore Norges årskonferanse 7. mars 2024 var Halleland og Venstres nestleder Sveinung Rotevatn til stede. I den anledning uttalte Halleland:

Jeg tror det vi har rotet oss litt bort i nå er at vi har satset veldig mye på feil prosjekt. Hvis vi nå skal svi av 23 milliarder på Sørilige Nordsjø, vil vi få Europas

dyreste, bunnfaste havvindprosjekt. Det tror jeg er feil måte å starte på (Heldahl, 2024).

Både Halleland og Rotevatn kritiserte regjeringens valg av kabling med en radial løsning på Sørlege Nordsjø II når parken ligger omtrent like langt unna norskekysten som danskekysten. I den forbindelse parodierte Rotevatn regjeringen:

Nå skal vi innføre politikk for å gjøre dette mest ulønnsomt. Vi velger oss det stykket av norsk sokkel som er lengst mot Europa og lengst fra land. Nærmest Danmark og kontinentet, og sier «dere får ikke lov å selge strøm dit, dere skal frakte den til Norge først» (Heldahl, 2024).

Deretter la han til: «Da blir det selvfølgelig mye, mye dyrere enn det ellers ville vært. Du spør hva vi bør gjøre? Vi må slutte å gjøre dumme ting. Det er punkt én» (Heldahl, 2024).

Samtidig trekker Bjørlo (V) frem at Norge har hatt betydelige mengder kraft og er rikelig med O&G. På grunn av den gode inntekten fra O&G-sektoren er det «vanskelig å se hvorfor vi skulle skifte fra olje til havvind så lenge det har vært så god økonomi i olje» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Bjørlo legger også til at den billige strømmen fra vannkraften har gjort det vanskelig å realisere offshore vind. Deretter henviser han til Ola Borten Moes sitt store argument om da satsingen på offshore vind stoppet opp; det er for dyrt. Havvind kan ikke konkurrere med vannkraft og vindkraft på land: «Som han jo isolert sett har rett i da. Også priser» sier Bjørlo (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). I likhet med Bjørlo og Venstre uttaler også Wilhelmsen (MDG) at han tror en av grunnene til at Norge har bygd lite havvind skyldes at det er mye billigere å bygge vindkraft på land (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Wilhelmsen begrunner også med at de høye strømprisene har gjort det vanskelig å få gjennomslag for havvind, og legger til: «Man skulle kanskje tro at de høye strømprisene gjorde det litt lettere å bygge det ut. For det er klart at mer strøm gir jo lavere pris» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024).

Kabelspørsmålet

Et sentralt moment i utbyggingen av havvind handler om kabling til havvindparkene. Skal havvindparkene kobles til Europa og Norge samtidig, eller skal den kun kobles til det norske fastlandet? Dette er et stort stridsspørsmål i dagens energipolitikk.

Opposisjonspartiene Høyre, MDG og Venstre ytrer at de ønsker en hybrid løsning, der kraften fra havvindparkene skal sendes til det europeiske kontinentet. Rødt har derimot vært tydelig på at dersom det bygges havvind i Norge er de opptatt av man ikke bygger nye strømkabler til utlandet som vil øke strømprisen i Norge (B. H. Woie, personlig kommunikasjon, 12. april 2024).

Astrup og Høyre mener at målet om å bygge ut 30 gigawatt installert effekt i Norge forutsetter at vi er koblet til et nordsjønett der flere land kan dra nytte av kraften: «30 gigawatt er en dobling av den installerte effekten i det norske kraftsystemet, og det sier seg nesten selv at det forutsetter hybridkabler og tilkopling til et Nordsjønett» (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024). I den sammenheng uttaler også Bjørlo at: «Vi i Venstre har kanskje vært den aller tydeligste forkjemperen for at vi må ha hybridkabler helt fra starten av» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). MDG og Wilhelmsen er for hybride kabler, og mener at 30 GW havvind burde være for eksport (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). På den annen side ønsker

Halleland fra FrP en radial kabel, men at den skal gå rett til Europa, eksempelvis Danmark, uten nødvendigvis å knytte den til det norske fastlandet (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Dermed tolker jeg det slik at både Høyre, Frp, MDG og Venstre er for eksport av norsk kraft produsert fra havvind.

Flere av partiene i opposisjonen vektlegger kabelspørsmålet som en bremsekloss for utbyggingen av havvind. Eksempelvis sier Astrup: «Min teori er at regjeringen brukte lengre tid enn nødvendig på å lyse ut området og avklare hvordan utbyggingsmodellen skulle være, på grunn av intern uenighet mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet om man skulle ha hybridkabel eller ikke» (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024). I den forbindelse sier Astrup:

Jeg mener det har forsinket prosessen, fordi vår plan var å lyse ut områdene allerede vinteren 2022. Nå ble auksjonen avholdt våren 2024, så det har vært en forsinkelse her allerede. Regjeringen brukte veldig lang tid på å avklare hvordan rammevilkårene skulle være, og det tror jeg skyldes en uenighet nettopp om hybrid eller radial (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024).

Deretter nevner han at regjeringen sier at de ikke kunne valgt en annen løsning, ettersom rammevilkårene for hybridkabler ikke er avklart i Europa: «Vel, det er riktig at EU jobber med rammevilkårene for hybridkabler, men det har ikke hindret at danskene og tyskerne bygger en energiøy med hybridkabler, og at britene og nederlenderne gjør det samme», legger Astrup til (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024).

Halleland sier også at uenigheten om kabler er et tema internt i regjeringen, og legger til at «det er nok litt skadelig» (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Imidlertid tror Halleland at dersom det hadde blitt etablert en hybridkabel på Sørliche Nordsjø II ville det uansett ført til en utsettelse på prosjektet på grunn av manglende regelverk. Dette begrunnes med at markedet ikke er modent nok. I tillegg tror Halleland at «Senterpartiet prinsipielt er motstander, helt uavhengig av hvilken løsning du hadde valgt, så lenge det heter at du kobler sammen Europa med dette. Så det er nok problemstillingen» (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Videre legger han til at en regjering som er mer pragmatisk til utenlandskabler trolig ikke ville ført til raskere utbygging, ettersom man må vente på å få på plass et konsesjonsregime som Europa ikke har.

Videre påpeker Bjørlo at kabeldiskusjonen er noe som har skyvet på utbyggingen i Norge (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Før 2020/2021 har det ikke vært noe særlig diskusjon knyttet til kabling. Dermed har det ikke vært kabeldiskusjonen som har forsinket havvindutbyggingen frem til det tidsrommet. Snarere har argumenter som at «havvind er for dyrt» vært årsaken til det lave tempoet (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Derimot etter 2021 har kabeldiskusjonen kommet på dagsorden, noe som trolig forsinker utbyggingen, fordi det har vært ulike politiske syn; to regjeringsparti som er uenige om dette, mens fagmiljøet og selskaper har stort sett ment at hybridkabler er det rette, samt et politisk mottrykk på radialkabler. Bjørlo legger til at «jeg tror denne diskusjonen har kommet inn og forsinket det, og man har grunn til å tro at det vil fortsette videre også» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). På Offshore Norges årskonferanse beskrev Rotevatn (V) regjeringens tilnærming å «utrede seg i hjel» og indikerte at den viktigste årsaken til det skyldes at regjeringen ikke ønsker hybridkabler: «Nå framstiller statssekretæren det som at grunnen til at vi

ikke har hybridkabler på Sørliche Nordsjø II er at det ikke er utredet godt nok eller man venter på EU. Det er Senterpartiet som er grunnen!» (Heldahl, 2024).

Når det gjelder kabeldiskusjonens påvirkning på tempo for utbyggingstakten tenker Wilhelmsen i MDG: «Det gjorde det vel ikke noe lettere i hvert fall. For det er klart at hadde man kunne koblet denne vindparken til landene rundt oss, så hadde det gjort casen mye mer lønnsom» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Videre bekrefter Wilhelmsen at havvind har et strukturelt problem ved at Arbeiderpartiet og Senterpartiet er uenige om kabling. Havvind mister et av sine konkurransefortrinn ved å ikke koble parken til ett eller flere land, eller ved å bygge en slags energi-øy.

Wilhelmsen legger til at «jeg tror ikke det hadde skjedd med en annen regjering» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024), men at det er viktig å huske på at eksterne hendelser, som krigen i Ukraina og de påfølgende strømprisene, endret debatten. Uten krigen i Ukraina og de skyhøye strømprisene i etterkant spekulerer Wilhelmsen i om Senterpartiet ville vært imot hybridkabler, og sier «det ville ikke vært så lett for dem å være imot hvert fall» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Deretter legger han til at «min analyse er at Senterpartiet nok ville vært skeptisk til kabler, men de ville godtatt det» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Dette begrunnes ved å se til den eksterne konteksten ved at Senterpartiet gikk med på utenlandskablene til Tyskland og Storbritannia mens de satt i regjeringen; «de satt jo ikke ned foten da» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024).

Videre har SV uttalt deres syn på kabeldiskusjonen i media. Tidligere leder for SV, Audun Lysbakken, fryktet at en krangel mellom Ap og Sp om kraftkabler skulle forsinke utbyggingen av havvind. Dermed foreslo han en vei ut av konflikten ved å inngå en avtale med oljeselskapene om at de selv skal finansiere og bygge ut havvind (Haakonsen, 2022). Selv er SV kjent for å være imot nye kraftkabler for eksport av strøm til utlandet, og ønsker utmelding av EØS (Dagbladets lederavdeling, 2021). I forbindelse med at Høyre trakk støtten til Sørliche Nordsjø II gikk Lars Haltebrekken (SV), medlem av Stortingets Energi- og miljøkomite, hardt ut og kritiserte deres tilnærming: «Høyre har abdisert som klimaparti og som havvindparti» (Tollersrud et al., 2023). Deretter sa han «hvis Høyres forslag hadde blitt vedtatt, så hadde det betydd en kraftig forsinkelse i havvindsatsingen» (Tollersrud et al., 2023). I den samme konteksten sier Une Bastholm (MDG) som også er medlem av Stortingets Energi- miljøkomite: «Det er en tabbe av regjeringen å ikke bygge ut Sørliche Nordsjø II med hybridkabler. Men alternativet er å utsette havvindutbyggingen på ubestemt tid. Det bør være uaktuelt» (Tollersrud et al., 2023).

Ressursnasjonalisme

Først og fremst er det verdt å nevne at ingen av stortingsrepresentantene eksplisitt nevner at det lave tempoet til havvindutbyggingen skyldes ressursnasjonalisme. I stedet nevnes andre ord som har med ressursnasjonalisme å gjøre, eksempelvis kraftnasjonalisme eller det norske arvesølv. Verken i intervjuet med MDG, Rødt eller FrP er det ingen sitater som kan knyttes implisitt eller eksplisitt til ressursnasjonalisme. Derimot fremkommer det ressursnasjonalistiske utsagn i intervjuene med Venstre og Høyre. Eksempelvis uttaler Astrup at «regjeringen har valgt en modell med radial til Norge på Sørliche Nordsjø II, og det skyldes nok i all hovedsak Senterpartiets kraftnasjonalisme» (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024). Deretter sier Astrup at «det er en utfordring at man på hver side av midtstreken har partier som

ønsker mer nasjonale løsninger» (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024). I tillegg påpeker Astrup at vi trenger at private og utenlandske selskaper er interessert i å investere:

Men det er dessverre betydelig skepsis i enkelte politiske miljøer mot at utenlandske aktører skal investere i Norge. Det er et paradoks med tanke på at Norge og norske selskaper er store investorer i andre land. Vi lever av eksport i dette landet, men vi har også mange store multinasjonale selskaper med fabrikker og produksjon rundt omkring i verden, som Hydro, Yara, Aker og Equinor, og Norge som stat investerer i fornybar energi i Afrika, India, Latin-Amerika og Asia. Da er det litt pussig at det har blitt en utfordring at noen ønsker å investere hos oss. Veldig mye av vår landbaserte industri er bygget opp på utenlandsk kapital. Vi burde være mer opptatt av å være et attraktivt land å investere i, og heie på alle som ønsker å satse i Norge. Vi trenger det samspillet mellom norsk og utenlandsk kapital. Så er det ingen som er uenige i at vannkraften er det norske arvesølv, og at den må tilhøre fellesskapet (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024).

I et spørsmål om hvorfor EU-integrering stagnerer i energipolitikken fremhever Bjørlo at det er forskjeller mellom den faglige og politiske diskusjonen. Dersom man ser faglig på saken er det logisk å si at «vi er koblet på Europa og da må vi agere ut fra det som er fornuftig» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Derimot fra et politisk ståsted er diskusjonen annerledes, «fordi i den politiske diskusjonen er det en forestilling om at vi er selvforsynt med kraft, vi greier oss selv, at hver påkobling til Europa er en trussel mot strømpriser i Norge og industrien». (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Videre sier Bjørlo at i 2011 da Ola Borten Moe var olje- og energiminister handlet det ikke mye kraftnasjonalisme. Snarere handlet det om at teknologien var for dyr. Derimot i dag «er det du godt kan kalle kraftnasjonalisme, som jeg også mener er problemet» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Samtidig legger Bjørlo til det er for enkelt å gjøre det til et stridsspørsmål om Senterpartiet og Arbeiderpartiet, og at det er et omfattende bakland i dette: «Det handler ikke bare om Senterpartiet, men du finner dette også langt inn i fagbevegelsen, og til dels i industrien» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024).

Deretter har det vært mulig å identifisere ressursnasjonalistiske utsagn i media. Eksempelvis har Erna Solberg kritisert regjeringen for å velge en radial tilkobling på Sørlige Nordsjø II: «Det vi nå forhandler om i Stortinget er hvor mye vi skal betale for Senterpartiets aversjon mot EU og samarbeid ut mot Europa» (Tollersrud et al., 2023). Kirsti Bergstø, partileder i SV, skrev i et debattinnlegg i Dagbladet at Tysklands gassmangel aldri hadde nådd Norge i form av stadig mer ekstreme strømpriser uten de markedsmekanismene Støre og Solberg omfavner i fellesskap. Det er altså et direkte resultat av at Norge integreres i det overnasjonale europeiske kraftmarkedet:

Jeg kan virkelig ikke forstå hvordan samfunnsmessig styring over våre egne ressurser kan framstilles som usolidarisk mot Europa. Tvert imot er det nødvendig for å kunne styre den verdifulle krafta vår til det beste for industri og innbyggere. Krafta må ses på og defineres som både grunnleggende infrastruktur og en strategisk viktig ressurs – ikke en hvilken som helst kommersiell vare på linje med potetgull (Bergstø, 2022).

5.2.1.2 Posisjonen Økonomiske argumenter

Først og fremst ser det ut til at Arbeiderpartiet ikke vektlegger økonomiske argumenter som årsak til det lave tempoet verken i intervjuet med Hussaini (Ap) eller i avisartiklene. I stedet er det andre faktorer, slik som kabelspørsmålet, som vekker størst oppmerksomhet. Deriblant nevner Hussaini at «tanken på sikt er at havvindparkene skal bli en del av et nordsjønett, og på den måten sørge for at vi presser prisen på strøm ned» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Når det gjelder intervjuet med Ola Borten Moe (Sp) er det derimot kun økonomiske argumenter som gjelder:

Årsaken til at havvind enda ikke har skjedd er veldig enkelt. Det handler ikke om norsk ressursnasjonalisme, eller en forestilling om at Norge skal ha kontroll på vindressursene selv. Det handler rett og slett om økonomi. Det har vært altfor dyrt (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Det hører med til historien at kraftmarkedene i Tyskland og England er annerledes enn fra Norge, der Norge tradisjonelt sett har hatt mye lavere strømpriser frem til de to siste årene. I den kontekst trekker Borten Moe resonnetet om at nordmenn har samme forhold til strømpriser slik amerikanere har til bensinpriser: «Det er krise når strømmen blir kostbar, noe den har blitt nå» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Dermed fungerer økonomien slik at du klarer ut dyre kraftkilder. I den kontekst har vindkraft på land vært billigere og enklere å bygge ut, men skapt mye bråk i befolkningen. Dette har pushet på å komme seg til havet, som ser ut til at man har lyktes med i Sørlige Nordsjø II (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). Imidlertid er Sørlige Nordsjø langt fra land, som er mer komplisert sammenlignet med kystnære områder i Danmark, Tyskland eller England. Dermed begrunner Borten Moe at havvind i Norge ikke har skjedd i noe stort omfang på grunn av andre forhold på sokkelen: «Det er dypt, det er nødt til å flyte, og det er kjempedyrt, og da er det ingen som gidder å betale for det» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). I den kontekst henviser Borten Moe til Storbritannia som fikk i gang et flytende prosjekt der de måtte betale 3,27 kr i kilowattimen: «Og da kan du spørre deg selv spørsmålet, er du villig til å betale 3,27 kr i kWh? Det er du jo åpenbart ikke. Det er det ingen andre som er. Derfor skjer det ikke» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). Følgelig konkluderer Borten Moe at den eneste grunnen til at det ikke finnes flytende havvind i noe omfang i dag er fordi det er altfor dyrt. Avslutningsvis legger han til: «Money talks, bullshit walks» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Kabelspørsmålet

Når det gjelder synet på kabler i posisjonen er det enighet om at første fase av Sørlige Nordsjø II skal bygges med en radialkabel. På sikt tenker Arbeiderpartiet at havvindparkene som bygges i Norge skal bli en del av et nordsjønett, ettersom parkene kommer til å produsere store mengder kraft. Tanken er å koble seg til et felles nett og på den måten sørge for å presse prisen på strøm ned. Hussaini sier at dette er planen på sikt, men «vi er ikke der nå» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Følgelig begrunner han dette ved at ingen av landene rundt oss har parkene sine klare: «Derfor sier vi at i den første fasen som vi bygger havvind i Norge, så skal det først og fremst være en radial til Norge». Deretter legger han til «så lenge Europa ikke er mer eller mindre selvforsynt selv, så er det en risiko for oss å bygge flere kabler» (M.

Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Av den grunn sier Arbeiderpartiet «nei» til nye kabler i denne stortingsperioden.

Videre trekker Hussaini frem at Norge er på vei mot et kraftunderskudd, og at regjeringen i den kontekst har en ambisjon om å etablere havvind i Norge. Dersom dette skal realiseres «må vi sørge for at vi har befolkningen, Stortinget og våre egne partier med på dette» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Med en radialkabel kommer det til å være mindre lønnsomt for selskapene, og derfor har regjeringen sagt at de skal stille opp med en garanti pris: «Det viktigste var å komme i gang med prosjektet, og det er jeg veldig glad for» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Hussaini legger til:

Hadde vi gått for en hybrid løsning ville det ført til opprør i mitt eget parti og opprør i Senterpartiet. Det hadde ført til regjeringsskifte. Vi hadde ikke fått flere gjennomslag på Stortinget. Da hadde hele havvindeventyret stoppet opp politisk, og hvis det stopper opp politisk skjer det ingenting (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

Derfor tror Hussaini at den radiale løsningen har vært med på å bidra til at prosessen med havvindutbyggingen er i gang ved at det er interessenter, og at innen få år vil de første havvindparkene bli realisert (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

I et spørsmål om havvind har et strukturelt problem på grunn av uenigheter om kabling svarer Hussaini at «det avhenger av hvem du spør i Arbeiderpartiet» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Videre legger han til at det er stor motstand mot utenlandskabler både i Arbeiderpartiet og innad i fagforeningene, eksempelvis Industri Energi, EL og IT og Fellesforbundet, samt de som jobber på sokkelen. Dermed er motstand mot nye utenlandskabler sentralt for både Senterpartiet, for mange i Arbeiderpartiet og fagbevegelsen spesielt. Med en hybridkabel på Sørliche Nordsjø II ville det ført til regjeringsskifte, skifte innad i Arbeiderpartiet og brudd på Hurdalsplattformen (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).²¹

Samtidig avviser Borten Moe at kabeldiskusjonen har noe med det lave tempoet til havvindprosjekter å gjøre: «Ved å henvise til Hurdalsplattformen har det hele tiden vært enighet om kabelspørsmålet mellom regjeringspartiene» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). Isteden fremhever Borten Moe nok en gang økonomiske argumenter til å forklare hvorfor havvind ikke realiseres:

Denne eventyrfortellingen om at vi kommer til å bygge ut 30 000 megawatt i løpet av de neste 20 årene tror jeg bare er bullshit. Ikke fordi vi mangler plass, ikke fordi vi ikke kommer til å gi tillatelse, ikke fordi vi sitter og krangler om at kablene skal gå til land i Norge eller til Europa, men rett og slett fordi det er alt, alt, altfor dyrt (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Videre er det verdt å nevne at kabeldiskusjonen har fått stor oppmerksomhet i media. Som nevnt utvekslet ulike stortingsrepresentanter deres syn på havvindsatsingen under årskonferansen til Offshore Norge. I den anledning måtte Astrid Bergsmål (Ap) forsvare regjeringen når opposisjonen kom med haglende kritikk mot prosjektet på Sørliche Nordsjø II. Bergsmål uttalte at hun har et pragmatisk forhold til hybridkabler, og at

²¹ I Hurdalsplattformen står det at det ikke vil bli godkjent nye mellomlandsforbindelser i stortingsperioden 2021-2025 (Regjeringen, 2021).

Statnett har fått i oppgave å se på hybridkabler frem mot 2025: «Det er en forenkling å påstå at hybridkabler ville gjort prosjektet mye mer lønnsomt (Heldahl, 2024). I tillegg har Fredrik Mellem, Ap-medlem og tidligere leder av Europabevegelsen, begrunnet hvorfor regjeringen sliter med at «vi har en mindretallskoalisjon bestående av ett parti som vil framover og ett parti som vil bakover» (Bredeveien, 2023a). Dette sett i sammenheng med EU-spørsmålet, som Mellem beskriver som den store riften i regjeringen.

Et annet eksempel er visedirektøren Georg Riekels i European Policy Centre sin kritikk av regjeringens manglende ambisjoner i den norske havvindsatsingen: «Debatten om utenlandskabler her til lands har blitt en alvorlig hemske. På grunn av disse debattene har man ikke lagt seg på et høyt nok ambisjonsnivå» (NTB, 2023a). Støre aviste kritikken, men la til at Riekels har rett i at vi har en del tapte år bak oss. I den sammenheng sa Støre at «ambisjonen om 30 GW havvind innen 2040 er ikke en liten ambisjon» (NTB, 2023a). Samtidig kritiserte Wind-Europe direktør, Giles Dickson, regjeringens ambisjoner som puslete sammenlignet med andre land i Europa:

Den norske leverandørindustrien er verdensledende, men vil gå glipp av de enorme mulighetene som er på vei uten at politikerne skaper et fungerende hjemmemarked i Nordsjøen. Norge går i motsatt retning av tidsånden når regjeringen foreløpig ikke ønsker hybridkabler med strømutveksling til Europa. Norge taper økonomisk, og EU rynker på nesen (Mullis, 2022).

Dermed blir spørsmålet om hvorvidt andre havvindparker skal bygges ut med hybridkabler skjøvet ut i tid og må vente. Dickson sa videre at «den nye ånden og retningen i europeisk energipolitikk handler om utveksling og deling» (Mullis, 2022).

Ressursnasjonalisme

I intervjuene med både Arbeiderpartiet og Senterpartiet nevnes ressursnasjonalisme både eksplisitt og implisitt. Eksempelvis sier Borten Moe at energi bestandig har vært et komparativt fortrinn for Norge, som har bygd industri, gitt verdiskaping og aktivitet over hele landet: «Jeg er av de som mener at det må vi prøve å verne om og forsvare, også i fremtiden» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). Deretter legger han til:

Det kan ikke være sånn at Tyskland, England og andre land fører en koko energipolitikk som presser regningen over på oss. Hvis vi skal ha et velfungerende marked forutsetter det at alle tar ansvar og gjør jobben sin. Min observasjon er at det gjør man altså ikke i store deler av Europa (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Videre avviser Borten Moe at Senterpartiets kraftnasjonalisme styrer tempoet for utbyggingstakten ved å si at påstanden «mangler rot i virkeligheten» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). For Hussaini og Arbeiderpartiet ligger bekymringen i at andre land kan koble seg på norske vindparker, og derav få kraften som vindmøllene produserer, samt tappe ut norsk vannkraft (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

Samtidig peker Hussaini på ulike årsaker til hvordan ressursnasjonalisme *både kan og ikke kan* forklare det lave tempoet til norsk havvindutbygging. På den ene siden kan det ses at ressursnasjonalisme ikke er aktuelt, ettersom Ventyr som er en utenlandsk aktør, vant havvindauksjonen og skal bygge ut Sørlige Nordsjø II. Dermed åpner Norge opp for

at utenlandske aktører skal få delta i havvindutbyggingen (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). På den annen side nevner Hussaini at dersom Ap hadde sagt at vi kun skal sende kraften til Norge kunne man si at det handler om ressursnasjonalisme. Imidlertid ligger Aps ambisjon om hybrid fast, der «endgamet» er at Norge skal være en del av et nordsjønnett (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Videre fremhever Hussaini at Norge selger all olje og gass, at Norge er opptatt av EØS-avtalen og forholdet til Europa og åpne markeder. Det er først når det gjelder fornybar kraft, og særlig vannkraft, at det foreligger tendenser av ressursnasjonalisme:

Tanken på at Norge skal ødelegge sin natur, vårt arvesølv som vi eier sammen, fordi tyskerne ikke gidder å produsere egen kraft. Det kan hende at det handler om ressursnasjonalisme, men jeg kan si for min egen del at det er provoserende at store europeiske land ikke setter i gang byggingen av sin egen kraft (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

Likevel har det skjedd utviklinger de siste to årene, men «at store europeiske land ikke har gjort mer er bare provoserende» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). I den forbindelse sier Hussaini at han tror mange nordmenn tenker: «Hvorfor skal Norge komme til unnsetning? Hvorfor skal Eidsvoll ofre sin natur for at det skal smelles opp noen vindmøller bare for at tyskerne skal tappe de i andre enden og få høyere strømpriser?» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Sett i sammenheng med den konteksten trekker Hussaini resonnetet at det foreligger en form for ressursnasjonalisme.

Videre fremkommer det ressursnasjonalistiske utsagn fra posisjonen i media. Deriblant uttaler Marit Arnstad (Sp) at det ikke er aktuelt med nye kabler i vår stortingsperiode, fordi «vi må ta vare på våre vannkraftressurser i et samlet energisystem, og vi må ha suverenitet over den kraftressursen» (Hanbaly, 2024). Et annet eksempel er kraftsamlingen på Arbeiderpartiets landsmøte våren 2023, der det ble lagt frem et forslag om å ta sterkere nasjonal kontroll over kraften (Dagbladets lederavdeling, 2023). Under landsmøtet jobbet tidligere næringsminister Jan Christian Vestre (Ap) mot et strømkompromiss som skulle sørge for at prisene i Norge var lavere enn i Europa. I den kontekst sa Vestre:

Vi skal ha sterk, politisk, demokratisk kontroll over våre felles energiressurser og over kraftpolitikken vår. Det handler om eierskap, reguleringer og at det er vi i Norge, folket, som bestemmer hva som skal bygges, hvor det skal bygges og hvilke avtaler vi skal inngå. Vi skal ivareta norske interesser (Fyen & Borgersrud, 2023).

I tillegg har EU vært tydelige på at norsk satsing på havvind er nødvendig for å få til en grønn omstilling. Vestre har i den anledning fremmet at Norge burde inngå flere formaliserte partnerskap med EU, deriblant «Grønn Alliance»:

Jeg er optimist, men vi er inne i et annet tiår. Et med mer proteksjonisme, subsidiekapløp og stater som er seg selv nærmest. Norge er en liten åpen økonomi som er helt avhengige av frihandel, så vi kan ikke bare lukke øynene og håpe det går over (Rydne, 2023).

5.2.3 Kraft- og fornybarselskaper

Det ser ut til at kraft- og fornybarselskapene er mer opptatt av å fronte sitt syn på kabelspørsmålet fremfor økonomiske argumenter, i tillegg til forutsigbarhet og gode rammebetingelser. Imidlertid blir ikke ressursnasjonalisme trukket frem som en forklaring på det lave tempoet til havvindutbyggingen.

Økonomiske argumenter

Kraftselskapet, som ønsker å forbli anonymt, peker på økonomiske utfordringer som havvindsektoren står overfor i dag: «Havvind er kostbart, og særlig de siste årene har det blitt kjempedyrt, så spørsmålet er politisk vilje og hvilke støttemekanismer man ønsker å ha som fødselshjelp til norsk havvind» (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b). Ifølge fornybarselskapet er «havvindprosjektet i Norge per i dag ikke mulig å realisere uten støtte, ettersom teknologien er dyr og er avhengig av skala og masseproduksjon for å redusere kostnadene (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024a).

Kabelspørsmålet

Kraft- og fornybarselskapene har begge etterspurt hybridkabler som en felles faktor. Deriblant har aktører som Shell+Lyse+Eviny AS, Aker Solutions, Deep Wind Offshore, NorSea Group, Norsk Hydro, Norwegian Offshore Wind, Statnett og Å Energi, nevnt i høringssvarene at de ønsker en hybrid forbindelse ved de neste utlysningene. Å Energi vektla nærhet til markeder og et fremtidig nordsjønett som et grunnleggende premiss: «Konsekvensutredning av områder i Sørvest bør prioriteres høyt. Utbygging i dette området gir enklere tilgang til utenlandske markeder, og gjør det enklere for Norge å bidra til å utvikle et nordsjønett» (Å Energi, 2023). Samtidig pekte Statnett på hybridforbindelser som bedre egnet for utnyttelse av infrastrukturen, da dette kan benyttes til handel mellom land når det ikke blåser (Statnett, 2023).

I intervjuet med fornybarselskapet fremhever vedkommende at hybridkabler bør være på plass for å kunne realisere flest mulig prosjekter. Dette fordi det er et større behov for fornybar kraft i Europa og høyere priser, som gjør det mer samfunnsøkonomisk å ha kabler med eksport til kontinentet (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024a). Vedkommende bekrefter at hybridkabel-diskusjonen har vært vanskelig mye på grunn av at vi i Norge har vært bortskjemte med rikelig og billig kraft sammenlignet med Europa. Følgelig foreligger det en ny realitetsorientering når vi plutselig blir utsatt for det som er et normalt prisnivå på strøm i Europa. I den forbindelse blir polarisering en utfordring; i stedet for å være pragmatiske og finne gode løsninger blir det i stedet til at man enten er for eller imot og det blir vanskeligere å ha gode konstruktive diskusjoner på hva som er best for vårt kraftsystem (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024a).

Vedkommende fra kraftselskapet bekrefter også at Norges gode energibalanse har skapt forestillingen om at «vi ikke trenger» å bygge ut mer kraft: «Når man ikke trenger kraften, trenger man heller ikke ta den upopulære beslutningen om å subsidiere eller støtte utviklingen» (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b). I forbindelse med stortingsvalget i 2025 foreligger det en stor usikkerhetsfaktor i forhold til hvilke politikere som ønsker å gå til valg med beslutningen om å bygge en hybridkabel, der det er såpass mye motstand i befolkningen.

Rammevilkår og forutsigbarhet

Kraft- og fornybarselskapene vektlegger gode rammevilkår og forutsigbarhet som forutsetninger for utbygging. Vedkommende fra kraftselskapet nevner at for å få tempo på utbyggingstakten opp «er det viktig med forutsigbarhet og vite hva som skal bli lyst ut når, slik at aktørene kan etablere seg i Norge på betingelser som gjør at de har lyst til å være her» (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b). I Tyskland, Belgia, Nederland og England er det ikke en ambisjon, men en politisk beslutning at det skal bygges mer fornybar produksjon. Mens i Norge er det en ambisjon å bygge, men ikke noe mer forpliktende enn det. Dermed er det store usikkerheter i forhold til utlysninger, samt hvor mye som skal bygges, som gjør at det er usikkert hva som faktisk blir realisert i Norge (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b). Kraftselskapet har likevel tro på havvindutbyggingen, og håper på å få stabile rammebetingelser slik at prosjektene blir realisert. I tillegg uttrykker vedkommende fra fornybarselskapet at forutsigbarhet er blant utfordringene havvind står overfor i dag. Det er nødvendig med en forutsigbar portefølje med prosjekter som kommer, slik at man kan lage en leverandørkjede som har muligheten til å satse» (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024a).

På Offshore Norges årskonferanse nevnte Lene Landøy, investeringsdirektør i Aker ASA, at stabile rammevilkår er blant forutsetningene som må være på plass for at selskapet skal investere i Norge. Landøy sa i den kontekst at det trengs mer betalingsvilje fra staten, samt konkurransedyktige rammevilkår (Heldahl, 2024). Deretter trakk hun også frem at det var nødvendig med større områder til utlysning raskere, i tillegg til kabler som tillater å selge strømmen til andre land.

5.2.4 Organisasjoner og forbund

Med unntak av ZERO nevner verken organisasjoner eller forbund at ressursnasjonalisme forårsaker det lave tempoet til havvindutbyggingen. Derimot vektlegges andre faktorer som kostnader, kabelspørsmålet, rammevilkår og prioritering av O&G.

Økonomiske argumenter

Aktører som Fornybar Norge vektlegger økonomiske argumenter i å forklare det lave tempoet til havvindutbyggingen. Fornybar Norge er interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for fornybarnæringen tilsluttet NHO. Næringspolitisk rådgiver for havvind, Sindre Ø. Stub fra Fornybar Norge, fremhever at en hybridkabel vil gjøre det enklere å bygge havvindparkene, ettersom dette vil gjøre prosjektene mer lønnsomme å bygge ut. Havvind er fortsatt en dyr kraftproduksjon i dag, og Norge har heller ikke de beste områdene for å bygge ut havvind. Det er langt fra land og dype områder som gjør det ekstra dyrt (S. Ø. Stub, personlig kommunikasjon, 22. mars 2024). Likevel ligger det godt til rette for at Norge kan utveksle kraft og bidra til omstillingen. Stub anerkjenner at økte kostnader, press i markedet, samt høy inflasjon er blant utfordringene for havvindutbyggingen. I tillegg legger han til at «det i Norge handler bare om strømpriser, og at import av strømprisbildet fra Europa er det nordmenn frykter» (S. Ø. Stub, personlig kommunikasjon, 22. mars 2024).

Også Fagsjef i ZERO, Stig Schjølset, bekrefter at kostnadsnivået er en stor utfordring som havvind står overfor (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024). Dette begrunnes med at de neste havvindprosjektene skal være flytende; en teknologi som muligens vil være dobbel så dyr. Følgelig vil dette kreve et støttenivå på mange milliarder

kroner fra statsbudsjettet: «Det blir en stor utfordring» (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024).

Kabelspørsmålet

Verken organisasjoner eller forbund nevner eksplisitt at interne uenigheter om kabling mellom Ap og Sp kan forklare det lave tempoet til havvindutbyggingen. I stedet spekulerer Schjølset fra ZERO i om et regjeringsskifte ville ført til raskere utbygging: «Det ville vært det samme med en Høyre og Frp-regjering, da det er samme splittelser der» (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024). Uavhengig av hvilken regjering du har så er alle EU-spørsmålene kjempevanskelige. I følge Schjølset vil diskusjonen om kabler også trolig dukke opp i neste stortingsperiode, dersom prosjekter med hybridkabler er aktuelt (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024).

Blant andre aktører vektlegges hybridkabler som en viktig forutsetning for å realisere ambisjonen om storstilt satsning på havvind. Eksempelvis ifølge Fornybar Norge vil havvind med bygging av kabler til både utlandet og fastlandet gi fire ganger høyere verdiskaping og sysselsetting (Solberg, 2022). Fornybar Norge-sjef Åslaug Haga sa til NTB: «På energifeltet isolert sett hadde det vært en fordel om Norge var medlem av EU. Det pågår beslutningsprosesser som vi ikke er en del av. Dette er en utfordring på hele energifeltet» (NTB, 2024). I tillegg har Knut Kroepelien, spesialrådgiver i Fornybar Norge, uttalt i media at han tror regjeringens valg av radialkabel på Sørliche Nordsjø II kan føre til at utbyggere setter på bremsen (Hovland & Rustad, 2022). Også i intervjuet med Stub nevner han at dersom man ønsker havvind i Norge og mer kraft er det nødvendig med en hybridkabel. Uten hybrid vil subsidiebehovet være betydelig større, som «taler veldig for at man ønsker hybrid» (S. Ø. Stub, personlig kommunikasjon, 22. mars 2024). Videre anerkjenner Stub at det ville vært vanskelig å realisere en hybridkabel ved forrige runde på Sørliche Nordsjø II, ettersom avtalene for hybrider ikke har vært på plass.

Samtidig nevner Schjølset at vi må ha kabler som knytter parkene til Europa:

Vi kan ikke produsere havvind i den skala vi planlegger uten at vi har kabel til Europa. Så det er bare et spørsmål om tid. Jeg tror til og med Senterpartiet forstår at du ikke kan ta all den kraften inn til Norge (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024).

I media har LO-lederen Peggy Hessen Følsvik uttrykket at fullskala havvind kan bidra inn i et samarbeid med andre land, men at det må foregå på en måte slik at industrien og forbrukere får billig kraft (Haugan & Hansen, 2022). Samtidig har interesseorganisasjonen Vårgrønn uttalt til E24 at de gjerne skulle sett at Norge deltok i den europeiske havvindsatsingen (Rustad, 2022). I mai 2022 møtte ledere fra Danmark, Tyskland, Nederland og Belgia til et toppmøte i forbindelse med lanseringen av en historisk satsing på havvind i Nordsjøen; en satsing med kapasitet på 150 GW innen 2050. Imidlertid er ikke Norge med på dette. Administrerende direktør Olav Hetland i Vårgrønn skulle gjerne sett at Norge deltok på toppmøtet: «At Norge ikke ble invitert illustrerer at vi foreløpig blir sett på som en lillebror når det gjelder havvind» (Rustad, 2022). I den sammenheng har også administrerende direktør Ole Erik Almlid i NHO nevnt at dersom den norske havvindsatsingen på 30 GW skal være realiserbart kreves det at Norge samarbeider med EU og nordsjølandene: «Det er viktig at vi følger opp det europeiske samarbeidet og initiativet tatt av Tyskland, Danmark, Nederland og Belgia (Rustad, 2022).

Administrerende direktør for Norsk Industri, Stein Lier-Hansen, tordnet til Nettavisen at «regjeringen må få ut finger'n», og at han «vil sende Senterpartiet på voksenopplæring om havvind» (Revfem, 2022). Lier-Hansen fremhevet at han er sterkt uenig i at regjeringen ikke skal bygge hybridkabler i nåværende stortingsperiode: «Vi må ha hybridkabler for å få havvind, og vi må ha havvind for å oppnå de overordnede målene. Hvis ikke Senterpartiet forstår det, finnes det gode kurs for voksenopplæring» (Revfem, 2022). Dette begrunnet han med at hybridkabler trolig ikke vil føre til høyere strømpriser, og at det er den sikreste metoden for å ivareta lave strømpriser: «Det er ikke slik at en hybridkabel er synonymt med en eksportkabel» (Revfem, 2022).

Når det gjelder kabelspørsmålet har Fagforbundet ikke tatt noe stilling til den type spørsmål, men Steinsholt tror at holdningen deres vil være at hybridkabel er klokt. På tidspunktet da strømprisene var som høyest var det en del medlemmer av Fagforbundet som ønsket å melde Norge ut av EUs strømmarked og Agency for the Cooperation of Energy Regulators (ACER). Likevel holdt den politisk ledelsen i forbundet fast på å støtte regjeringen: «Vi kan ikke bare melde oss ut av et fungerende marked uten å ha en plan om hva vi skal gjøre ellers» (G. Steinsholt, personlig kommunikasjon, 10. april 2024). I stedet ønsker Fagforbundet andre mekanismer, som varig strømstøtteordninger, for å beskytte medlemmene sine mot høye strømpriser enn faste lavpriser og «melde oss ut av virkeligheten» (G. Steinsholt, personlig kommunikasjon, 10. april 2024).

Rammevilkår

Stub fra Fornybar Norge fremhever også at det regulatoriske bak utbyggingen av havvindprosjektet fører til at prosessen tar tid: «Alt av regelverk skal dannes nå, og hvordan alle utlysninger, konkurranser, modeller, og tilrettelegging for hybrider skal foregå nå. Det er mye politikk som skal dannes, som tar tid» (S. Ø. Stub, personlig kommunikasjon, 22. mars 2024). En stor utfordring forblir at «alt er nytt, så du må gå opp løypa først» (S. Ø. Stub, personlig kommunikasjon, 22. mars 2024).

Prioritering av olje og gass

Steinsholt fra Fagforbundet peker på petroleumssektoren som den viktigste årsaken til det lave tempoet til havvindutbyggingen. Han legger til «det kan nok hende at debatten om hybridkabler har gjort at det er gått mer smått enn ønskelig, men jeg tror det handler om flere ting» (G. Steinsholt, personlig kommunikasjon, 10. april 2024). Deriblant at Norge investerer så mye i petroleumssektoren, som gjør at det er liten interesse for å satse stort innen havvind: «At ikke vi har satsset mer tror jeg skyldes den melkekua vi har, som vi tjener mye penger på. Det tror jeg kanskje er hovedårsaken, slik at alt mulig annet blir sett på som bi-prosjekter. Også sier man at man skal bli verdensledende, men satsingene så langt tyder jo ikke på at man egentlig vil det» (G. Steinsholt, personlig kommunikasjon, 10. april 2024).

Ressursnasjonalisme

I forbindelse med uenighetene blant politikerne om hvordan Sørlege Nordsjø II skal bygges ut nevner Schjølset at EU-spørsmål i synet på kraftmarkedet, samt ressursnasjonalisme er faktorer som ligger i bunn av uenighetene (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024). Samtidig er det verdt å nevne at diskusjonen har blitt satt på spissen i kjølvannet av krigen i Ukraina og den påfølgende prissmitten. Dermed spekulerer Schjølset i om diskusjonen rundt hybridkabler ville sett annerledes ut uten krigen i Ukraina, der Norge fremdeles ville hatt et kraftoverskudd og lave kraftpriser: «Da

ville sikkert diskusjonen sett annerledes ut» (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024).

Dette kapitlet har fremstilt det empiriske materialet som består av en rekke ulike forklaringer på hvorfor havvindutbyggingen i Norge er forsinket. Oppsummert inkluderer dette faktorer som kostnader, kabelspørsmålet, manglende rammebetingelser og forutsigbarhet, en dominerende petroleumssektor, samt ressursnasjonalisme både i større og mindre grad. I neste kapittel vil følgende forklaringer analyseres i lys av den teoretiske forventningen, der formålet er å besvare hvorvidt det er ressursnasjonalisme som kan forklare det lave tempoet til norsk havvindutbygging.

Kapittel 6 – Analyse

I dette kapittelet vil empirien analyseres i lys av de teoretiske forventningene om at ressursnasjonalisme, og dens underliggende suverenitetsproblematikk, skaper forstyrrelser i havvindutbyggingen. De ulike argumentene presentert i kapittel 5 vil analyseres grundig med hensikt å undersøke hvorvidt det er ressursnasjonalisme som kan forklare det lave tempoet til norsk havvind.

6.1 Anerkjente årsaker til det lave tempoet

I seksjon 6.1 vil jeg diskutere de anerkjente årsakene til den sene progresjonen av norsk havvind, og undersøke hvorvidt disse er tilstrekkelige til å kunne anses som utelukkende årsaker²². Til tross for Norges gode forutsetninger til å produsere imponerende vindkraftressurser til havs har det norske havvindeventyret vist seg å være vanskelig å realisere. Andre land i Europa har lyktes med å komme raskere i gang med utbygging av bunnfaste installasjoner, inkludert Storbritannia, Danmark, Nederland, Tyskland og Belgia (GWEC, 2024). Også når det gjelder flytende installasjoner har eksempelvis Skottland vesentlig høyere ambisjoner enn Norge, ettersom de auksjonerte ut havvindlisenser på 15 GW flytende havvind med mål om oppstart av produksjon i 2030 (Moe et al., 2022; offshoreWIND, 2022). Det er fascinerende hvordan andre land med lignende forutsetninger som Norge ser ut til å lykkes raskere med havvindsatsingen. Hvorfor er det slik at havvindprosjekter stagnerer spesifikt i Norge?

6.1.1 Kraftoverskudd og en dominerende petroleumssektor

Det enkle svaret på hvorfor Norge ligger bakpå i utbyggingsprosessen sammenlignet med resten av Europa handler om at Norge stort sett produserer et årlig kraftoverskudd, noe som har ført til mindre behov for å produsere mer fornybar kraft. Dette synet støttes av samtlige informanter som nevner at Norge har et balansert energisystem som i de fleste år produserer kraftoverskudd, og er derav i en annerledes posisjon enn våre europeiske naboer. Slik Halleland poengterer har det aldri vært en diskusjon om at vi skal begynne med havvind for å produsere kraft til eget land (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Kraftoverskuddet har dermed gitt Norge mindre insentiver til å bygge ut havvind sammenlignet med andre europeiske land som har vært innforstått med at de er på vei mot et kraftunderskudd. Følgelig har disse landene, slik vedkommende fra kraftselskapet bekrefter, vedtatt politiske beslutninger om å bygge ut mer fornybar energi (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b). Per nå er havvindsatsingen i Norge enda en ambisjon, og det foreligger ingen forpliktelser utover det.

I den kontekst blir manglende politisk vilje til å satse på disse prosjektene trukket frem som en utfordring. Woie fra Rødt tror ideen om at Norge ikke har vært avhengig av havvind for energiforsyningen kan forklare det lave tempoet (B. H. Woie, personlig kommunikasjon, 12. april 2024). I tillegg peker Schjølset fra ZERO på at det ikke har vært utsikter til å bygge ut ny kraft på grunn av at Norge er tjent med enorme vannkraftressurser (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024). Dette resonnementet støttes også av Bjørlo som hevder at den billige vannkraften har gjort det vanskelig å realisere havvind, i tillegg til rikelige O&G-ressurser (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Tidligere litteratur om «vested interests» bekrefter at fornybar energi, slik som vindkraft, må stige i skyggen av en dominerende petroleumssektor (Moe, 2010, 2012, 2015). I den kontekst tror Steinsholt fra

²² Med «anerkjente årsaker» mener jeg årsaker som er bredt akseptert som en forklaring på et utfall; i dette tilfelle at havvind i Norge enda ikke har skjedd i stor grad.

Fagforbundet at hovedårsaken til at havvind i Norge går smått kan forklares av de rikelige ressursene fra O&G-sektoren (G. Steinsholt, personlig kommunikasjon, 10. april 2024). Inntil nylig kan denne petroleumsskjevheten i kombinasjon med store mengder vannkraft forklare den langsomme fremveksten av fornybar energi i Norge, som for øvrig samsvarer med «vested interests»-rammeverket (Moe et al., 2021). Dette ser ut til å være gjeldende også for havvind.

6.1.2 Bunnforhold

Videre begrunner flere av informantene at bunnforholdene i Nordsjøen er en logisk forklaring på hvorfor havvind i Norge ligger bak andre land. Sammenlignet med andre deler av Nordsjøen er bunnforholdene på norsk sokkel svært dype, noe som forutsetter flytende installasjoner; en umoden og svært dyr teknologi knyttet til mye usikkerhet sammenlignet med bunnfaste installasjoner. Slik Borten Moe sier har ikke havvind i Norge skjedd i noe stort omfang nettopp på grunn av bunnforholdene, fordi teknologien er dermed nødt til å flyte, og da er den kjempedyr (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). De kompliserte bunnforholdene, i kombinasjon med det manglende behovet for fornybar kraft utover vannkraft, kan være to selvforklarende årsaker til hvorfor havvind i Norge per nå er bygd ut i liten skala.

6.1.3 Kostnader

I tillegg bekrefter mine funn at økonomiske utfordringer knyttet til havvindutbyggingen forblir en viktig årsak slik tidligere litteratur antyder. Både politikere så vel som selskaper og organisasjoner fremhever at kostnadene forbundet med utbyggingen er avgjørende for å forklare det lave tempoet. Det at kostnader fremdeles er et utfordrende moment ved utbygging av fornybare energiteknologier er imidlertid ikke overraskende.

Tidligere litteratur har pekt på hvordan prinsippet om kostnadseffektivitet hindrer utvikling av fornybare energiteknologier (Boasson, 2005; Moe, 2012, 2015; Normann, 2015). Eksempelvis har offshore vind blitt kritisert for å være en høykostnadsteknologi, som har blitt brukt som et motargument mot statlig subsidiering (MacKinnon et al., 2022). I følge Boasson og Jevnaker (2022) har en «global kostnadseffektivitet»-diskurs dominert norsk klimapolitikk. Siden dereguleringen av kraftmarkedet i 1991 har kostnadseffektivitet vært en grunnpilar i norsk energipolitikk. I den kontekst må utbygging av fornybar energiproduksjon være samfunnsøkonomisk lønnsomt på kort sikt (Dahl et al., 2022). På bakgrunn av at det er mye usikkerhet knyttet til kostnadsestimeringen for havvind i Norge, spesifikt for flytende installasjoner, er det usikkert hvorvidt teknologien vil være lønnsom i fremtiden. Dermed forblir dette et stort usikkerhetsmoment, og derav en politisk hindring for selve utbyggingsprosessen.

Mine funn viser at det er konsensus om at kostnader er en vesentlig utfordring blant opposisjonspartiene. I så henseende forklarer Halleland at tempoet på utbyggingstakten enkelt kan forklares ved at Sørlege Nordsjø II er for dyrt (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Dette synet støttes også av Høyre, som for øvrig valgte å sette ned foten når det ble kjent at Sørlege Nordsjø II kan subsidieres inntil 23 milliarder (Tollersrud et al., 2023). Samtidig kritiserte Rotevatn fra Venstre at Sørlege Nordsjø-prosjektet er mye dyrere enn nødvendig, og at regjeringen må slutte å «gjøre dumme ting» for at havvindprosjektene skal realiseres (Heldahl, 2024). Også Bjørlo viser til argumentet om at havvind er altfor dyrt ved å referere til da Ola Borten Moe stanset utbyggingsplanene for flere havvindprosjekter i 2011 (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Wilhelmsen fra MDG tror at de høye strømprisene i

kjølvannet av krigen i Ukraina har gjort det vanskelig å få gjennomslag for havvind (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024).

Når det gjelder regjeringspartiene belyser ikke Hussaini det økonomiske perspektivet i stor grad. Ifølge Borten Moe handler det derimot kun om økonomi, og det alene, som kan forklare hvorfor havvind i Norge er forsinket. Dette kan underbygges med sitatet: «Money talks, bullshit walks» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). Ved å se til Borten Moe sine uttalelser i kapittel 5 har ikke havvind skjedd i noe stort omfang på grunn av de dyre kostnadene ved å bygge ut teknologien. Han understreker at det handler verken om norsk ressursnasjonalisme eller suverenitet over naturressurser, men at havvind rett og slett er og alltid har vært altfor dyrt (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Borten Moe presenterer en overbevisende fortelling som tydelig illustrerer sammenhengen mellom de overnevnte årsakene. Kraftmarkedene i andre europeiske land skiller seg fra Norge, hvor på Norge stort sett har hatt lavere strømpriser enn resten av Europa på grunn av kraftoverskudd. Imidlertid har den pågående energikrisen i kjølvannet av krigen i Ukraina ført til skyhøye strømpriser i Europa, der også Norge er blitt rammet. Herved har Norge fått strømpriser som ligner mer det europeiske prisnivået på strøm. Resonnementet som Borten Moe trekker i denne sammenheng er «at det blir krise når strømmen er kostbar» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). I den forbindelse foreligger det en konsensus blant beslutningstakere at det er behov for mer kraft; både for å dekke et fremtidig kraftunderskudd, samt til å kutte klimagassutslipp. Ettersom landbasert vind har skapt enorm misnøye i befolkningen har dette åpnet opp et mulighetsvindu for havvind. På grunn av at områdene som er aktuelle for havvind er langt fra land med kompliserte bunnforhold, sammenlignet med andre kystnære områder i Danmark, Tyskland eller England, er teknologien derfor nødt til å flytte: «Da er den kjempedyr, og da er det ingen som gidder å betale for det» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Når det gjelder selskapene i kraftbransjen peker disse på at havvind er en svært dyr teknologi, som er avhengig av statlig støtte for å realiseres (Anonym, personlig kommunikasjon, 10. april 2024b, personlig kommunikasjon, 10. april 2024a). For øvrig støttes dette synspunktet også av organisasjoner som Fornybar Norge og ZERO.

6.1.4 Andre motiver?

Ola Borten Moe leverer en troverdig forklaring på hvorfor havvind i Norge er forsinket. Har han rett? Er det så enkelt at havvind i Norge er forsinket på grunn av kostnader? Slik det empiriske materialet illustrerer er det ingen tvil om at kostnader var, er og alltid vil være et motiv for at havvind i Norge ikke har skjedd i stor skala. Inntil 2020/2021 har argumenter som at «havvind er for dyrt» vært en dominerende årsak til det lave tempoet (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Samtidig er det rimelig å argumentere for at kraftsystemet vårt for 15 år siden ga få antydninger til at Norge ville havne i en posisjon der et kraftunderskudd kunne skje i en fjern fremtid. I tillegg er det logisk at dype bunnforhold gjør at Norge må bygge havvind lengre ut i Nordsjøen, hvilket krever flytende turbiner. Det er også rimelig å hevde at havvind i Norge er forsinket på grunn av manglende rammebetingelser. Slik Stub sier skal alt av regelverk dannes på samme tid, og en stor utfordring forblir at «alt er nytt» (S. Ø. Stub, personlig kommunikasjon, 22. mars 2024). Det er nærliggende at følgende momenter hver for seg utgjør en barriere for utbygging.

Imidlertid ser det ut til at havvind-debatten har endret seg slik den tredje fasen av havvindeventyret illustrerer. Der de to tidligere fasene viser hvordan «vested interests» i favør av O&G-sektoren har dominert energipolitikken, og på bekostning av et hjemmemarked for havvind, ser det ut til at et nytt moment har dukket opp. Det nye momentet er kabeldiskusjonen som kretser rundt en suverenitetsproblematikk. Slik Bjørlo adresserer har diskusjonen endret seg fra å handle om kostnader til å handle om kabling i perioden etter 2021 (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Bjørlo mistenker at kabeldiskusjonen som har oppstått etter 2021 har forsinket utbyggingen, og vil fortsette å forsinke prosjekter. Dette kan forklares med at regjeringspartiene har hatt ulike politiske syn på kabelspørsmålet (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024).

Med dette som utgangspunkt er det nærliggende å forvente at den norske havvindcasen utfordres av et ytterligere moment ved at norsk havvindpolitikk rammes av ressursnasjonalisme. Regjeringen besluttet at all strøm produsert fra havvindparker skal sendes inn til Norge, som var en stor seier for Senterpartiet (Gilbrant et al., 2023). Ettersom den radiale løsningen på Sørliche Nordsjø II innebærer at Norge vil få selvråderett over naturressursen, er det mulig å argumentere for at beslutningen om radialkabel inneholder elementer av ressursnasjonalisme.

6.2 Ressursnasjonalisme som et nytt motiv

Som vist i kapittel 5 bekrefter flere av informantene at ressursnasjonalisme kan være en troverdig forklaring på det lave tempoet til utbyggingen av havvindprosjekter, i tillegg til kostnader og andre faktorer. Det er verdt å nevne at enkelte av informantene ikke nevner direkte at det lave tempoet skyldes ressursnasjonalisme. Snarere bruker de termer som kan knyttes implisitt til teorien, der dette inkluderer kraftnasjonalisme, nasjonal kontroll, arvesølv eller skyhøye strømpriser. Kabeldiskusjonen er også relevant i så henseende, da valg av radialkabel indikerer et ønske om nasjonal kontroll over naturressursen.

6.2.1 Partipolitiske uenigheter

Med unntak av Rødt og SV er de resterende partiene i opposisjonen positive til eksport av norsk kraft produsert fra havvind²³. Flere av opposisjonspartiene fremhever at interne uenigheter innad i Ap og Sp om undersjøiske kabler har forsinket havvindutbyggingen, inkludert Høyre, FrP og Venstre. Høyre har vært ivrige i å etterspørre om det kun er første fase av Sørliche Nordsjø II som skal bygges med radial, eller om det også gjelder senere faser (Hovland, 2022). Regjeringen har sagt at kabelspørsmålet vil utredes videre fra prosjekt til prosjekt (Moe et al., 2022). I den sammenheng har Høyre kritisert Støre-regjeringen for å skyve havvindsatsingen ut i tid på grunn av uenigheter om kabelspørsmålet (Høyre, 2022, s. 23). Borten Moe avviser dette ved å referere til Hurdalsplattformen, der det foreligger en enighet om kabelspørsmålet mellom regjeringspartiene (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Derimot har tidligere olje- og energiminister Marte Mjøs Pedersen (Ap) og tidligere klimaminister Espen Barth Eide (Ap) vært åpne for hybridkabler, og at dette ikke anses som en mellomlandsforbindelse (slik det er avtalt i Hurdalsplattformen) (NTB, 2022), noe Senterpartiet er sterkt uenig i. Hussaini mener at dette er å tenke kreativt og stilte følgende spørsmål til de som mener hybridkabel faller utenfor Hurdalsplattformen: «Kan

²³ Kristelig folkeparti er ikke inkludert i analysen, da partiet ikke er særlig fremtredende i havvind-debatten.

du garantere at det ikke går én kilowatt med vannkraft ut gjennom disse kablene og til et europeisk land? Kan du ikke det, så er det en mellomlandsforbindelse. Sånn er det bare» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Likevel sier Hussaini at tradisjonen i Arbeiderpartiet er «at dersom våre toppfolk mener noe, så føyer vi andre oss hvis det de mener er klokt» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Imidlertid ser det ut til kabelspørsmålet er et unntak. Når det gjelder kabelspørsmålet tror Hussaini at det å velge en hybrid løsning ville skapt regjeringskrise. Dette underbygger det faktum at det er store splittelser innad i Arbeiderpartiet i synet på kabling, noe det empiriske materialet bekrefter (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024; M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

Deriblant fremkommer det i Hansen og Moe (2022, s. 5) at over halvparten av Arbeiderpartiets ordførere signerte et opprop til Solberg-regjeringen om at Norge ikke kan avstå fra å ha suverenitet over sine maktressurser til ACER. Norge må opprettholde suverenitet og nasjonal, demokratisk kontroll over sine maktressurser (Sørenes et al., 2018). Følgelig handler dette om ressursnasjonalisme, og dermed tyder mye på at ressursnasjonalisme var synlig allerede i 2018 i forbindelse med implementering av EUs tredje energimarkedspakke. Også i forbindelse med kraftsamlingen på Arbeiderpartiets landsmøte våren 2023 sa Jan Christian Vestre at «kraftutveksling og forholdet til EU har vært vrient å lande» (Fyen & Borgersrud, 2023). Dermed er enkelte momenter fra det Hansen og Moe (2022) betegner som en «suverenitetsdiskurs» også synlig innad i Arbeiderpartiet.

De splittede meningene knyttet til kabling eksisterer også i fagbevegelsen slik både Hussaini og Bjørlo anerkjenner (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024; M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). For øvrig bekreftes dette også av Hansen og Moe (2022) som fant suverenitetsargumenter blant fagforeningene som frykter at den kraftkrevende industrien kan bli ofret ved at den nasjonale kontrollen over energiressursene svekkes. Eksempelvis har LO vært misfornøyde med at Norge skal underlegges kraftselskapenes økte profittbehov, ACER, og de europeiske energimarkedets regler om fri flyt av energi til steder der prisene er høyest: «Vi krever at norsk kraft til norsk industri og det norske folk fortsatt skal gjelde» (Kollbotn, 2020). På bakgrunn av dette kan det argumenteres for at det ligger hold i påstanden til Bjørlo om at det er for enkelt å gjøre det lave tempoet til havvind om et stridsspørsmål om Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Dette kan begrunnes ved å se til splittelsene innad i Arbeiderpartiet om kabling, samt integrasjonsskepsisen til EUs kraftmarkeder blant deler av fagbevegelsen.

På bakgrunn av dette er det mulig å argumentere for at det lave tempoet til utbyggingsprosessen handler om partipolitiske uenigheter, i tillegg til kostnader og andre faktorer. Uttalelsen til Hussaini om at en hybrid løsning ville ført til opprør i Arbeiderpartiet og opprør i Senterpartiet, som ville ført til en regjeringskrise (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024), er viktig i denne sammenheng. Det er mulig å tolke denne uttalelsen som at den eneste politiske mulige løsningen er radialkabel. I utgangspunktet hadde Høyre planer om å bygge ut Sørilige Nordsjø II med hybridkabel da området ble lyst ut. Dermed er det sannsynlig at utbyggingsplanene for Sørilige Nordsjø II ble delt opp i to faser fordi det var politisk umulig å få gjennomslag for hybridkabler. Bastholm fra MDG sa at regjeringen gjør en tabbe ved å ikke bygge hybridkabel på Sørilige Nordsjø II, men alternativet ville vært å utsette havvindutbyggingen på ubestemt tid (Tollersrud et al., 2023). Dette bekreftes også av Hussaini ved at hybridkabel ville ført til at «hele havvindeventyret hadde stoppet opp

politisk, og hvis det stopper opp politisk skjer det ingenting» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Det er mulig å tolke dette sitatet ved at kabelspørsmålet ikke bare forsinker utbyggingen, men at havvindprosjektet ville ha stoppet opp uten radialkabel-kompromisset. Med andre ord virker det åpenbart at kabeldiskusjonen har skapt forsinkelser.

Videre kan det ses at de partipolitiske uenighetene inneholder elementer av ressursnasjonalisme, ettersom diskusjonen grunner i hvorvidt Norge skal avgi suverenitet over norsk strøm til europeiske kraftmarkeder. Dermed er det rimelig å forvente at ressursnasjonalisme er blitt et motiv som forstyrrer havvindutbyggingen. Det at uenigheter om forvaltning av naturressurser kan skape regeringsstrid er imidlertid ikke et ukjent fenomen. Dette har blant annet vært tilfelle i Venezuela og Tanzania, der det har oppstått flere regeringsstrider på grunn av økte tendenser av ressursnasjonalisme (Arbucias, 2023).

6.2.2 Frykten for avstått suverenitet og høye strømpriser

Tidligere næringsminister, Jan Christian Vestre, har vært positiv til fremtidige partnerskap med EU, men anerkjenner utfordringene ved at vi er inne i et annet tiår med mer proteksjonisme, subsidiekappløp og stater som er seg selv nærmest (Rydne, 2023); en ordlyd som samsvarer godt med det ressursnasjonalistiske rammeverket. Slik det empiriske materialet bekrefter er det ingen tvil at havvindutbyggingen i Norge påvirkes av ressursnasjonalistiske forestillinger. Det ser ut til at det er frykten for avstått suverenitet og høye strømpriser som ligger til grunn for ressursnasjonalismens nylige fremmarsj i Norge.

Imidlertid støtter ikke funnene fra kraft- og fornybarselskapene den teoretiske forventningen, da ingen av aktørene nevner noe som kan knyttes til ressursnasjonalisme. Imidlertid er ikke dette uforventet, ettersom ressursnasjonalisme anses som en «akademiker-term» som ikke er vanlig å bruke i daglig tale. Det ser ut til at kraft- og fornybarselskapene vektlegger hybridkabler, samt forutsigbarhet og gode rammebetingelser som en grunnleggende forutsetning for å komme i gang med utbyggingsprosessen. Det er verdt å nevne at verken kraft- eller fornybarselskapet ønsker å uttale seg om politisk sensitive tema, og nevner derav ikke sitt syn på partipolitikk.

Derimot når det gjelder opposisjonen anerkjenner blant annet Astrup at en vesentlig utfordring er partier som ønsker mer nasjonale løsninger, og at dette skyldes nok i all hovedsak Senterpartiets kraftnasjonalisme (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024). Samtidig har Astrup en teori om at regjeringen brukte lengre tid enn nødvendig på å lyse ut området og avklare hvordan utbyggingsmodellen skulle være, på grunn av en intern uenighet mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet om man skulle ha hybridkabel eller ikke (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024) Følgelig støtter poengene til Astrup oppgavens teoretiske forventning.

I tillegg tror Bjørlo at mye av den politiske diskusjonen rundt havvindutbyggingen handler om at Norge er selvforsynte med kraft, og at enhver tilkobling til Europa er en trussel mot strømpriser i Norge og industrien (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Dette sitatet kan implisitt knyttes til ressursnasjonalisme, eksempelvis ved å henvise til den bolivianske casen, der regjeringen ble beskyldt for å være «selgere av fedrelandet» (Koch & Perreault, 2018; Kohl & Farthing, 2012). I Norge ser man de samme tendensene, ettersom det er stor motstand mot fornybar eksport. Det norske

arvesølv skal beskyttes til enhver pris, hvorpå frykten for økte strømpriser gjennomsyrrer motstanden. Lave strømpriser har blitt portrettert som en nordmanns fødselsrett, og ethvert moment som utfordrer denne forestillingen blir møtt med enorm misnøye i befolkningen.

I følge Stub handler det i Norge bare om strømpriser, og at import av strømprisbildet fra Europa er det nordmenn frykter (S. Ø. Stub, personlig kommunikasjon, 22. mars 2024). For øvrig kan de skyhøye strømprisene knyttes implisitt til ressursnasjonalisme, ettersom dette har skapt ideen om at norsk strøm skal være på norske hender. Dette er trolig den utløsende årsaken til at ressursnasjonalisme har blitt synlig i Norge. Følgelig kan det ses at den norske havvindcasen ligner tilfellet i Tanzania, der ressursnasjonalisme har stoppet overgangen til fornybare energiteknologier som vind- og solkraft (Poncian & Pedersen, 2023). I Tanzania kan frykt for høyere strømpriser forklare hvorfor landet ikke har investert ytterligere i fornybare energiprojekter. På samme måte ser det ut til at frykt for høye strømpriser gjør det utfordrende å få gjennomslag for havvind i Norge.

Resonnementet til både Bjørlo og Stub kan støttes ved å se til uttalelsen til Bergstø, partileder i SV, der hun beskylder integrasjon med EUs kraftmarkeder for de høye strømprisene. I følge Bergstø er styring over egne ressurser nødvendig for å kunne styre kraften til det beste for norsk industri og innbyggere (Bergstø, 2022). Dette utsagnet passer godt inn i den ressursnasjonalistiske tradisjonen, ettersom det er folket i én gitt stat som skal kontrollere og utnytte fordelene produsert fra en naturressurs (Koch & Perreault, 2018). For øvrig er det mulig å tolke at momenter av ressursnasjonalisme også er synlig i uttalelsen til Borten Moe om at energi bestandig har vært et komparativt fortrinn for Norge, som har bygd industri, gitt verdiskaping og aktivitet over hele landet, som «jeg mener vi må prøve å verne om og forsvare, også i fremtiden» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). Likevel er det verdt å nevne at Borten Moe avviser at verken ressursnasjonalisme eller Senterpartiets kraftnasjonalisme har noe med tempoet for utbyggingstakten å gjøre, og at det kun handler om økonomi (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars).

Når det gjelder Hussaini og andre politikere innad i Arbeiderpartiet foreligger det en bekymring over at andre europeiske land kan få kraften produsert av norske vindmøller, og samtidig tappe ut norsk vannkraft (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Selv resonnerer Hussaini at det foreligger tendenser til ressursnasjonalisme når det gjelder fornybar kraft, og spesifikt vannkraft. Disse tendensene blir sterkere fordi Norge må forringe sin natur og sitt arvesølv fordi Tyskland ikke produserer nok kraft, som ifølge Hussaini er svært provoserende (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

I den kontekst finner også Bjørlo det fascinerende at det er enighet om at olje og gass, som også er en energiform, skal eksporteres til utlandet: «Det er ingen som mener at vi må holde all olje og gass for oss selv, og bruke den kun innenlands. Det er ikke en diskusjon vi har» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Tvert imot er O&G en fantastisk eksportvare for Norge som finansierer velferd, men når det gjelder offshore-vind og store mengder strøm er «debatten helt annerledes, og det er jo litt fascinerende» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Borten Moes resonnement om at «nordmenn har samme forhold til strømpriser slik amerikanere har til bensinpriser, og at det blir krise når strømmen blir kostbar» (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars), er relevant i så henseende. En betydelig del av debatten handler om at Norges unike kraftforsyning, med et rikelig overskudd av billig fornybar

energi, er opparbeidet av Ola og Kari Nordmann gjennom et århundre (Marsdal, 2022). Når denne oppfatningen utfordres av høye strømpriser, som påvirker lommebøkene til den gjennomsnittlige nordmannen, fører det naturligvis til stor misnøye. Imidlertid har dette aldri vært tilfelle med eksport av O&G, der norske bensinpriser sjeldent har blitt påvirket. Derimot når det gjelder strøm er diskusjonen helt annerledes, slik Bjørlo adresserer (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Sammenlignet med andre eksportvarer som O&G og laks har strøm blitt ansett som et knapphetsgode. Dermed ser det ut til at ideen om at norsk strøm skal være under norsk kontroll, som handler om ressursnasjonalisme, samt frykt for å avstå suverenitet over norske naturressurser, gjør det vanskelig å få politisk gjennomslag for havvind.

Som et motargument til at den norske havvindcasen preges av ressursnasjonalisme refererer Hussaini til at Ventyr vant havvindauksjonen i mars. Slit etablerte studier fra Kasakhstan illustrerer har frykten for utenlandske aktører blitt ansett som truende, og derav er ideen om at statskontrollerte selskaper skal lede utvinningsindustrien blitt bredt akseptert (Koch & Perreault, 2018; Wilson, 2015). Det at Ventyr skal bygge ut Sørlege Nordsjø II beviser at det Hansen og Moe (2022) beskriver for en mainstream-diskurs har størst innflytelse på politikken ved å åpne opp for utenlandske aktører. Diskursen er preget av en markedsbasert politikk med mål om å maksimere sosial fortjeneste fra kostnadseffektiv utnyttelse av naturressurser. Dette står i motsetning til det Hansen og Moe (2022) betegner som suverenitetsdiskurs, der frykt for at Norge overlater kontroll over naturressurser og ressursforvaltning til EU og andre europeiske næringsinteresser. Imidlertid ser det ikke ut til at frykten for at utenlandske aktører skal bygge ut Sørlege Nordsjø II utgjør et stort problem. Dette kan begrunnes med at samtlige informanter, avismaterialet eller høringssvar ikke fremhever dette som en vesentlig bekymring.

I stedet er det frykt for avstått suverenitet til et nærmest overnasjonalt organ (EU), og høyere strømpriser som dominerer skepsisen til havvind som teknologi i Norge. Uttalelsen til Arnstad (Sp) om at det ikke er aktuelt med nye kabler i inneværende stortingsperiode, fordi «vi må ta vare på våre vannkraftressurser i et samlet energisystem, og vi må ha suverenitet over den kraftressursen» (Hanbaly, 2024), kan bekrefte dette resonnementet. Ut ifra følgende sitat kan det argumenteres for at suverenitet har fått økt betydning i havvindpolitikken, som dessuten støtter den teoretiske forventningen.

I tillegg er innholdet fra kraftsamlingen på Arbeiderpartiets landsmøte relevant, der det ble lagt frem et forslag om å ta sterkere nasjonal kontroll over kraften (Dagbladets lederavdeling, 2023). På landsmøte jobbet Vestre for et strømkompromiss som skulle sørge for at prisene i Norge var lavere enn i Europa, der det het at «vi skal ha sterk, politisk, demokratisk kontroll over våre felles energiresurser og over kraftpolitikken vår» (Fyen & Borgersrud, 2023). Dette sitatet passer godt inn i det ressursnasjonalistiske rammeverket, der det å føre en nasjonalistisk politikk er et grunnleggende kjennetegn. Videre sa Vestre: «Det handler om eierskap, reguleringer og at det er vi i Norge, folket, som bestemmer hva som skal bygges, hvor det skal bygges og hvilke avtaler vi skal inngå. Vi skal ivareta norske interesser» (Fyen & Borgersrud, 2023). Karakteristisk for ressursnasjonalisme er tendensen til at nasjonalstater hevder økonomisk og politisk kontroll over naturressursene som finnes innenfor sitt suverene territorium (Childs, 2016; Koch & Perreault, 2018). Basert på dette resonnementet er det tydelig at Vestre bruker retorikk som faller innenfor ressursnasjonalisme.

Med dette som utgangspunkt er det rimelig å argumentere for at den norske havvindcasen preges av ressursnasjonalisme. Når det er sagt ser det ut til at ressursnasjonalisme har blitt et tilleggsmotiv som har dukket opp som en ny utfordring, i tillegg til de eksisterende utfordringene. Dette gjelder hovedsakelig kostnader, men også andre faktorer som bunnforhold, dominerende petroleumssektor, samt manglende rammebetingelser og forutsigbarhet. Som tidligere nevnt var ressursnasjonalisme allerede synlig i Norge i forbindelse med implementeringen av EUs tredje energimarkedspakke og ACER-forordningen i 2018. Imidlertid ser det ut til at ressursnasjonalisme også har satt sitt preg over havvindpolitikken i etterkant av 2020/2021, der kabelspørsmålet har fått økt betydning. Slik Bremmer og Johnston (2009) finner har ressursnasjonalisme en tendens til å forsinke prosjekter i stedet for å tvinge dem til å kansellere. Mine funn tyder på at dette også er tilfellet i den norske havvindcasen. Dermed kan det argumenteres for at ressursnasjonalisme har blitt et viktig motiv ved å se det i sammenheng med kabeldiskusjonen, da denne ser ut til å ha skapt forsinkelser i utbyggingsprosessen.

6.3 Er ressursnasjonalisme et motiv som er spesifikt for Støre-regjeringen?

Et annet moment det er verdt å diskutere er hvorvidt ressursnasjonalisme kan knyttes spesifikt til Støre-regjeringen. Som nevnt er det inntil nylig, og i forbindelse med den tredje fasen av det norske havvindeventyret, at ressursnasjonalistiske tendenser har satt spor i havvindpolitikken. Slik Bjørlo poengterer har kabeldiskusjonen som oppstod etter 2021 bidratt til å forsinke utbyggingen, og at problemet som havvind står overfor i dag «er godt det du kan kalle kraftnasjonalisme, som jeg også mener er problemet» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Er det tilfeldig at kabeldiskusjonen har dukket opp i løpet av 2021 der det var regjeringsskifte? Vil ressursnasjonalisme være et motiv som fortsetter å eksistere med en annen regjering?

I media har flere politikere kritisert Senterpartiet for å være en bremsekloss for havvindutbyggingen. I den anledning kom Erna Solberg med haglende kritikk til regjeringen som valgte radialkabel på Sørilige Nordsjø II: «Det vi nå forhandler om i Stortinget er hvor mye vi skal betale for Senterpartiets aversjon mot EU og samarbeid ut mot Europa» (Tollersrud et al., 2023). I tillegg har Rotevatn fra Venstre uttalt til Nettavisen at det er Senterpartiet som er grunnen til at vi ikke har hybridkabler på Sørilige Nordsjø II, og at det ikke handler om at hybridkabler ikke er utredet godt nok eller at man venter på EU (Heldahl, 2024). Slik Astrup sier: «Vel, det er riktig at EU jobber med rammevilkårene for hybridkabler, men det har ikke hindret at danskene og tyskerne bygger en energiløsning med hybridkabler, og at britene og nederlenderne gjør det samme» (N. Astrup, personlig kommunikasjon, 8. mars 2024).

Videre spekulerer Halleland i om hvorvidt en annen regjering som er mer pragmatiske til utenlandskabler ville ført til raskere utbygging. Halleland mistenker at det rent praktisk ikke ville skjedd så mye, ettersom man må få på plass et konsesjonsregime som Europa ikke har (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Det vil si motsatt av hva Rotevatn uttalte til Nettavisen. Halleland legger samtidig til at en del av problemet i dag er uenigheter innad i regjeringen og at du har et Senterparti som absolutt ikke skal knytte mer strømproduksjon til Europa (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024). Dermed er det mulig å tolke at Halleland anerkjenner problemet ved at Senterpartiet ønsker nasjonale løsninger. Videre tror Halleland at havvindutbyggingen

ville kommet raskere i gang med en regjering bestående av Høyre og FrP (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024).

Wilhelmsen fra MDG tror ikke at det ville bli bygd radialkabel på Sørlege Nordsjø II med en annen regjering (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Følgelig tror Wilhelmsen at en regjering utgått fra Høyre trolig ville kommet raskere i gang med utbyggingen, dersom de hadde hatt mulighet til å bygge hybridkabel (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Imidlertid spekulerer Wilhelmsen i hvorvidt Høyre ville fått med seg FrP på en slik løsning, ettersom han har inntrykket av at FrP ligner mer det som kan kalles «kraftnasjonalister» i denne politikken (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024).

Derimot tror Bjørlo at kabeldiskusjonen vil være et problem som fortsetter å eksistere dersom det blir regjeringsskifte i 2025 (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Problemets natur er svært komplekst, ettersom Senterpartiet er imot og Arbeiderpartiet er delt i synet på hybridkabler. Arbeiderpartiet er som nevnt sterkt tilknyttet fagbevegelsen, der det er splittede meninger rundt kabling. Dette gjelder resten av det politiske miljøet: «Vi i Venstre og i Høyre er tydelige tilhengere av hybridkabler, mens Fremskrittspartiet er på en måte mer på linje med Senterpartiet» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). På bakgrunn av dette tror Bjørlo at kabelspørsmålet uansett vil være vanskelig uavhengig av om det blir regjeringsskifte.

Det er mulig å argumentere for at kabeldiskusjonen uavhengig av regjering vil være et stridsspørsmål som fortsetter å eksistere. På grunn av at det er store splittelser innad i Arbeiderpartiet og LO er det rimelig å forvente at det vil være vanskelig å få politisk gjennomslag for hybridkabler selv med en blå regjering.

Dermed er enkelte informanter enig i påstanden om at Senterpartiets kraftnasjonalisme forsinker havvindutbyggingen. Men er det rimelig å legge skylden på Senterpartiet alene for den langsomme utbyggingen? Bjørlo har et godt poeng ved at «det er for enkelt å gjøre dette til et stridsspørsmål mellom Senterpartiet og Arbeiderpartiet» (A. J. Bjørlo, personlig kommunikasjon, 27. mars 2024). Det kan ses at den langsomme utbyggingsprosessen handler om Senterpartiet, deler av Arbeiderpartiet og fagbevegelsen. I tillegg ser det ut til at andre eksterne faktorer er av avgjørende betydning, og derav kan det ses at det lave tempoet til havvindutbyggingen ikke utelukkende kan tilskrives partipolitiske uenigheter mellom Ap og Sp om kabling.

6.3.1 Ekstern kontekst: krig i Ukraina, energikrise og høye strømpriser

Flere av informantene er opptatt av den eksterne konteksten i å forklare hvorfor havvindutbyggingen stagnerer i dag. Den eksterne konteksten handler om krigen i Ukraina og den påfølgende energikrisen i Europa. Eksempelvis sier Halleland at «hele diskusjonen var annerledes den gang de satt i regjering enn hva det er blitt i dag» (T. Halleland, personlig kommunikasjon, 11. mars 2024).

Hussaini påpeker også gasskrisen, krigen i Ukraina, de skyhøye strømprisene og tørketid som utfordringer. På samme tid som dette skjer skal vi starte med havvindprosjektet: «Når du leser det politiske bildet var det en klar og tydelig lesing at vi ikke kan risikere å sette i gang et prosjekt som bidrar til at vi tapper Norge for enda mer kraft. Da kollapser hele havvindprosjektet» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Dette impliserer null tilslutning til havvind. I den kontekst sier Hussaini: «Det viktigste for oss var å komme i gang. For å få folkelig tilslutning, tilslutning på Stortinget, og tilslutning i mitt eget parti, fordi folk begynte å bli skeptiske til havvind, kunne ikke havvindmøllene

fungere som utenlandskabler» (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Derfor ble det slik at utbyggingen ble delt opp i to faser. Følgelig underbygger dette argumentet om at den eneste mulige politiske løsningen for Støre-regjeringen er radialkabler.

Hussaini sier at valget om radialkabel på Sørilige Nordsjø II var betinget av situasjonen vi befant, og befinner oss i (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Det vil si mangel på kraft i Europa. Mange europeiske land er avhengige av land som produserer mye kraft, deriblant Norge, som også er på vei mot et kraftunderskudd. Gitt disse forutsetningene var det ifølge Hussaini den eneste måten å realisere havvind på: «Så for oss var det viktig å komme i gang (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024).

Wilhelmsen fremhever at krigen i Ukraina og de påfølgende høye strømprisene endret debatten, og at det er to lærdommer å trekke fra denne situasjonen: 1) det var dumt å ha kabler til nabolandene fordi det gjorde strømmen svindyr, eller 2) at Putin invaderte Ukraina, sprengte gassleveransen og skrudde av strømmen, men at det endte bra fordi Europa hadde mellomlandsforbindelser (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). I den forbindelse fremhever Wilhelmsen Norges rolle som Europas helter som leverte strøm til kontinentet, og sørget for at lyset stod på. Sistnevnte er ifølge Wilhelmsen en historie som ikke fortelles: «Den historien som fortelles er kun hvor dyrt det ble og hvor dumt det var» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Imidlertid tror Wilhelmsen at flere i det politiske miljøet ser den strategiske verdien av sjøkabler til tross for at det ikke snakkes så mye om. Dersom situasjonen i Europa var annerledes spekulerer Wilhelmsen i om Senterpartiet ville godtatt hybridkabler: «Min analyse er at Senterpartiet ville nok vært skeptiske til hybridkabler, men de ville godtatt det» (E. Wilhelmsen, personlig kommunikasjon, 26. mars 2024). Dette begrunner Wilhelmsen med at partiet godkjente North Sea Link og NordLink til Storbritannia og Tyskland.

I tillegg påpeker Schjølset fra ZERO at krigen i Ukraina har satt diskusjonen om kabler på spissen (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024). I forbindelse med godkjenning av utenlandsforbindelsene til Storbritannia og Tyskland var det bred enighet om dette var en god idé, ettersom Norge hadde rikelig mengder med kraft. I likhet med Wilhelmsen trekker også Schjølset frem at Senterpartiet var med å godkjenne North Sea Link og NordLink. Det var ingen som kunne forutse en situasjon der strømmen i Norge ble mye dyrere. Dermed har diskusjonen blitt satt på spissen med Ukraina-krigen, prissmitte og skyhøye priser for alle: «Strøm på land har fått urettmessig stor del av skylda for det, men det er ikke kablernes skyld først og fremst. Det skyldes jo krigen i Ukraina og alt det som er ført av den» (S. Schjølset, personlig kommunikasjon, 25. april 2024). Dermed tror Schjølset at diskusjonen rundt hybridkabler ville vært annerledes i en situasjon der man fortsatt hadde hatt et kraftoverskudd, uten krig i Ukraina og lave kraftpriser.

Ut ifra følgende resonnementer tyder mye på at konteksten rundt utbyggingsprosessen har gjort det utfordrende å få gjennomslag for hybridkabler uavhengig av at regjeringspartiene ønsker mer nasjonale løsninger. For øvrig bekreftes dette argumentet av Hussaini (M. Hussaini, personlig kommunikasjon, 2. april 2024). Dermed kan det argumenteres for at det nødvendigvis ikke er Senterpartiet alene, slik Rotevatn og Solberg kritiserer, som har skyld i valget av radialkabel på Sørilige Nordsjø II.

Det er derfor ikke et entydig svar på hvorvidt ressursnasjonalisme er spesifikt for Støre-regjeringen. Slik litteraturen antyder kommer ressursnasjonalismen til uttrykk gjennom

«boom and bust»-sykluser, der ressursnasjonalismen stiger under «boomen» før den avtar under «busten» (Bremmer & Johnston, 2009; Koch & Perreault, 2018; Wilson, 1987, 2015). Dette innebærer at ressursnasjonalisme er mest utbredt i tider med høye råvarepriser (boom) på et tidspunkt der stater har mest å vinne eller potensielt å tape i form av ressursrenter. I motsetning har lave råvarepriser (bust) en tendens til å fremme en åpenhet for utenlandske investeringer i flaggende ressurssektorer (Koch & Perreault, 2018).

På den ene siden kan det argumenteres for at ressursnasjonalismens fremmarsj i Norge ikke er et motiv spesifikt for Støre-regjeringen. I stedet har ressursnasjonalisme dukket opp i tråd med de skyhøye strømprisene som rammet Norge og resten av Europa i kjølvannet av krigen i Ukraina. Det kan begrunnes ved at det var den tidligere rødgrønne regjeringen, bestående av Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som godkjente utenlandsforbindelsene North Sea Link og NordLink, hvilket åpnet opp for fornybar eksport. Imidlertid har den eksterne konteksten rundt de politiske beslutningene angående kabling endret seg siden konsesjonsprosessen for de første utenlandskablene; en situasjon der et fremtidig kraftunderskudd var lite sannsynlig. Derfor kan det tolkes at ressursnasjonalisme nødvendigvis ikke er et motiv som er spesifikt for Støre-regjeringen. I stedet er det et fenomen som har dukket opp som en respons på eksterne faktorer og perioder med økonomisk prisstigning (boom). Dermed kan det tolkes at ressursnasjonalisme ikke er begrenset til en bestemt politisk ledelse eller regjering, men heller et resultat av bredere økonomiske og geopolitiske forhold.

På den annen side kan det argumenteres for at ressursnasjonalisme er et motiv som er unikt for Støre-regjeringen. Dette kan begrunnes ved at Senterpartiet står steilt imot hybridkabler, mens Arbeiderpartiet er delt i synet på hvorvidt strøm produsert fra havvind skal eksporteres. Med utgangspunkt i det empiriske materialet er det rimelig å argumentere for at den eneste politiske mulig løsningen på Sørliche Nordsjø II er radialkabel. Slik jeg tidligere har beskrevet er dette en diskusjon som handler om hvorvidt Norge skal avgi suverenitet over norsk strøm til europeiske kraftmarkeder; en diskusjon som treffer selve kjernen i ressursnasjonalismen. På bakgrunn av at de fleste andre partiene på Stortinget, med unntak av Rødt og SV, ønsker å bygge havvindparker med mulighet for eksport er det lite sannsynlig at Sørliche Nordsjø II ville bli bygd ut med radialkabel til det norske fastlandet med en blå regjering. Samtidig kan det ses at kabeldiskusjonen uavhengig av regjering vil være et stridsspørsmål som fortsetter å eksistere. På grunn av at det er store splittelser innad i Arbeiderpartiet og LO er det rimelig å forvente at det vil være vanskelig å få politisk gjennomslag for hybridkabler selv med en blå regjering. Dette fordi det kan være utfordrende å få flertall som er for forslaget.

6.4 Ressursnasjonalisme som en reaksjon på «boom and bust»-sykluser

Dermed kan det ses at mine funn bekrefter ressursnasjonalismens sykliske natur slik tidligere litteratur antyder. Terje Aaslands uttalelse til NTB på en energikonferanse i Brussel er relevant i så henseende: «Høye priser, ikke bare energipriser, men generelt, fører til at folk søker etter enkle løsninger» (NTB, 2023b). I den kontekst advarte han om at nasjonalistiske, samt populistiske løsninger er blitt mer populære (Bredeveien, 2023b). Av den grunn tyder dette på at ressursnasjonalismens «boom and bust»-sykluser også er relevant for norsk energipolitikk.

Tidligere litteratur har undersøkt ressursnasjonalisme i forbindelse med globale priser, der det hevdes at når prisene er høye vil beslutningstakere endre hvordan naturressurser

styres og beskattes (Bremmer & Johnston, 2009; Guriev et al., 2011; Kalyuzhnova & Nygaard, 2009; Kaup & Gellert, 2017; Vivoda, 2009; Wilson, 1987; Wilson, 2015). Eksempelvis argumenterer Bremmer og Johnston (2009) for at de fleste former for ressursnasjonalisme er følsomme for råvarepriser. Guriev et al. (2011) konkluderte at regjeringer er mer tilbøyelige til å nasjonalisere når oljeprisen er høy og politiske institusjoner er svake.

Følgelig har dette likheter med den norske havvindcasen ved at ressursnasjonalisme oppstår i en periode med høye strømpriser, der politikerne har valgt nasjonale løsninger ved å bygge ut Sørlege Nordsjø II med en radialkabel. Samtidig kan det ses at det norske tilfellet skiller seg fra tidligere litteratur. I stedet for å være forårsaket av frykt for at utenlandske aktører skal få økt innflytelse over landets naturressurser kan det ses at ressursnasjonalisme i Norge er trigget av en krise; nemlig energimangel i Europa. På grunn av energikrisen og de påfølgende høye strømprisene har det resultert i frykten for å miste noe som tilhører det norske folk. Det vil si billig fornybar energi opparbeidet av Ola og Kari Nordmann gjennom et århundre (Marsdal, 2022). Dermed ser det ut til at nasjonale løsninger velges for å bevare strømmen i norske hender. På bakgrunn av at strøm sammenlignet med O&G er et knapphetsgode, fungerer ressursnasjonalismen i Norge på en annen måte enn fremstillingen jeg har gitt av tidligere litteratur.

At ressursnasjonalisme i Norge også ser ut til å være en reaksjon på «boom and bust»-sykluser er imidlertid et uforventet funn, ettersom oppgaven i utgangspunktet forsøkte å se ressursnasjonalisme som direkte knyttet til nasjonal suverenitet. Likevel er det mulig å se at den globale prisstigningen forårsaket av krigen i Ukraina er en katalysator for et større behov for å bevare nasjonal kontroll over naturressursene innenfor sitt suverene territorium. Med andre ord ser det ut til at prisstigning og suverenitet er to fenomener som opptrer på likt i Norge, noe som resulterer i økt grad av ressursnasjonalisme.

Kapittel 7 – Konklusjon

Hensikten med denne oppgaven har vært å besvare følgende forskningsspørsmål: *Hvordan kan ressursnasjonalisme forklare det lave tempoet i utbygging av norsk havvind?* Med utgangspunkt i ressursnasjonalisme som teoretisk linse har denne oppgaven undersøkt hvorvidt suverenitetsargumenter har skapt forstyrrelser i havvindutbyggingen. Sentralt for dette har vært kabelspørsmålet som har dukket opp i en het politisk debatt i forbindelse med utbygging av havvindparken Sørliche Nordsjø II. Basert på et triangulært datamateriale, bestående av intervjudata, avismateriale, hørings svar, samt annen relevant forskningslitteratur, har denne oppgaven analysert ressursnasjonalismens nylige synlighet i Norge og hvorvidt dette er et tilstrekkelig motiv til å forklare den sene progresjonen av det norske havvindeventyret. Samtidig har jeg undersøkt hvorvidt ressursnasjonalisme er et motiv spesifikt for Støre-regjeringen, eller om det er et resultat av andre økonomiske og/eller geopolitiske forhold.

Bakgrunnen for oppgavens innfallsvinkel tar utgangspunkt i at andre europeiske land med tilsvarende forutsetninger har lyktes med å komme raskere i gang med utbygging av bunnfaste havvindinstallasjoner. I 2023 hadde Storbritannia installert en total kapasitet på 14,7 GW, Tyskland med 8,3 GW, Nederland med 4,7 GW, Belgia med 2,2 GW og til slutt Danmark med 2,6 GW (GWEC, 2024). Også når det gjelder flytende havvind har eksempelvis Skottland vesentlig høyere ambisjoner enn Norge, ettersom de auksjonerte ut havvindlisenser på 15 GW flytende havvind med mål om oppstart av produksjon i 2030 (Moe et al., 2022; offshoreWIND, 2022). På bakgrunn av dette er det fascinerende hvordan andre land med tilsvarende forutsetninger som Norge ser ut til å lyktes raskere med havvindsatsingen.

Som nevnt har det norske havvindeventyret vist seg å være både økonomisk så vel som politisk vanskelig å realisere. Tidligere litteratur har undersøkt hvordan fremveksten av fornybare energiteknologier hindres av prinsippet om kostnadseffektivitet (Boasson, 2005; Moe, 2012, 2015; Normann, 2015). Siden dereguleringen av kraftmarkedet i 1991 har kostnadseffektivitet vært en grunnpilar i norsk energipolitikk. Derfor er utbygging av fornybar energiproduksjon nødt til å være samfunnsøkonomisk lønnsomt på kort sikt (Dahl et al., 2022). Ettersom havvind er en relativt umoden teknologi, og det foreligger mye usikkerhet til kostnadsestimeringen til teknologien, har den politiske villigheten til å satse på havvind vært begrenset i Norge. Samtidig har litteratur om såkalte «vested interests» i favør av en dominerende O&G-sektor vært tilstrekkelig i å forklare hvorfor utbygging av fornybar energi ikke skjer (Moe, 2010, 2012, 2015).

I denne oppgaven har jeg argumentert for at det er fire anerkjente årsaker til hvorfor havvind i Norge ikke har skjedd i stor skala. Følgelig innebærer dette årsaker som er bredt akseptert som en forklaring på et utfall; at havvind i Norge ikke har blitt bygget ut i stort omfang. Dette inkluderer et omtrent årlig kraftoverskudd, en dominerende petroleumssektor, ugunstige bunnforhold i Nordsjøen, samt kostnader, som for øvrig samsvarer med tidligere litteratur. I Norge har det vært få insentiver til å bygge ut mer fornybar kraft utover vannkraft, ettersom landet i de fleste år produserer et kraftoverskudd. På grunn av mangel på behov for ytterligere fornybar kraftproduksjon, og at havvind er en dyrere teknologi sammenlignet med andre fornybare energikilder, har havvind blitt betraktet som «unødvendig». I tillegg har jeg argumentert for at den sene progresjonen kan forklares i lys av «vested interests»-rammeverket (Moe, 2010, 2012, 2015), der utbygging av fornybar energi må stige i skyggen av en dominerende petroleumssektor. Samtidig har Norge dype bunnforhold sammenlignet med andre deler

av Nordsjøen, hvilket forutsetter flytende turbiner. Sammenlignet med bunnfast havvind er flytende installasjoner en mer umoden og dyrere teknologi.

I tillegg bekrefter mine funn, slik tidligere litteratur illustrerer, at kostnadsperspektivet fortsatt er en gjeldende årsak til at havvindutbyggingen har stagnert. Samtlige politikere i opposisjonen påpeker kostnader som en utfordring, og at Sørliche Nordsjø II er et dyrt prosjekt. Når det gjelder regjeringspartiene indikerer ikke datamaterialet at kostnadsperspektivet er av avgjørende betydning for Arbeiderpartiet. I stedet er det diskusjonen knyttet til kabling som vekker størst oppmerksomhet. Derimot ifølge Borten Moe fra Senterpartiet handler det kun om kostnader, og det alene, som kan forklare hvorfor havvind i Norge er forsinket (O. Borten Moe, personlig kommunikasjon, 22. mars). At kostnader forblir en vesentlig utfordring fremheves også av kraft- og fornybarselskapene, samt organisasjoner, som viser til at havvind er avhengig av politiske støttemekanismer. Dermed kan kostnader, i kombinasjon med ugunstige bunnforhold, en dominerende petroleumssektor og det manglende behovet for fornybar kraft utover vannkraft, være fire selvforklarende årsaker til hvorfor havvind i Norge per nå er bygd ut i liten skala.

Videre har jeg argumentert for at det lave tempoet til utbyggingen ikke utelukkende kan tilskrives økonomiske årsaker, eller andre anerkjente årsaker som bunnforhold eller kraftoverskudd. Dette fordi det ser ut til at havvind-debatten har endret seg i etterkant av 2020/2021. Det nye momentet i debatten handler om kabeldiskusjonen som berører spørsmål om suverenitet. Følgelig tar dette utgangspunkt i at regjeringspartiene har delvis ulikt syn på hvorvidt Sørliche Nordsjø II skal bygges ut med radial- eller hybridkabel. En hybridkabel vil åpne opp for ytterligere integrasjon med europeiske kraftmarkeder, som ifølge Senterpartiet vil true suverenitet og føre til mindre kontroll over egne naturressurser (Hanbaly, 2024; Hansen & Moe, 2022). Det empiriske materialet gir sterke beviser på at denne uenigheten har forsinket havvindeventyret; fordi valg av en hybridkabel på Sørliche Nordsjø II sannsynligvis ville ført til en regjeringsskisse, og at hele havvindeventyret hadde stoppet opp politisk. Ettersom den radiale løsningen som er valgt på Sørliche Nordsjø II innebærer at Norge vil få selvråderett over naturressursen, har jeg argumentert for at beslutningen om radialkabel inneholder elementer av ressursnasjonalisme.

Mye av den politiske diskusjonen rundt havvindutbyggingen handler om at utenlandskabler til Europa er en trussel mot norsk industri og strømpriser. Krigen i Ukraina og den påfølgende energikrisen har ført til skyhøye strømpriser, som har resultert i at norske strømpriser ligner det europeiske prisnivået på strøm. På bakgrunn av dette har jeg argumentert for at dette har skapt ideen om at norsk strøm skal være under norsk kontroll, samt frykt for å avstå suverenitet over norske naturressurser; hvilket treffer selve kjernen i ressursnasjonalismen. Derfor er det nærliggende at ressursnasjonalisme har oppstått som en nytt motiv, i tillegg til de eksisterende utfordringene, som gjør det vanskelig å få politisk gjennomslag for havvind.

Samtidig har jeg analysert hvorvidt ressursnasjonalisme kan tilskrives som et spesifikt motiv for Støre-regjeringen. På den ene siden kan det ses at ressursnasjonalisme ikke er unikt for Støre-regjeringen. I stedet ser det ut til at ressursnasjonalisme har dukket opp som et resultat av de skyhøye strømprisene som rammet Norge og resten av Europa i kjølvannet av krigen i Ukraina. Dette kan begrunnes ved at den tidligere rødgrønne regjeringen, bestående av Arbeiderpartiet og Senterpartiet, godkjente utenlandsforbindelsene North Sea Link og NordLink, noe som resulterte i eksport av

fornybar energi. Imidlertid har den eksterne konteksten rundt de politiske beslutningene rundt kabling endret seg siden konsesjonsprosessen for de første utenlandskablene. Følgelig innebærer dette energimangel i Europa og en situasjon der Norge sannsynligvis vil få et kraftunderskudd i nær fremtid. Av den grunn tyder mye på at ressursnasjonalisme har dukket opp som en respons på eksterne faktorer og en «boom»-periode med økonomisk prisstigning.

På den annen side er det mulig å påstå at ressursnasjonalisme er et spesifikt motiv for Støre-regjeringen fordi den eneste politiske mulige løsningen er radialkabel. Ettersom de fleste opposisjonspartiene på Stortinget, med unntak av Rødt og SV, ønsker å bygge havvindparker med mulighet for eksport er det lite sannsynlig at Sørlige Nordsjø II ville bli bygd ut med radialkabel til det norske fastlandet med en blå regjering. Samtidig har jeg argumentert for at kabeldiskusjonen vil fortsette å eksistere som et stridsspørsmål i norsk politikk. Dette fordi det er store splittelser innad i Arbeiderpartiet og fagbevegelsen som vil gjøre det vanskelig å få politisk gjennomslag for hybridkabler uavhengig av regjering.

For å gi et konkret svar på forskningsspørsmålet kan det argumenteres for at den norske havvindcasen utfordres av ressursnasjonalistiske forestillinger som forsinker utbygging av teknologien, som et tilleggsmotiv til eksisterende utfordringer som kostnader og andre faktorer.

Som nevnt har ressursnasjonalisme vært et rammeverk hovedsakelig anvendt for å forstå energipolitikk i Latin-Amerika (Poncian & Pedersen, 2023). På bakgrunn av at ressursnasjonalisme har en tendens til å forsinke prosjekter (Bremmer & Johnston, 2009), hvilket kan få konsekvenser for den grønne omstillingen, og i verste fall sette den i fare, er det høyst relevant å belyse denne problematikken ytterligere. Imidlertid har få studier adressert ressursnasjonalisme i en europeisk kontekst, noe fremtidig forskning burde undersøke nærmere. Bocquillon og Maltby (2020) viser til at medlemslandene i EU, særlig på energifeltet, har vært spesielt opptatt av å bevare sin suverenitet, og derfor begrenset både tempoet og omfanget av integrasjonen. Dermed forblir juridisk myndighet fast hos medlemslandene på viktige områder som nasjonale ressurser, evnen til å bestemme nasjonale energimikser, i tillegg til beskatning (Bocquillon & Maltby, 2020). I hvilken grad kan det ses at dette handler om ressursnasjonalisme? Fremtidig forskning burde undersøke hvordan utviklingen av ressursnasjonalisme vil utspille seg på det energipolitiske feltet også utenfor Norge.

Litteratur

- Arbucias, D. (2023). Resource nationalism and asymmetric bargaining power: A study of government-MNC strife in Venezuela and Tanzania. *Cambridge Review of International Affairs*, 36(2), 220–240.
<https://doi.org/10.1080/09557571.2020.1843404>.
- Bergstø, K. (2022, 29. august). Nei takk, begge deler. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/meninger/nei-takk-begge-deler/76995062>.
- Boasson, E. L. (2005). *Klimaskapte beslutningsendringer? En analyse av klimahensyn i petroleumspolitiske beslutningsprosesser* (FNI Rapport 13). Fridtjof Nansen Institutt. <https://www.fni.no/getfile.php/132071-1469870080/Filer/Publikasjoner/FNI-R1305.pdf>.
- Boasson, E. L., & Jevnaker, T. (2022). Energy Governance in Norway Too Much of a Good Thing? I M. Knodt & J. Kemmerzell (Red.), *Handbook of Energy Governance in Europe*. Springer Nature Switzerland. https://doi.org/10.1007/978-3-030-43250-8_21.
- Bocquillon, P., & Maltby, T. (2020). EU energy policy integration as embedded intergovernmentalism: The case of Energy Union governance. *Journal of European Integration*, 42(1), 39–57. <https://doi.org/10.1080/07036337.2019.1708339>
- Bredeveien, J. M. (2023a, mars 18). Regjeringens kalde krig om EU. *Dagsavisen*.
<https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/2023/03/18/regjeringens-kalde-krig-om-eu/>.
- Bredeveien, J. M. (2023b, 26. oktober). Ja, Aasland, det går altfor sakte. *Dagsavisen*.
<https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/2023/10/26/ja-aasland-det-gar-altfor-sakte/>.
- Bremmer, I., & Johnston, R. (2009). The Rise and Fall of Resource Nationalism. *Survival*, 51(2), 149–158. <https://doi.org/10.1080/00396330902860884>.
- Bukve, O. (2021). *Forstå, forklare og forandre—Om design av samfunnsvitenskapelige forskningsprosjekt* (2. utgave). Universitetsforlaget.
- Bødal, E. F., Holm, S. E., Subramanian, A., Durakovic, G., Pinel, D., Hellemo, L., Ortiz, M. M., Knudsen, B. R., & Straus, J. (2024). Hydrogen for harvesting the potential of offshore wind: A North Sea case study. *Applied Energy*, 357, 122484.
<https://doi.org/10.1016/j.apenergy.2023.122484>.
- Cherp, A., & Jewell, J. (2011). The three perspectives on energy security: Intellectual history, disciplinary roots and the potential for integration. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 3(4), 202–212.
<https://doi.org/10.1016/j.cosust.2011.07.001>.
- Childs, J. (2016). Geography and resource nationalism: A critical review and reframing. *The Extractive Industries and Society*, 3(2), 539–546.
<https://doi.org/10.1016/j.exis.2016.02.006>.
- Dagbladets lederavdeling. (2021, 26. april). De har hver sin klimakamp. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/meninger/de-har-hver-sin-klimakamp/73686100>.
- Dagbladets lederavdeling. (2023, 5. mai). Enda et skritt unna EU. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/meninger/enda-et-skritt-unna-eu/79196412>.
- Dahl, I. R., Tveiten, B. W., & Cowan, E. (2022). The Case for Policy in Developing Offshore Wind: Lessons from Norway. *Energies*, 15(4), 1569.
<https://doi.org/10.3390/en15041569>.
- Emel, J., Huber, M. T., & Makene, M. H. (2011). Extracting sovereignty: Capital, territory, and gold mining in Tanzania. *Political Geography*, 30(2), 70–79.
<https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2010.12.007>.

- Equinor. (2023). *Verdens største flytende havvindpark offisielt åpnet*.
<https://www.equinor.com/no/nyheter/20230823-hywind-tampen-offisielt-apnet>.
- Farstad, F., Carter, N., & Burns, C. (2018). What does Brexit Mean for the UK 's Climate Change Act? *The Political Quarterly*, 89(2), 291–297.
<https://doi.org/10.1111/1467-923X.12486>
- Fosse, A. L. (2022, 6. desember). *Slik skal havvind bygges ut i Norge: – Et kinderegg*.
<https://www.nettavisen.no/nyheter/slik-skal-havvind-bygges-ut-i-norge-et-kinderegg/s/5-95-792469>.
- Fyen, S., & Borgersrud, A. (2023, 5. mai). Ap vil utfordre EU for å få ned strømprisen. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/politikk/2023/05/05/na-slik-vil-arbeiderpartiet-lose-strompriskrisa/>.
- Gilbrant, J., Suvatne, S. S., & Johansen, A. H. (2023, 27. mai). Støre i brev til EU: Lover bort strømmen. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/store-i-brev-til-eu-lover-bort-strommen/79373183>
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utgave). Fagbokforlaget.
- Gulbrandsen, L. H., Inderberg, T. H. J., & Jevnaker, T. (2021). Is political steering gone with the wind? Administrative power and wind energy licensing practices in Norway. *Energy Research & Social Science*, 74, 101963.
<https://doi.org/10.1016/j.erss.2021.101963>.
- Guriev, S., Kolotilin, A., & Sonin, K. (2011). Determinants of Nationalization in the Oil Sector: A Theory and Evidence from Panel Data. *Journal of Law, Economics, and Organization*, 27(2), 301–323. <https://doi.org/10.1093/jleo/ewp011>.
- GWEC. (2024). *GWEC | GLOBAL WIND REPORT 2024*. <https://gwec.net/global-wind-report-2024/>.
- Hanbaly, L. (2024, 7. mars). Sp-topp reagerer kraftig på EU-kommissærens «trusler». *NRK*. https://www.nrk.no/norge/sp-topp-om-eu-kommissaerens-acer-uttalelser__-uhort-1.16795038.
- Hansen, S. T., & Moe, E. (2022). Renewable energy expansion or the preservation of national energy sovereignty? Norwegian renewable energy policy meets resource nationalism. *Political Geography*, 99, 102760.
<https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2022.102760>.
- Haugan, B., & Hansen, F. (2022, 7. juni). Slik blir Støres havvind-plan – vil eksportere. *E24*. <https://e24.no/energi-og-klima/i/qWoqPL/slik-blir-stoeres-havvind-plan-vil-eksportere>.
- Heldahl, H. (2024, 7. mars). Ba om mer subsidier til havvind: Fikk høre det. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/okonomi/ba-om-mer-subsidier-til-havvind-fikk-hore-det/s/5-95-1690072?key=2024-03-19T09:55:31.000Z/retriever/11298f644850a46bbdf8b7f7be5b3ac6bf21b15fc>.
- Hovland, K. M. (2022, 9. juni). Avviser havvind-kritikk: – Overhodet ingen krig i regjeringen. *E24*. <https://e24.no/boers-og-finans/i/v5Rmdm/avviser-havvind-kritikk-overhodet-ingen-krig-i-regjeringen>.
- Hovland, K. M., & Rustad, M. E. (2022, 9. februar). Regjeringen åpner for å subsidiere havvind: – Det er en investering. *E24*. <https://e24.no/energi-og-klima/i/1008AX/regjeringen-aapner-for-aa-subsidiere-havvind-det-er-en-investering>.
- Høyre. (2022). *Energi for fremtiden—Høyres plan for å sette norsk energi i arbeid*. https://res.cloudinary.com/hoyre/images/v1648643719/Nye%20hoyre.no/Hovedside/Energi-for-fremtiden_Hoyres-plan-for-aa-sette-norsk-energi-i-arbeid/Energi-for-fremtiden_Hoyres-plan-for-aa-sette-norsk-energi-i-arbeid.pdf?_i=AA.

- Haakonsen, A. (2022, 31. januar). SV foreslår løsning i betent regjeringsstrid om kraftkabler. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/z7edMb/sv-foreslaar-loesning-i-betent-regjeringsstrid-om-kraftkabler>.
- International Energy Agency. (2019). *Offshore Wind Outlook 2019* (Special Report). https://iea.blob.core.windows.net/assets/495ab264-4ddf-4b68-b9c0-514295ff40a7/Offshore_Wind_Outlook_2019.pdf.
- Kalyuzhnova, Y., & Nygaard, C. (2009). Resource nationalism and credit growth in FSU countries. *Energy Policy*, 37(11), 4700–4710. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2009.06.024>.
- Karlstrøm, H., & Ryghaug, M. (2014). Public attitudes towards renewable energy technologies in Norway. The role of party preferences. *Energy Policy*, 67, 656–663. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2013.11.049>.
- Kaup, B. Z., & Gellert, P. K. (2017). Cycles of resource nationalism: Hegemonic struggle and the incorporation of Bolivia and Indonesia. *International Journal of Comparative Sociology*, 58(4), 275–303. <https://doi.org/10.1177/0020715217714298>.
- King, G., Keohane, R. O., & Verba, S. (1994). *Designing Social Inquiry—Scientific Inference in Qualitative Research* (First edition). Princeton University Press.
- King, G., Keohane, R. O., & Verba, S. (2021). *Designing Social Inquiry* (New edition). Princeton University Press.
- Koch, N., & Perreault, T. (2018). Resource nationalism. *Progress in Human Geography*, 43(4), 611–631. <https://doi.org/10.1177/0309132518781497>.
- Kohl, B., & Farthing, L. (2012). Material constraints to popular imaginaries: The extractive economy and resource nationalism in Bolivia. *Political Geography*, 31(4), 225–235. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2012.03.002>.
- Kollbotn, T. (2020). *Det er kraft i kampen mot NorthConnect*. <https://radikalportal.no/2020/03/10/det-er-kraft-i-kampen-mot-northconnect/>.
- Laing, A. F. (2020). Re-producing territory: Between resource nationalism and indigenous self-determination in Bolivia. *Geoforum*, 108, 28–38. <https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2019.11.015>.
- Lijphart, A. (1971). Comparative Politics and the Comparative Method. *American Political Science Review*, 65(3), 682–693. <https://doi.org/10.2307/1955513>.
- Mackinnon, D., Karlsen, A., Dawley, S., Steen, M., Afewerki, S., & Kenzhagaliyeva, A. (2022). Legitimation, institutions and regional path creation: A cross-national study of offshore wind. *Regional Studies*, 56(4), 644–655. <https://doi.org/10.1080/00343404.2020.1861239>.
- Mandelson, P. (2008). *Mandelson: Global boom in export restrictions for raw materials must be reversed*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_08_1418.
- Marsdal, M. (2022, 13. juli). Ingen betaler en høyere politisk pris for strømkrisen enn Senterpartiet. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/ingen-betaler-en-hoyere-politisk-pris-for-stromkrisen-enn-senterpartiet/o/5-95-570495?key=2024-03-27T14:28:30.000Z/retriever/d7d133d349ae01587c04c95f63b51bfa05add7f5>.
- Moe, E. (2010). Energy, industry and politics: Energy, vested interests, and long-term economic growth and development. *Energy*, 35(4), 1730–1740. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2009.12.026>.
- Moe, E. (2012). Structural Change, Vested Interests, and Scandinavian Energy Policy-Making: Why Wind Power Struggles in Norway and not in Denmark. *The Open*

- Renewable Energy Journal*, 5(1), 19–31.
<https://doi.org/10.2174/1876387101205010019>.
- Moe, E. (2015). *Renewable energy transformation or fossil fuel backlash—Vested Interests in the Political Economy* (1 edition). Palgrave Macmillan.
https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=-GakCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=espen+moe+renewable+energy+transformat+ion+or+fossil+fuel+back+lash&ots=OJnKXO8ZW8&sig=GP_ocadOMMmKoVUCr6JI_pRhs&redir_esc=y#v=onepage&q=espen%20moe%20renewable%20energy%20transformation%20or%20fossil%20fuel%20back%20lash&f=false.
- Moe, E., Hansen, S. T., & Kjær, E. H. (2021). Why Norway as a Green Battery for Europe Is Still to Happen, and Probably Will Not. I P. Midford & E. Moe (Red.), *New Challenges and Solutions for Renewable Energy: Japan, East Asia and Northern Europe* (1. utg.). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-54514-7>.
- Moe, E., Sæther, S. R., Røttereng, J.-K. S., & Hansen, S. T. (2022). Kraftmangel i horisonten: Norsk klima-utenrikspolitik fra konsensus til strid? *Internasjonal Politikk*, 80(1), 197. <https://doi.org/10.23865/intpol.v80.3761>.
- Moses, J. W., & Knutsen, T. L. (2019). *Ways of Knowing—Competing Methodologies in Social and Political Research* (3rd edition). Red Globe Press.
- Mullis, M. E. (2022, 18. mars). Utenlandsk toppsjef latterliggjør regjeringens satsing: – Brussel er overasket over Norge. *Nettavisen*.
<https://www.nettavisen.no/okonomi/utenlandsk-toppsjef-latterliggjor-regjeringens-satsing-brussel-er-overasket-over-norge/s/12-95-3424257117?key=2024-03-28T09:24:39.000Z/retriever/c7a6cb88c873209cf7b198e813f996f194d52a38>.
- Njøs, R., Jakobsen, S.-E., Fosse, J. K., & Engelsen, C. (2014). Challenges to Bridging Discrepant Knowledge Bases: A Case Study of the Norwegian Centre for Offshore Wind Energy. *European Planning Studies*, 22(11), 2389–2410.
<https://doi.org/10.1080/09654313.2013.843651>.
- Normann, H. E. (2015). The role of politics in sustainable transitions: The rise and decline of offshore wind in Norway. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 15, 180–193. <https://doi.org/10.1016/j.eist.2014.11.002>.
- Northwest Power and Conservation Council. (2022). *The Future of Offshore Wind Development*. <https://www.nwcouncil.org/news/2022/08/31/the-future-of-offshore-wind-development/>.
- NTB. (2022, 1. januar). Senterpartiet får industri-støtte i betent kraftkonflikt. *E24*.
<https://e24.no/energi-og-klima/i/bGap4q/senterpartiet-faar-industri-stoette-i-betent-kraftkonflikt>.
- NTB. (2023a, 5. januar). Støre om havvindkritikk: – Ikke vår skyld. *Dagsavisen*.
<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2023/01/05/store-om-havvindkritikk-ikke-var-skyld/>.
- NTB. (2023b, 24. oktober). Aasland beklaget i Brussel – mener energiomstillingen i Norge går for sakte. *Dagsavisen*.
<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2023/10/24/aasland-beklaget-i-brussel-mener-energiomstillingen-i-norge-gar-for-sakte/>.
- NTB. (2024, 13. mars). Fornybar Norge-sjef vil ha EU-penger til flytende havvind. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/nyheter/fornybar-norge-sjef-vil-ha-eu-penger-til-flytende-havvind/s/5-95-1701256?key=2024-03-19T09:22:43.000Z/retriever/25c652501e000bf3ce9daecb209f1713b1264d13>.

- NVE. (2023). *Forslag til utredningsprogram for Sørvest F og Vestavind F*.
<https://veiledere.nve.no/havvind/identifisering-av-utredningsomrader-for-havvind/forslag-til-utredningsprogram/utredningsprogram-for-sorvest-f-og-vestavind-f/>.
- NVE. (u.å.). *Kostnader for kraftproduksjon*. <https://www.nve.no/energi/analyser-og-statistikk/kostnader-for-kraftproduksjon/>.
- Nye, J. S. Jr., & Welch, D. A. (2011). *Understanding Global Conflict and Cooperation—An introduction to theory and history* (8th edition). Pearson.
- offshoreWIND. (2022). *Scotland's New Floating Wind Projects – What We Know So Far*.
https://www.offshorewind.biz/2022/01/18/scotlands-new-floating-wind-projects-what-we-know-so-far/?utm_source=offshorewind&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter_2022-01-19&fbclid=IwAR3pC7LJARupLhKA9mrPH2jrYF1H615EPUX6qmZ_rXCotJwpdzomSHvs69M.
- Ostrowski, W. (2023). The twilight of resource nationalism: From cyclicity to singularity? *Resources Policy*, 83, 103599.
<https://doi.org/10.1016/j.resourpol.2023.103599>.
- Poncian, J., & Pedersen, R. H. (2023). Resource nationalism and energy transitions in lower-income countries: The case of Tanzania. *Review of African Political Economy*, 50(177–178). <https://doi.org/10.1080/03056244.2023.2287878>.
- Rauter, A. R. K. K. (2022). Elite energy transitions: Leaders and experts promoting renewable energy futures in Norway. *Energy Research & Social Science*, 88, 102509. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2022.102509>.
- Regjeringen. (2021). *Hurdalsplattformen*.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/cb0adb6c6fee428caa81bd5b339501b0/no/pdfs/hurdalsplattformen.pdf>.
- Regjeringen. (2023). *Høring—Forslag til program for strategisk konsekvensutredning av nye områder til fornybar energiproduksjon til havs*.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-av-forslag-til-program-for-strategisk-konsekvensutredning-av-nye-omrader-til-fornybar-energiproduksjon-til-havs/id2973615/?expand=horingsbrev>.
- Regjeringen. (2024). *Ventyr SN II AS har vunnet auksjonen om tildeling av prosjektområde for havvind i Sørliche Nordsjø II*.
<https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ventyr-nordsjo-ii-har-vunnet-auksjonen-om-tildeling-av-prosjektomrade-for-havvind-i-sorliche-nordsjo-ii/id3030559/>.
- Regjeringen. (u.å.). *Vindkraft til havs—Tidslinje*.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/vindkraft-til-havs/id2873850/>.
- Revfem, J. (2022, 26. januar). Ber Norge glemme klimamålene. *Nettavisen*.
<https://www.nettavisen.no/okonomi/ber-norge-glemme-klimamalene/s/12-95-3424236647?key=2024-03-28T21:46:39.000Z/retriever/9ae836b5d487dd5778d3212815dcc1b918f018e8>.
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold—Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (4. utgave). Fagbokforlaget.
- Rustad, M. E. (2022, 24. mai). Norge utenfor historisk havvindssatsning: – Vi blir sett på som en lillebror. *E24*. <https://e24.no/energi-og-klima/i/G3EAOV/norge-utenfor-historisk-havvindssatsning-vi-blir-sett-paa-som-en-lillebror>.
- Rydne, N. (2023, 4. januar). Næringsministeren om USAs inflasjonsgrep: – Vi skal ikke ha noen ny batteritollsak her. *E24*.

- <https://e24.no/naeringsliv/i/pQd2EV/naeringsministeren-om-usas-inflasjonsgrep-vi-skal-ikke-ha-noen-ny-batteritollsak-her>.
- Sagmoen, I., & Hovland, K. M. (2023, 15. juli). Reagerer på havvind-grep: – På overtid. *E24*. <https://e24.no/energi-og-klima/i/eJvAXO/reagerer-paa-havvind-grep-paa-overtid>.
- Sarsenbayev, K. (2011). Kazakhstan petroleum industry 2008-2010: Trends of resource nationalism policy? *The Journal of World Energy Law & Business*, 4(4), 369–379. <https://doi.org/10.1093/jwelb/jwr017>.
- Schneider, J., & Peeples, J. (2018). The Energy Covenant: Energy Dominance and the Rhetoric of the Aggrieved. *Frontiers in Communication*, 3, 5. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2018.00005>.
- Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case Selection Techniques in Case Study Research: A Menu of Qualitative and Quantitative Options. *Political Research Quarterly*, 61((2)), 294–308.
- SINTEF. (2022). *Hybridkabel enkelt forklart*. <https://blogg.sintef.no/sintefenergy-nb/hybridkabel-enkelt-forklart/>.
- Skjærseth, J. B., Hansen, T., Donner-Amnell, J., Hanson, J., Inderberg, T. H. J., Nielsen, H. Ø., Nygaard, B., & Steen, M. (2023). *Wind Power Policies and Diffusion in the Nordic Countries: Comparative Patterns*. Springer Nature Switzerland. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-34186-1>
- Solberg, S. M. (2022, 31. mars). Dette skriver avisene om politikk torsdag 31. Mars. *Nettavisen*. <https://www.nettavisen.no/nyheter/dette-skriver-avisene-om-politikk-torsdag-31-mars/s/12-95-3424261790?key=2024-03-28T09:20:02.000Z/retriever/0e3e76a4829dd8d64e6b6f1a736a4285e49b1664>.
- Statnett. (2023). *Statnetss høringssvar [høringssvar]*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-av-forslag-til-program-for-strategisk-konsekvensutredning-av-nye-omrader-til-fornybar-energiproduksjon-til-havs/id2973615/?uid=719d30d7-ebe5-44d6-bdcc-8834854713f7>.
- Sørenes, K. M., Kihl, J., & Nicolajsen, S. (2018, 9. mars). ACER-opprøret tar av. *Klassekampen*. <https://klassekampen.no/utgave/2018-03-09/acer-opprøret-tar-av>.
- Thaler, P., & Hofmann, B. (2022). The impossible energy trinity: Energy security, sustainability, and sovereignty in cross-border electricity systems. *Political Geography*, 94, 102579. <https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2021.102579>.
- Tjora, A. (2020). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utgave). Gyldendal.
- Tollersrud, T., Husø, A., & Børringbo, A. (2023, 1. juni). SV mener Høyre er useriøse som trakk seg fra havvindsatsing. *NRK*. <https://www.nrk.no/norge/sv-med-hard-kritikk-mot-hoyre-etter-snuoperasjon-om-havvind-1.16429564>.
- Trump, D. (2017). *Remarks at a Tribal, State, and Local Energy Roundtable Discussion and an Exchange With Reporters*. The American Presidency Project. <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-tribal-state-and-local-energy-roundtable-discussion-and-exchange-with-reporters>.
- Tutt, O., & Heubaum, H. (2023). Nationalism and the energy transition: The case of the SNP. *Nations and Nationalism*, nana.12993. <https://doi.org/10.1111/nana.12993>.
- van der Loos, A., Normann, H. E., Hanson, J., & Hekkert, M. P. (2021). The co-evolution of innovation systems and context: Offshore wind in Norway and the Netherlands. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 138, 110513. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2020.110513>.

- Vivoda, V. (2009). Resource Nationalism, Bargaining and International Oil Companies: Challenges and Change in the New Millennium. *New Political Economy*, 14(4), 517–534. <https://doi.org/10.1080/13563460903287322>.
- Weber, M. (2013). Basic Sociological Terms. I G. Roth, & C. Wittich (Red.), *Economy and Society* (Volume 1). University of California Press.
- Wilson, E. J. (1987). *World Politics and International Energy Markets*. 41(1), 125–149. <https://www.jstor.org/stable/2706672>.
- Wilson, J. D. (2015). Understanding resource nationalism: Economic dynamics and political institutions. *Contemporary Politics*, 21(4), 399–416. <https://doi.org/10.1080/13569775.2015.1013293>.
- Østenby, A. M. (2019). *Dybde og kompliserte bunnforhold gjør havvind i Norge dyrere enn i Europa* (Nr. 15; s. 1–4). NVE. https://publikasjoner.nve.no/faktaark/2019/faktaark2019_15.pdf.
- Å Energi. (2023). *Å Energis innspill til identifisering av nye områder for fornybar energiproduksjon til havs [høringssvar]*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-av-forslag-til-program-for-strategisk-konsekvensutredning-av-nye-omrader-til-fornybar-energi-produksjon-til-havs/id2973615/?uid=68f391ba-8d54-40b1-a4ac-6a3382ed6afd>.

Vedlegg

1. Intervjuguide for politikere

Kort introduksjon om prosjektet

Masteroppgaven handler om årsaker til det lave tempoet til norsk havvindutbygging. Tidligere litteratur om norsk havvind vektlegger økonomiske perspektiver til hvorfor utbygging stagnerer. I min oppgave er jeg derimot interessert i å finne ut hvor viktig kabelspørsmålet (radial/hybrid) er for fremtiden til norsk havvind. Jeg skal bruke teorien «ressursnasjonalisme» for å teste hvorvidt denne kan forklare det lave tempoet. Ressursnasjonalisme handler om at Norge alene skal ha full kontroll over egne ressurser (mineraler, energikilder og annet) og egen politikk – og suverenitet, selvråderett.

Generelle synspunkt om havvind

- 1) Hva er dine tanker om havvind?
 - For/imot?
- 2) Hvilken betydning tenker du at havvind har for grønn omstilling?

Tilknytning til Europa

Et sentralt spørsmål i havvinddebatten er kabler som knytter havvindparkene til markedet. Parkene kan enten kobles gjennom en radialkabel som sender strøm kun til det norske fastlandet, eller gjennom en hybridkabel som sender strøm mellom Norge og Europa.

- 3) Hva er dine tanker om at havvindparkene potensielt kan knyttes til Europa?
 - Generelle tanker om EU-integrering på energifeltet?
 - o Hvis mot: hva er argumentet ditt mot
 - o Hvis for: Hva er argumentet ditt for

Utfordringer og tempo

- 4) Har du noen tanker om tempoet i utbyggingen av havvind?
 - Handler det om kabler? Eller andre ting som naturvern, kostnader?
- 5) I hvor stor grad er det kabelspørsmålet som avgjør utbyggingstakten for norsk havvind? (på kort, lang sikt)
 - I hvor stor grad tenker du at spørsmål om suverenitet og selvråderett påvirker regjeringens arbeid?
 - Eller er det så enkelt at det handler om økte kostnader

Andre land har bygd ut mer bunnfaste havvindinstallasjoner sammenlignet med Norge, deriblant Kina, Storbritannia, Danmark (GWEC, 2024).

- 6) Hva tror du er årsaken til at Norge ligger bak utbygging av bunnfaste installasjoner?
- 7) Har norsk havvind et strukturelt problem i den forstand at Ap (og H) jevnt over er for hybridkabler, mens Sp står steilt imot?

Det er vanskelig å se for seg regjeringskonstellasjoner uten at det parlamentariske grunnlaget inkluderer minst ett parti som er for hybridkabler og minst ett parti som står steilt imot.

- 8) I så fall, er dette problemet stort nok til at det kan forsinke/ødelegge hele det norske havvindeventyret? Og til slutt være en trussel mot det grønne skiftet?
 - Eller handler det om kostnader, naturvern, strømpris eller lokal motstand?
- 9) Ville en regjering utgått fra Høyre gått raskere frem? Eller ville man hatt tilsvarende problemer på høyresiden? Ettersom FrP er en del av det parlamentariske grunnlaget.
- 10) Finnes det realistiske løsninger for rask utbygging uten at vi tilkobler oss et europeisk nett?

Spørsmål om samtykke

- 11) Får jeg lov til å nevne deg med navn og institusjonell tilhørighet? Eller ønsker du å være anonym? Ønske om sitatsjekk?

2. Intervjuguide for selskaper og organisasjoner innen fornybar-sektoren

Kort introduksjon om prosjektet

Masteroppgaven handler om årsaken til det lave tempoet til norsk havvindutbygging. Tidligere litteratur om norsk havvind vektlegger økonomiske perspektiver til hvorfor utbygging stagnerer. I min oppgave er jeg derimot interessert i å finne ut hvor viktig kabelspørsmålet (radial/hybrid) er for fremtiden til norsk havvind. Jeg skal bruke teorien «ressursnasjonalisme» for å teste hvorvidt denne kan forklare det lave tempoet. Ressursnasjonalisme handler om at Norge alene skal ha full kontroll over egne ressurser (mineraler, energikilder og annet) og egen politikk – og suverenitet, selvråderett.

Oppvarmingsspørsmål

- 1) Hva er din bakgrunn, og hvor lenge har du jobbet i bransjen?

Generelle synspunkt om havvind

- 2) Hva er dine tanker om havvind?
 - For/imot?
- 3) Hvilken betydning tenker du at havvind har for grønn omstilling?

Tilknytning til Europa

Et sentralt spørsmål i havvinddebatten er kabler som knytter havvindparkene til markedet. Parkene kan enten kobles gjennom en radialkabel som sender strøm kun til det norske fastlandet, eller gjennom en hybridkabel som sender strøm mellom Norge og Europa.

- 4) Hva er dine tanker om at havvindparkene potensielt kan knyttes til Europa? Generelle tanker om EU-integrering på energifeltet?
 - (i) Hvis mot: hva er argumentet ditt mot
 - (ii) Hvis for: Hva er argumentet ditt for

Utfordringer og tempo

- 5) Hvilke utfordringer står norsk havvind overfor i dag?
- 6) Har du noen tanker om tempoet i utbyggingen av havvind?
 - i) Handler det om kabler? Eller andre ting som naturvern, kostnader?

Andre land har bygd ut mer bunnfaste havvindinstallasjoner sammenlignet med Norge, deriblant Kina, Storbritannia, Danmark (GWEC, 2024).

- 7) Hva tror du er årsaken til at Norge ligger bak utbygging av bunnfaste installasjoner?

En stor utfordring som havvind står overfor i dag er uenigheter blant politikerne om hvordan utbyggingen av Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II skal foregå.

- 8) Hva tror du uenighetene til politikerne om havvind handler om?
- 9) I hvilken grad tror du dette handler om kraftnasjonalisme? Det vil si at Norge skal ha full kontroll over energipolitikken.
- 10) Har norsk havvind et strukturelt problem i den forstand at Ap jevnt over er for hybridkabler, mens Sp står steilt imot?

Det er vanskelig å se for seg regjeringskonstellasjoner uten at det parlamentariske grunnlaget inkluderer minst ett parti som er for hybridkabler og minst ett parti som står steilt imot.

11) I så fall, er dette problemet stort nok til at det kan forsinke/ødelegge hele det norske havvindeventyret? Og til slutt være en trussel mot det grønne skiftet?

(i) Eller handler det om kostnader, naturvern, strømpris eller lokal motstand?

12) Finnes det realistiske løsninger for rask utbygging uten at vi tilkobler oss et europeisk nett?

Spørsmål om samtykke

13) Får jeg lov til å nevne deg med navn og institusjonell tilhørighet? Eller ønsker du å være anonym? Ønske om sitatsjekk?

3. Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet "Havvindutbygging i Norge"?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke det lave tempoet til norsk havvindutbygging. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med prosjektet er å undersøke hvorvidt suverenitetsargumenter forsinker utbygging av norsk havvind. Problemsstillingen som skal besvares er; «Hvordan kan ressursnasjonalisme forklare det lave tempoet i utbygging av norsk havvind?». Prosjektet er en masteroppgave i statsvitenskap på NTNU. Med ditt samtykke vil informasjonen bli lagret frem til prosjektet ferdigstilles (se samtykke-skjema)

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap og Institutt for sosiologi og statsvitenskap på NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du er invitert til å delta fordi du har innsikt i norsk havvindpolitikk. Utvalget består av en rekke stortingsrepresentanter, samt andre relevante bedrifter som jobber med havvind.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du deltar i et intervju med meg. Intervjuet vil foregå i ca. 30 minutter, enten i person eller gjennom Teams/Zoom. Intervjuet vil hovedsakelig handle om dine synspunkter på tempoet i utbygging av norsk havvind. Jeg ønsker å ta lydopptak og notater av intervjuet, og informasjonen vil bli registrert elektronisk via en kryptert sky.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun jeg og veilederen min, Espen Moe, som vil ha tilgang til informasjonen du gir under intervjuet. Dette vil være gjennom notater og lydopptak. Lydopptakene vil ikke bli lagret på noen private enheter, men i en kryptert sky.
- Om ønskelig vil jeg ikke nevne deg ved navn, men med institusjonstilhørighet (se samtykkeerklæring).

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes? Prosjektet vil etter planen avsluttes i 31.mai, da det er tidsfristen for masteroppgaven. Dataen vil med ditt samtykke bli lagret hos meg, og deretter slettet etter prosjektets sluttdato.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU og Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap og Institutt for sosiologi og statsvitenskap har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Vårt personvernombud: Thomas Helgesen, thomas.helgesen@ntnu.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Espen Moe
(Professor/veileder)
espen.moe@ntnu.no

Iselin Lothe
(Student)
iselint@hotmail.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- å bli nevnt med institusjonstilhørighet
- å bli nevnt med navn og institusjonstilhørighet
- at prosjektet publiseres

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

4. Kodeprosessen

Slik tabell 3 illustrerer fikk hver kodegruppe tildelt én farge, der jeg markerte all relevant tekst fra intervju- og avismaterialet, samt hørings svar, i fargen som var tilhørende til den aktuelle kodegruppen. En slik fremgangsmåte gjorde det enkelt å skille ut relevant informasjon for den videre analysen. Eksempel A illustrerer hvordan jeg gikk frem med å kode datamaterialet:

Tabell 3: Kodegrupperinger

Kodegruppe	Farge
1. Kabelspørsmålet (for/imot hybridkabler), interne uenigheter i regjering	1. Gul
2. Økonomiske argumenter, kostnader	2. Turkis
3. Ressursnasjonalisme, suverenitet	3. Rød
4. Tekniske utfordringer, bunnforhold	4. Lilla
5. Forsinkelse, ligger bak andre land (bunnfast)	5. Grønn
6. Betydning for grønn omstilling, holdning til havvind	6. Grå
7. EU-relatert	7. Blågrønn
8. Rammevilkår	8. Mørk gul
9. Ekstern kontekst, krigen i Ukraina	9. Mørk grønn
10. Havvind realiseres, starten på eventyret	10. Mørk blå

A) Eksempel fra et transkribert intervju²⁴

B: Du nevnte jo det her med å selge kraften. Hva er dine og Arbeiderpartiet sine tanker om at disse havvindparkene kan knyttes til Europa?

A: Vi har tenkt at på sikt skal disse havvindparkene, fordi vi kommer til å produsere vanvittig mye, at de blir en del av et nordsjønett. For det er ikke bare Norge som bygger havvind, det gjør Storbritannia, Belgia, Nederland, Tyskland, alle sammen bruker Nordsjøen til å fylle inn med havvindmøller. Da er tanken på sikt, når alle har gjort det, at vi skal koble oss sammen og på den måten sørge for at vi presser prisen på strøm ned. Det blåser ikke overalt, men der det blåser har man nok kraft overalt. Det vi vet, det som er helt sikkert, er at vindkraft presser prisen ned når det blåser. Ferdig snakket. Det er ikke sånn. Når det ikke blåser, så skjer det ingenting, men når det blåser, så presser det prisen ned. Det er det som er faktum. På sikt, når alle har gjort det, så mener vi det er lurt at Norge er en del av et nordsjønett, hvor vi også skal importere mye av den kraften til Norge, eller altså få presset strømprisene ned i Norge. Men, men, det er vi ikke nå. Belgia er kanskje det landet som har kommet lengst til å bygge havvind, i alle fall planer om det. Det er ingen land som har parkene sine klare. Derfor sier vi at i den første fasen som vi bygger av havvind i Norge, så skal det først og fremst være en radial til Norge. Det betyr at det er en kabel som er koblet til Norge, og ikke til noe annet. For så lenge de andre landene ikke er klare, men velger å koble seg på den vindparken vår, så er det ikke bare en fare for at de får den kraften som vindmøllene produserer, men de kan også få tappet ut norsk vannkraft gjennom den ledningen. Det er det vi er bekymret for. Det er en reell bekymring, fordi dessverre har ikke europeiske

²⁴ A=informant
B=intervjuer

land, spesielt nord-europeiske land, greid å ruste seg opp når det gjelder å bygge egen fornybar kraft. De har for det meste lent seg på at andre skal produsere det, eller at de vil kjøpe russisk gass. Og for Norge går ikke det.

